

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στα κράτη μέλη της ΕΕ-28 και της ΕΖΕΣ: Προβλήματα και καλές πρακτικές για την εφαρμογή του στην Ελλάδα

Γιώργος Γεωργαράκης

Απόφοιτος Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ (ΕΚΠΑ)
Email: georgegeorga@gmail.com

Abstract

Guaranteed Minimum Income is thought to be an effective and flexible tool of the modern welfare state. This report presents a rigorous and manageable description of the schemes provided by the 27 E.U. member states (excepting Greece that is currently developing a GMI scheme) and the 4 states participating in EFTA. In each case, there is a thorough presentation of the nature and the accessibility of each GMI scheme and the criteria of admission required by each state.

In the final chapter of this report, there can be found the main problems encountered in the implementation of GMI in Greece. Best practices and suggestions on how the Greek GMI scheme will be optimized are also a core part of this study. In conclusion, the importance of the Greek implementation of GMI is underlined while the risks concerning the labor market are taken into consideration.

Εισαγωγή

Σε μια περίοδο που η κοινωνική και οικονομική κρίση πλήττει την Ευρωπαϊκή Ένωση, με επίκεντρο την Ελλάδα, η ανάγκη θέσπισης ενός κανονιστικού και ρυθμιστικού πλαισίου κοινωνικής προστασίας είναι περισσότερο από ποτέ επιτακτική. Η πλειοψηφία των μέχρι τώρα ελληνικών προσπαθειών χάραξης πολιτικών στον τομέα της κοινωνικής προστασίας χαρακτηρίζονται από διοικητικές ελλείψεις, αποσπασματικότητα στη χορήγηση των επιδομάτων, ακαμψία στις προϋποθέσεις της επιλεξιμότητας και ανεπάρκεια στην οικονομική ενίσχυση που προσφέρουν (Ματσαγγάνης 2012, σ. 113). Η πολιτική του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος σύντομα θα κληθεί να υπερκεράσει διαχρονικά αλλά και νεοεμφανιζόμενα εμπόδια που χαρακτηρίζουν την ελληνική πολιτική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα.

Παρότι σχήματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος διαφόρων μορφών εντοπίζονται στις υπόλοιπες 27 χώρες της Ε.Ε., η Ελλάδα δεν έχει προς το παρόν εφαρμόσει παρόμοιο πρόγραμμα. Η πρόβλεψη που υπάρχει για την πιλοτική εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. σε δύο περιοχές της χώρας από τον Ιανουάριο 2014 με προϋπολογισμό 20 εκ. ευρώ δίνει νέα ώθηση στο ζήτημα της κοινωνικής προστασίας αλλά ταυτόχρονα αναδεικνύει τις χρόνιες δομικές και θεσμικές δυστοκίες της ελληνικής διοίκησης.

Με αφορμή τις προκλήσεις που προκύπτουν από την προγραμματισμένη πιλοτική εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. στην Ελλάδα και αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα σχεδιασμού συνεκτικής πολιτικής για τη στήριξη του εισοδήματος των ευπαθών ομάδων, επιθυμούμε με την παρούσα μελέτη να συμβάλουμε στη σχετική συζήτηση. Πιο συγκεκριμένα στοχεύουμε στην παρουσίαση των υφιστάμενων σχημάτων Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στις χώρες της Ε.Ε. αλλά και στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (Ε.Ζ.Ε.Σ.), την Ελβετία, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και την Νορβηγία. Ακόμα, πρόθεση μας είναι η κατάθεση σειράς καλών πρακτικών που θεωρούμε ότι θα συμβάλουν στην προσπέλαση των εμποδίων την εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. στην Ελλάδα.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο επιδιώκουμε να ορίσουμε και να οριοθετήσουμε το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Χρησιμοποιώντας την υπάρχουσα πρόσφατη βιβλιογραφία, αναφερόμαστε ακροθιγώς στη φύση και τους στόχους του Ε.Ε.Ε. για να καταστεί σαφές το περιεχόμενο όσων πρόκειται να αναλυθούν στα επόμενα μέρη της μελέτης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής παρουσίαση των σχημάτων Ε.Ε.Ε. στις 27 χώρες της Ε.Ε., εκτός Ελλάδας, και στα τέσσερα κράτη μέλη της ΕΖΕΣ, την Ελβετία, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και την Νορβηγία. Η καταγραφή γίνεται με αλφαβητικά σειρά με σκοπό να καταστεί πιο εύκολη και προσιτή η εύρεση πληροφοριών για τις επιμέρους περιπτώσεις των κρατών. Η παρουσίαση των σχημάτων του Ε.Ε.Ε. γίνεται σύμφωνα με τρεις άξονες. Πρώτον, καθορίζονται το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης αλλά και των υπηρεσιών που παρέχονται στο πλαίσιο του εκάστοτε σχήματος Ε.Ε.Ε.. Δεύτερο σημείο αποτελούν τα κριτήρια χορήγησης των επιδομάτων με σκοπό να οριστούν εναργώς οι δικαιούχοι του Ε.Ε.Ε.. Τέλος, δίνονται πληροφορίες για το πώς μπορεί κανείς να αποκτήσει πρόσβαση σε αυτά τα επιδόματα (μέσω ποιων υπηρεσιών, σε πόσο χρόνο κ.α.).

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να καταθέσουμε μια σειρά προτάσεων για τον τρόπο εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ε.Ε.Ε. στην ελληνική περίπτωση. Επιπροσθέτως, σημαντική θεωρήθηκε η καταγραφή των συνηθέστερων και σημαντικότερων προβλημάτων που θα αντιμετωπιστούν κατά την εφαρμογή του Ε.Ε.Ε.. Λαμβάνοντας υπόψη τις χρόνιες πολιτικές και διοικητικές ανεπάρκειες της Ελλάδας, οι οποίες έχουν ενταθεί και πολλαπλασιαστεί από την ασκούμενη πολιτική των τελευταίων χρόνων της κρίσης, αναφέρουμε μια σειρά καλών πρακτικών που θεωρήθηκε ότι θα συνέβαλαν θετικά στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή του μέτρου.

Με την παρούσα μελέτη φιλοδοξούμε να προσφέρουμε συγκεντρωμένα στοιχεία για την εμπειρία της εφαρμογής του Ε.Ε.Ε. στις ευρωπαϊκές χώρες, τα οποία έχουν χρηστική αξία ενόψει της εισαγωγής του Ε.Ε.Ε. στο ελληνικό σύστημα κοινωνικής προστασίας.

1. Ορίζοντας το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Χαρακτηριστικά, Αρχές και Στόχοι

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα αποτελεί επιδοματικό μέτρο, παρότι μη παθητικό, στο πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Τα συστήματα πρόνοιας συνθέτουν ένα σχετικά αυτοτελές υποσύστημα κοινωνικής προστασίας, διακριτό από τα δημόσια συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (Αμίτσης 2012, σ. 127). Ο Αμίτσης (2012) ορίζει τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας ως ένα σύνθετο πλέγμα μέτρων που ρυθμίζουν τη χορήγηση εισοδηματικών παροχών, παροχών σε είδος και κοινωνικών υπηρεσιών μέσω εξειδικευμένων φορέων σε άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης και αδυνατούν να την καλύψουν με δικά τους μέσα. Επομένως, το Ε.Ε.Ε. είναι μια γνήσια προνοιακή παροχή που δεν πρέπει να συγχέεται με άλλου είδους επιδόματα ή παροχές ασφαλιστικού χαρακτήρα (ο.π. σ. 127,136).

Το Ε.Ε.Ε. είναι μια στοχευμένη κοινωνική παροχή, καταρχήν ανοιχτή σε όλες τις κοινωνικές ομάδες, που χορηγείται με εισοδηματικά κριτήρια. Το Ε.Ε.Ε. συνδυάζει την παθητική χορήγηση εισοδηματικών παροχών με ενεργητικές πολιτικές επανένταξης και επανενεργοποίησης των ληπτών του στην κοινωνία και την αγορά. Πιο συγκεκριμένα εκτός της οικονομικής ενίσχυσης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, αποσκοπεί στην κατάρτιση και παρακολούθηση ατομικών σχεδίων δράσης με στόχο την επιστροφή στην απασχόληση και την επανένταξη των δικαιούχων (Ματσαγγάνης 2012, σ. 113-114, Ματσαγγάνης και Λεβέντη 2012, σ. 3-4).

Το πρόγραμμα Ε.Ε.Ε. καλύπτει τη εισοδηματική διαφορά ανάμεσα στο εισόδημα αναφοράς του δικαιούχου και το προβλεπόμενο εγγυημένο πόσο που αντιστοιχεί στο νοικοκυριό. Το εισόδημα αναφοράς είναι το εισόδημα των δικαιούχων που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της χρηματικής ενίσχυσης. Συνήθως αποτελεί ένα μικρό ποσοστό του συνολικού εισοδήματος. Από την άλλη, το εγγυημένο ποσό είναι το κατώτατο όριο διαβίωσης που ορίζει η Πολιτεία και το οποίο αυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό και την ηλικία των μελών του νοικοκυριού (ο.π., σ. 114). Συμφωνά με την EUROSTAT, δικαιούχοι θεωρούνται τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας με συνολικό οικογενειακό εισόδημα που δεν υπερβαίνει το 60% του ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος του κράτους μέλους της Ε.Ε. που ζουν (Αμίτσης 2012, σ. 126, Αμίτσης και άλλοι 2007, σ. 46-49, Χλέτσος 2003, σ. 9-14).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της πολιτικής του Ε.Ε.Ε. είναι τα εξής:

- Εφαρμόζονται κριτήρια επιλεκτικότητας, εξασφαλίζοντας ότι η χορήγηση παροχών και υπηρεσιών από τους διαθέσιμους πόρους είναι ανάλογη προς την προσωπική κατάσταση και τις ανάγκες των ενδιαφερομένων,
- Απευθύνεται στο πλέον άπορα νοικοκυριά,
- Προϋποθέτει έλεγχο των πόρων των αιτούντων,
- Δεν προϋποθέτει προηγούμενες συνεισφορές, δεν είναι δηλαδή ανταποδοτικό,
- Χρηματοδοτείται με έσοδα από την φορολογία,
- Καταβάλλεται σε μηνιαία βάση για την αντιμετώπιση των τρεχουσών αναγκών,
- Δεν έχει χρονικό περιορισμό στη λήψη του,
- Συνδυάζεται με πολιτικές κοινωνικής και επαγγελματικής (Σπυροπούλου 2007, σ. 200).

Το Ε.Ε.Ε. οφείλει να ανταποκρίνεται στην εφαρμογή των θεμελιωδών αρχών λειτουργίας ενός ολοκληρωμένου προνοιακού συστήματος εθνικής εμβέλειας. Οι αρχές αυτές μπορούν να συνοψιστούν οριοθετώντας τους στόχους του Ε.Ε.Ε. ως εξής:

- i. Καθολικότητα εφαρμογής. Το σύστημα οφείλει να συγκροτεί ένα κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας (social safety net), το οποίο θα εξασφαλίζει κάλυψη σε κάθε άτομο που θα

- βρίσκεται σε κατάσταση ανάγκης και όχι μόνο σε συγκεκριμένες κατηγορίες πληθυσμού,
- ii. Επικουρική λειτουργία. Η χορήγηση παροχών θα εξαρτάται από την αδυναμία κάλυψης των αναγκών του δικαιούχου από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ή μέσω ιδίων πόρων,
  - iii. Νομική κατοχύρωση των δικαιούχων. Η ένταξη των ενδιαφερομένων σε πρόγραμμα Ε.Ε.Ε. οφείλει να μην επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των διοικητικών οργάνων αλλά στην ικανοποίηση των κατοχυρωμένων με νόμο προϋποθέσεων άσκησης του δικαιώματος,
  - iv. Εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου ζωής. Το Ε.Ε.Ε. στοχεύει στην αξιοπρεπή διαβίωση και όχι στην φυσική επιβίωση των δικαιούχων του,
  - v. Εξασφάλιση δωρεάν πρόσβασης των δικαιούχων σε υπηρεσίες υγειονομικής φροντίδας και νοσηλευτικής περίθαλψης
  - vi. Ενίσχυση των δυνατοτήτων οικονομικής και κοινωνικής επανένταξης των δικαιούχων, μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (Αμίτσης 2012, σ. 134).

Οι παραπάνω αρχές οριοθετούν τη στοχοθεσία των σχημάτων Ε.Ε.Ε., ενισχύοντας τον ρόλο τους ως ύστατο δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας και εξασφαλίζοντας την αποδοτικότητά του.

2. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στα κράτη μέλη της Ε.Ε.-28 και της Ε.Ζ.Ε.Σ.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται περιγραφή των διάφορων σχημάτων Ε.Ε.Ε. που υπάρχουν στην Ε.Ε.-28 και την ΕΖΕΣ. Η καταγραφή έχει γίνει με αλφαβητική σειρά και με βάση τρεις άξονες: τι καλύπτει σε κάθε περίπτωση το Ε.Ε.Ε., ποια είναι τα κριτήρια χορήγησης και πώς αποκτάται η πρόσβαση στο εκάστοτε πρόγραμμα Ε.Ε.Ε..

2.1 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Αυστρία

Στην Αυστρία, τα σχήματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος αφορούν στα άτομα που βρίσκονται ηλικιακά στον ενεργό πληθυσμό. Τα δύο κύρια σχήματα Ε.Ε.Ε είναι το βοήθημα ανεργίας (Notstandshilfe) και της κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe). Το 2011, το βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe) αντικαταστάθηκε από το Σύστημα των Εγγυημένων Ελάχιστων Πόρων αναλόγως των Αναγκών (bedarfsorientierte Mindestsicherung).

Το βοήθημα ανεργίας είναι το επακόλουθο ανταποδοτικό σχήμα οικονομικής ενίσχυσης όταν λήξει η προθεσμία χορήγησης του τυπικού επιδόματος ανεργίας. Στο πλαίσιο εφαρμογής αυτού του βοηθήματος διατίθενται προγράμματα ενεργοποίησης και προώθησης στην αγορά εργασίας ανέργων που είναι ικανοί και διαθέσιμοι προς απασχόληση. Το πρόγραμμα αυτό είναι ανταποδοτικό και προϋποθέτει ότι ο λήπτης του είναι ασφαλισμένος. Ωστόσο, αντίθετα με την επικρατούσα κατάσταση σε πολλές άλλες χώρες, το βοήθημα ανεργίας στην αυστριακή περίπτωση λειτουργεί ως ένα de facto σχήμα ελάχιστου εισοδήματος, καθώς δεν υπόκειται σε κανένα συγκεκριμένο χρονικό περιορισμό (Marcel Fink 2009, σ. 3).

Το δεύτερο σχήμα Ε.Ε.Ε. είναι αυτό του βοηθήματος κοινωνικής πρόνοιας. Το βοήθημα αυτό καθορίζεται από την επάρκεια πόρων στο επίπεδο των ομοσπονδιακών κρατιδίων (Laender) με συνέπεια να υπάρχουν εννιά διαφορετικές Νομοθεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας. Οι νομοθεσίες αυτές μεταξύ τους διέφεραν σημαντικά τόσο στα κριτήρια παροχής όσο και στα συνδεδεμένα προνόμια, τις δομές οργάνωσης και τη χρηματοδότηση (Marcel Fink 2009, σ. 3). Το βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας προσφέρει χρηματική βοήθεια στους λήπτες αλλά και πληθώρα άλλων παροχών σε είδος. Εξαιτίας των έντονων διαφοροποιήσεων στη χορήγηση και της αδυναμίας κάλυψης των ολόενα αυξανόμενων αναγκών (Marcel Fink 2009, σ. 3-4), το βοήθημα αυτό αντικαταστάθηκε το 2011 με το Σύστημα των Εγγυημένων Ελάχιστων Πόρων αναλόγως των Αναγκών (bedarfsorientierte Mindestsicherung) (E.C. Your social rights in Austria 2012, σ.31) .

Σύστημα Εγγυημένων Ελάχιστων Πόρων αναλόγως των Αναγκών (Bedarfsorientierte Mindestsicherung)

➤ **Τι καλύπτεται;**

Όταν το εισόδημα μιας οικογένειας δεν υπερβαίνει ένα ορισμένο κατώτατο όριο, τότε η οικογένεια αυτή θεωρείται πως χρήζει βοήθειας. Μια οικογένεια αποτελείται από το δικαιούχο και από τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη, τους συζύγους ή τους συμβίους του που ζουν εντός του ίδιου νοικοκυριού (E.C. Your social security rights in Austria 2012, σ.31).

Τα ελάχιστα όρια (Mindeststandards) ορίζονται ξεχωριστά από τα Laender με τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στα έξοδα αγοράς τροφίμων, συντήρησης, προσωπικής υγιεινής, θέρμανσης, ηλεκτρισμού, χρήσης οικιακών συσκευών και προσωπικών αναγκών για την προβλεπόμενη συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Το 2012, το ελάχιστο όριο για ένα ζευγάρι με δύο παιδιά (π.χ. ηλικίας 5 και 10 ετών) ανερχόταν τουλάχιστον σε 1.438,26 ευρώ. Οι παροχές του συστήματος εγγυημένων ελάχιστων πόρων αναλόγως των αναγκών αντιστοιχούν στο ποσό της διαφοράς μεταξύ των ιδίων πόρων και του ελάχιστου ορίου ή, όταν δεν υπάρχουν ίδιοι πόροι του δικαιούχου (οικογένεια ή νοικοκυριό), στο πλήρες ποσό του ελάχιστου ορίου. Αυτές οι παροχές διατίθενται για όσο διάστημα συντρέχει ανάγκη (E.C. Your social security rights in Austria 2012, σ.31).

Πρόσθετες δαπάνες που δεν καλύπτονται από το E.E.E. δύναται να καλυφθούν από πρόσθετα επιδόματα είτε χρηματικά είτε σε είδος, τα οποία θεσπίζονται στο επίπεδο των Laender (E.C. Your social security rights in Austria 2012, σ.32).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Το σύστημα των εγγυημένων ελάχιστων πόρων αναλόγως των αναγκών λειτουργεί ως ένα γενικό μη ανταποδοτικό σύστημα για το σύνολο του πληθυσμού, γεγονός που σημαίνει ότι απαιτείται μόνιμη διαμονή στην Αυστρία. Υπάρχουν ομάδες ατόμων που εξομοιώνονται με τους αυστριακούς πολίτες, όπως οι πολίτες του ΕΟΧ, οι υπήκοοι τρίτων χωρών με ειδικές άδειες παραμονής (ιδίως του τύπου «μόνιμος διαμένων - EE») και οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες.

Ως εισόδημα εκλαμβάνονται καταρχάς τα ατομικά εισοδήματα του δικαιούχου από εργασία ή άλλες παροχές, όπως οι παροχές ανεργίας και οι παροχές διατροφής. Ωστόσο, τα επιδόματα περίθαλψης και τέκνων δεν λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του εισοδήματος του δικαιούχου. Μεμονωμένα άτομα και νοικοκυριά (οικογένειες, άτομα που συμβιώνουν) ενδέχεται να δικαιούνται παροχές του συστήματος εγγυημένων ελάχιστων πόρων αναλόγως των αναγκών με συνυπολογισμό των ενδεχόμενων περιουσιακών τους στοιχείων (E.C. Your social security rights in Austria 2012, σ. 31).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;**

Κατά κανόνα, οι παροχές του συστήματος εγγυημένων ελάχιστων πόρων αναλόγως των αναγκών χορηγούνται ως ονομαστικό δικαίωμα του δικαιούχου. Οι απαιτήσεις χορήγησής τους αξιολογούνται από την Αρχή Κοινωνικής Πρόνοιας βάσει αίτησης συνοδευόμενης από αποδεικτικό εισοδημάτων και δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων. Η περιοδική επανεξέταση των κριτηρίων χορήγησης αποτελεί αρκετά συνήθη πρακτική.

Τα ικανά προς εργασία άτομα πρέπει κατά κανόνα να επιθυμούν να επιτελέσουν εύλογη εργασία. Ενδέχεται να σταλούν στην υπηρεσία εύρεσης εργασίας ώστε να καταχωρηθούν ως αιτούντες εργασία. Υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις όσον αφορά την ηλικία (άνδρες άνω των 65 ετών και γυναίκες άνω των 60) και τις υποχρεώσεις περίθαλψης ή την τρέχουσα κατάρτιση (εξαιρουμένων των σπουδών). Στις περιπτώσεις αυτές, οι αποδέκτες των παροχών του συστήματος εγγυημένων ελάχιστων πόρων αναλόγως των αναγκών δεν χρειάζεται να εργάζονται ή να αναζητούν εργασία (E.C. Your social security rights in Austria 2012, σ. 32).

2.2 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στο Βέλγιο

Στο Βέλγιο, τα ισχύοντα σχήματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος βρίσκονται εύρυθμα ενταγμένα στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Το «δικαίωμα στην κοινωνική ένταξη», το οποίο κατοχυρώθηκε με νόμο στις 26 Μαΐου 2002, αντικατέστησε τον προηγούμενο νόμο της διασφάλισης του «κατώτατου ορίου συντήρησης». Ο νόμος του 2002 καλύπτει όλο το φάσμα θεσμικών ρυθμίσεων από τα κριτήρια χορήγησης ως τις κυβερνητικές υποχρεώσεις. Ο θεσμικός πάροχος του Εισοδήματος Κοινωνικής Ένταξης (revenu d' integration/ leefloon) είναι τα Δημόσια Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας σε επίπεδο δήμων (Sebastiano Cincinato & Ides Nicaise 2009, σ. 3).

Το εισόδημα κοινωνικής ένταξης (καλείται επίσης και «μισθός διαβίωσης») μπορεί να αντικατασταθεί ή να συνδυαστεί με επικουρικά κοινωνικά βοηθήματα. Το νομικό πλαίσιο του 2002 υπαγορεύει ρητά τη σύνδεση των σχημάτων E.E.E. με την αγορά εργασίας ή οποιαδήποτε άλλη μορφή κοινωνικής ένταξης ολοκληρώνει και θεμελιώνει το δικαίωμα της κοινωνικής ένταξης. Τέλος, το

κανονιστικό πλαίσιο για τα ποσά των επιδομάτων ορίζεται σε ετήσια βάση με Νόμο και Βασιλικό Διάταγμα (Sebastiano Cincinnato & Ides Nicaise 2009, σ. 3).

Εισόδημα Κοινωνικής Ένταξης (revenu d' integration / leefloon)

➤ Τι καλύπτεται;

Το εν λόγω σύστημα διασφαλίζει το δικαίωμα κοινωνικής ένταξης μέσω της επαγγελματικής αποκατάστασης ή του εισοδήματος ένταξης (revenu d'intégration/leefloon), σε συνδυασμό ή όχι με ένα πρόγραμμα ένταξης. Το εισόδημα ένταξης πρέπει να διασφαλίζει ένα ελάχιστο εισόδημα σε πρόσωπα τα οποία δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους διαβίωσης και δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες τους με ίδια ή άλλα μέσα. Δικαίωμα στην εν λόγω παροχή θεμελιώνεται όταν, μετά από διερεύνηση της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης του ατόμου, διαπιστώνεται ότι το εισόδημά του είναι χαμηλότερο από το εισόδημα ένταξης (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ.31).

Για το 2012, το μηνιαίο ποσό του εισοδήματος ένταξης (revenu d'intégration/leefloon) έχει οριστεί ως εξής:

- συμβιούντες: 523,74 ευρώ
- άγαμοι: 785,61 ευρώ
- συμβιούντες που συντηρούν οικογένεια: 1.047,48 ευρώ.

Η παροχή προσφέρεται για απεριόριστο χρονικό διάστημα, εφόσον εξακολουθούν να πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ.32).

Τα ποσά αυτά μπορούν να συνδυάζονται με οικογενειακά επιδόματα που χορηγούνται για εξαρτώμενα μέλη. Αν ο αιτών στερείται εισοδημάτων, χορηγείται ολόκληρο το ποσό για την κατηγορία στην οποία ανήκει. Αντίστοιχα, αν έχει εισοδήματα το ύψος των οποίων είναι κατώτερο του ποσού που προβλέπεται για την κατηγορία του, χορηγείται η διαφορά προκειμένου να φθάσει το ποσό αυτό.

Τα επιδόματα θέρμανσης χορηγούνται από τα δημόσια κέντρα κοινωνικής πρόνοιας (Centre public d'action sociale – PCSA /Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn - CPAS/OCMW). Οι ομόσπονδες οντότητες προβλέπουν τη χορήγηση παροχών εγκατάστασης, μετακόμισης και ενοικίου. Η χορήγηση των παροχών αυτών προβλέπεται μόνο σε περιφερειακό επίπεδο. Επιπλέον, προβλέπονται ορισμένα ειδικά δικαιώματα σε υγειονομική περίθαλψη (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ. 32).

Προβλέπεται επίσης η χορήγηση και άλλων παροχών ελάχιστου εισοδήματος, όπως εγγυημένες οικογενειακές παροχές (prestations familiales garanties/gewaarborgde gezinsbijslag). Το επίδομα ένταξης (allocation d'intégration/integratietegemoetkoming) και το επίδομα στήριξης ηλικιωμένων (allocation pour l'aide aux personnes âgées/tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden) υπολογίζονται με εισοδηματικά κριτήρια, αλλά θεωρούνται μακροχρόνια προνοιακά επιδόματα (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ.32).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Υπάρχουν έξι βασικά κριτήρια για τη χορήγηση του επιδόματος: η ηλικία, η εθνικότητα, ο τόπος διαμονής, η μη ύπαρξη ιδίων πόρων, η προθυμία για ένταξη στην αγορά εργασίας και αν ο αιτών είναι λήπτης άλλων επιδομάτων (Sebastiano Cincinnato & Ides Nicaise 2009, σ. 3). Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του (ηλικία ενηλικίωσης). Εξαιρέσεις σε αυτή την προϋπόθεση είναι οι χειραφετημένοι έγγαμοι ανήλικοι, οι άγαμοι που φροντίζουν παιδί ή παιδιά και οι έγκυες ανήλικες. Δεν ορίζεται ανώτατο όριο ηλικίας. Επιπροσθέτως, ο αιτών οφείλει να διαμένει μόνιμα στο Βέλγιο. Ο αιτών πρέπει να αποδεικνύει ότι είναι πρόθυμος να εργαστεί, εκτός εάν δεν το επιτρέπουν λόγοι υγείας (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ. 31).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Το επίδομα ένταξης χορηγείται από τα κατά τόπους δημόσια κέντρα κοινωνικής πρόνοιας (Centre public d'action sociale - PCSA/ Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn - CPAS/OCMW), βάσει ενός ελέγχου δικαιωμάτων ή αυτεπάγγελτου ελέγχου (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ. 32).

Για τη χορήγηση επιδόματος ένταξης απαιτείται η διενέργεια ελέγχου της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης του ενδιαφερόμενου από κοινωνικό λειτουργό του PCSA. Ο αιτών έχει το δικαίωμα να ακουστεί πριν από την έκδοση της απόφασης. Το συμβούλιο κοινωνικής πρόνοιας του

PCSA καλείται να αποφασίσει εντός 30 ημερών από την υποβολή της αίτησης. Το δικαίωμα αναγνωρίζεται από την ημέρα κατάθεσης της αίτησης. Η πρώτη καταβολή του επιδόματος πρέπει να πραγματοποιείται εντός 15 ημερών από την έκδοση της απόφασης (E.C. Your social security rights in Belgium 2012, σ. 32).

2.3 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Βουλγαρία

Στη Βουλγαρία, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας έχει αλλάξει πολλές φορές τα τελευταία 15 χρόνια, άλλοτε με στόχο την αποκέντρωση και άλλοτε τη συγκέντρωση των αρμοδιοτήτων στην κυβέρνηση. Από το 2007, η Βουλγαρία έχει θεσπίσει επίσημο όριο φτώχιας (Bogdanov & Zahariev 2009, σ. 3). Το όριο φτώχιας ορίζεται σε ετήσια βάση από το Υπουργικό Συμβούλιο. Το 2012 υπολογίστηκε στα 214 BGN (περίπου 110 ευρώ). Πάραυτα, το βουλγαρικό σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος δεν συνδέεται με το όριο φτώχιας και διαμορφώθηκε για το 2012 στα 65 BGN (33 ευρώ) το μήνα (E.C. Your social security rights in Bulgaria 2012, σ. 30).

Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

➤ Τι καλύπτεται;

Το ποσό του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος καθορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο ως βάση για τον προσδιορισμό του ύψους των βοηθημάτων κοινωνικής πρόνοιας. Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα ανέρχεται σε 65 BGN (33 ευρώ). Τα άτομα και οι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα δικαιούνται κοινωνικά βοηθήματα σε μηνιαία βάση, ειδικές παροχές κοινωνικής πρόνοιας για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών σε σχέση με μετακινήσεις, ασθένειες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στο εξωτερικό, στέγαση, κ.λπ. ή εφάπαξ παροχές κοινωνικής πρόνοιας για την κάλυψη έκτακτων αναγκών. Επιπλέον, τα άτομα και οι οικογένειες με εισόδημα χαμηλότερο από ένα δεδομένο όριο μπορούν να λάβουν επίδομα θέρμανσης για διάστημα 5 διαδοχικών μηνών (από Νοέμβριο μέχρι Μάρτιο). Το ύψος του μηνιαίου επιδόματος θέρμανσης καθορίζεται από τον υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Οι κοινωνικές παροχές δεν υπόκεινται σε φόρους και τέλη (E.C. Your social security rights in Bulgaria 2012, σ. 30).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Οι κοινωνικές παροχές σε χρήμα ή σε είδος συμπληρώνουν ή εξασφαλίζουν ένα εισόδημα που διασφαλίζει την κάλυψη των βασικών αναγκών διαβίωσης ή περιστασιακών αναγκών ατόμων και οικογενειών. Οι κοινωνικές παροχές παρέχονται σε άτομα που έχουν εξαντλήσει κάθε άλλη δυνατότητα αυτοσυντήρησης και βοήθειας από τους οικείους τους.

Παροχή σε μηνιαία βάση δικαιούνται άτομα ή οικογένειες το εισόδημα των οποίων ήταν τον προηγούμενο μήνα κατώτερο από ένα προκαθορισμένο διαφοροποιημένο ελάχιστο εισόδημα (E.C. Your social security rights in Bulgaria 2012, σ. 30). Το βοήθημα χορηγείται αφότου εξετασθούν οι ακόλουθες παράμετροι:

- το εισόδημα του αιτούντος ή της οικογένειας
- η περιουσιακή κατάσταση του αιτούντος
- η οικογενειακή κατάσταση του αιτούντος
- η κατάσταση της υγείας του αιτούντος
- τυχόν εργασιακές ή/και εκπαιδευτικές υποχρεώσεις
- ηλικία
- άλλες περιστάσεις.

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;

Οι κοινωνικές παροχές χορηγούνται κατόπιν αίτησης που υποβάλλεται από τον έχοντα ανάγκη ή τον νόμιμο εκπρόσωπό του.

Οι άνεργοι εργάσιμης ηλικίας που λαμβάνουν μηνιαίο επίδομα και δεν συμμετέχουν σε προγράμματα απασχόλησης υποχρεούνται να επιτελούν εργασία κοινωφελούς σκοπού για διάστημα 14 ημερών, επί 4 ώρες την ημέρα, στο πλαίσιο προγραμμάτων που διοργανώνονται από τη δημοτική διοίκηση για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, περιβαλλοντικών προγραμμάτων, προγραμμάτων οικιστικής ανάπτυξης και εξυγίανσης και άλλων προγραμμάτων κοινωφελών δραστηριοτήτων (E.C. Your social security rights in Bulgaria 2012, σ. 31).

2.4 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Γαλλία

Στη Γαλλία, μέχρι τα μέσα του 2009 τα νοικοκυριά που κρίνονταν ως φτωχά ή είχαν μη επαρκείς πόρους, είχαν τη δυνατότητα να αιτηθούν τη συμμετοχή τους σε ένα από τα έντεκα επιδόματα που θεσπίστηκαν σταδιακά από το 1950 έως το 1988. Το 1988 θεσπίστηκε το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Revenu Minimum d'Insertion – RMI). Το RMI είχε ως στόχο την παροχή βασικών πόρων για την επιβίωση ατόμων που βρίσκονταν ηλικιακά στον ενεργό πληθυσμό αλλά δεν μπορούσαν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας (Legros 2009, σ. 3).

Η πληθώρα επιδομάτων, ο ασαφής τρόπος χορήγησης τους αλλά και η ίδια η ουσία ύπαρξης τους έγιναν αντικείμενο κριτικής ήδη από τις αρχές του 2000. Η κριτική που ασκήθηκε πέραν των τεχνικών ζητημάτων που ανέδειξε, απέκτησε πολύ νωρίς πολιτική χροιά. Η αντιπαράθεση οξύνθηκε σταδιακά μέχρι τον Δεκέμβριο 2008, όταν θεσπίστηκε το Εισόδημα Ενεργού Αλληλεγγύης (Revenu de Solidarité Active - RSA). Η αντικατάσταση του RMI από το RSA συνέβαλε θεσμικά στην προσπάθεια οι λήπτες του εισοδήματος να συνδεθούν με την αγορά εργασίας. Οι προκλήσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκριθεί το νέο θεσμικό πλαίσιο έχουν πολλαπλασιαστεί εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 2008 (Legros 2009, σ. 3-4).

Εισόδημα Ενεργού Αλληλεγγύης (Revenu de Solidarité Active - RSA)

➤ Τι καλύπτεται;

Το ύψος των παροχών του εισοδήματος ενεργού αλληλεγγύης (revenu de solidarité active, RSA) μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τη σύνθεση και τους πόρους του νοικοκυριού του αιτούντος. Το RSA χορηγείται για τρίμηνες περιόδους, οι οποίες μπορούν να ανανεώνονται. Το ύψος του εξαρτάται από την οικογενειακή κατάσταση του αιτούντος (E.C. Your social security rights in France 2012, σ. 24).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Το εισόδημα ενεργού αλληλεγγύης (revenu de solidarité active, RSA) προορίζεται ως συμπλήρωμα του εισοδήματος από εργασία για τα άτομα με ανεπαρκές επαγγελματικό εισόδημα, ώστε να διασφαλίζεται ελάχιστο εισόδημα για όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους και να προάγεται η επαγγελματική δραστηριότητα με ταυτόχρονη καταπολέμηση του αποκλεισμού (E.C. Your social security rights in France 2012, σ. 23)..

Χορηγείται σε άτομα ηλικίας άνω των 25 ετών (ή και κάτω των 25, εφόσον πρέπει να φροντίσουν τουλάχιστον ένα παιδί, ακόμη και προτού γεννηθεί, ή εφόσον μπορούν να αποδείξουν την ύπαρξη ελάχιστης περιόδου δραστηριότητας), τα οποία δεν έχουν φτάσει σε ηλικία συνταξιοδότησης.

Οι δικαιούχοι του RSA υποχρεούνται να αναζητούν εργασία, να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να δημιουργήσουν δική τους δραστηριότητα ή να παρακολουθούν προβλεπόμενες δραστηριότητες ένταξης (E.C. Your social security rights in France 2012, σ. 23).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Για το εισόδημα ενεργού αλληλεγγύης (revenu de solidarité active, RSA), η αίτηση εξετάζεται από τους φορείς που ορίζουν τα γενικά συμβούλια (conseils généraux, αντίστοιχα των νομαρχιακών συμβουλίων) (E.C. Your social security rights in France 2012, σ. 24).

2.5 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Γερμανία

Στη Γερμανία, η κοινωνική βοήθεια (Sozialhilfe) είναι το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος που στοχεύει τόσο στην παροχή χρηματικής υποστήριξης σε άτομα που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν επαρκείς πόρους επιβίωσης όσο και στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας (Huster et al 2009, σ. 3-4).

Κοινωνική βοήθεια (Sozialhilfe)

➤ Τι καλύπτεται;

Το ύψος των τακτικών παροχών (Regelsätze) καθορίζεται από το ομόσπονδο κράτος. Το ύψος των βασικών ποσών εξαρτάται από την ηλικία και τη θέση του δικαιούχου στο νοικοκυριό. Από 1ης

Ιανουαρίου 2011, οι «κανονιστικές απαιτήσεις» (Regelbedarfe) για ολόκληρη τη Γερμανία ορίζονται ως εξής:

- κανονιστικές απαιτήσεις για τον υπεύθυνο του νοικοκυριού καθώς και για άτομα που μένουν μόνα τους: 374 ευρώ,
- κανονιστικές απαιτήσεις σε περίπτωση συμβίωσης με σύζυγο ή σύντροφο: 337 ευρώ,
- για ενήλικες που δεν ζουν σε δικό τους νοικοκυριό ή δεν ζουν σε κοινό νοικοκυριό ως σύζυγοι, σύντροφοι ή σε σχέση οιονεί ισοδύναμη με γάμο: 299 ευρώ,
- για μέλη του νοικοκυριού ηλικίας κάτω των 6 ετών: 219 ευρώ,
- για μέλη του νοικοκυριού ηλικίας μεταξύ 6 και 14 ετών: 251 ευρώ,
- για μέλη του νοικοκυριού ηλικίας άνω των 14 ετών: 287 ευρώ (E.C. Your social security rights in Germany 2012, σ. 31).

Στα βασικά ποσά μπορούν να προστεθούν οι ακόλουθες παροχές:

- συμπληρώματα για ειδικές ανάγκες που αφορούν ορισμένες κατηγορίες ατόμων (π.χ. παιδιά, μονογονεϊκές οικογένειες, εγκύους, άτομα που χρειάζονται συμπληρωματική τροφή λόγω ορισμένων ασθενειών, κ.λπ.),
- εφάπαξ παροχές που δεν περιλαμβάνονται ως κατ' αποκοπή ποσά στο βασικό ποσό, για αγορά των πρώτων βασικών ειδών ένδυσης (και σε περίπτωση εγκυμοσύνης και τοκετού) ή βασικού εξοπλισμού για το σπίτι (συμπεριλαμβανομένων των οικιακών συσκευών),
- εκπαιδευτική δέσμη (Bildungs- und Teilhabepaket) για παιδιά και νεαρά άτομα, το οποίο καλύπτει ιδίως ανάγκες που συνδέονται με σχολικές εκδρομές, προσωπικές σχολικές προμήθειες, παροχή γευμάτων, σχολική μεταφορά, αθλητικές δραστηριότητες, πολιτιστικές δραστηριότητες και δραστηριότητες ψυχαγωγίας και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μαθησιακή βοήθεια (E.C. Your social security rights in Germany 2012, σ. 31).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Οποιοσδήποτε αδυνατεί να εξασφαλίσει την επιβίωσή του με δικά του οικονομικά μέσα (εισόδημα και περιουσία) ή φυσικά μέσα (ικανότητα εργασίας) ή με τη βοήθεια τρίτων, μπορεί να ζητήσει κοινωνική βοήθεια, εφόσον διαμένει πράγματι στη Γερμανία (E.C. Your social security rights in Germany 2012, σ. 30).

Η νομοθεσία σχετικά με την κοινωνική βοήθεια διαρθρώνεται με άξονα διάφορους τομείς, καθέναν από τους οποίους διέπει τις παροχές που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Οι παροχές που αναφέρονται εντάσσονται στο πλαίσιο χρηματοδοτούμενου από φόρους καθεστώτος ελάχιστων πόρων βάσει εισοδήματος, που αποσκοπεί στη διασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης των ατόμων που χρήζουν βοήθειας και οι οποίοι είναι ανίκανοι προς εργασία, δεν κερδίζουν επαρκές εισόδημα για να καλύψουν τις ανάγκες της οικογένειάς τους (Bedarfsgemeinschaft), ή οι οποίοι δεν λαμβάνουν την αναγκαία στήριξη από τρίτους. Ιδίως, τα πρόσωπα κάτω των 65 ετών που δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους και είναι προσωρινά ανίκανα για εργασία λαμβάνουν τις παροχές της βοήθειας διαβίωσης (Hilfe zum Lebensunterhalt). Τα άτομα που έχουν συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας τους ή τα άτομα άνω των 18 ετών με μόνιμη ολική ανικανότητα για εργασία που οφείλεται σε ιατρικούς λόγους, μπορούν να ζητήσουν συμπλήρωμα σύνταξης γήρατος λόγω αναγκών αλλά και σε περίπτωση μειωμένων αποδοχών (Grundsicherung im Alter und bei Erwerbsminderung). Οι άνεργοι που είναι ικανοί προς εργασία αλλά άποροι μπορούν να ζητήσουν τις ελάχιστες παροχές για τα άτομα που αναζητούν εργασία (επίδομα ανεργίας II/επίδομα κοινωνικής πρόνοιας).

Κάθε μέλος νοικοκυριού που θεμελιώνει το συγκεκριμένο δικαίωμα δικαιούται να ζητήσει κοινωνική βοήθεια. Το συνολικό ποσό αυξάνεται αναλόγως του μεγέθους της οικογένειας. Για τον υπολογισμό των παροχών, λαμβάνονται υπόψη το εισόδημα και η περιουσία του αιτούντος και του/της συζύγου ή του/της συντρόφου του με τον οποίο ή την οποία μοιράζεται το νοικοκυριό (E.C. Your social security rights in Germany 2012, σ. 30).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Αποφάσεις για τις αιτήσεις χορήγησης παροχών λαμβάνει ο αρμόδιος για την κοινωνική βοήθεια φορέας. Η μόνιμη ολική ανικανότητα προς εργασία ενός ατόμου ως απαίτηση επιλεξιμότητας

για συμπλήρωμα σύνταξης γήρατος με βάση τις ανάγκες και στην περίπτωση μειωμένης ικανότητας βιοπορισμού (Grundsicherung im Alter und bei Erwerbsminderung) καθορίζεται από το φορέα ασφάλισης σύνταξης. Ο αρμόδιος για την κοινωνική βοήθεια φορέας διαθέτει εξωτερική υπηρεσία η οποία ελέγχει τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας σε κάθε περίπτωση (E.C. Your social security rights in Germany 2012, σ. 31).

2.6 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Δανία

Στη Δανία, το κράτος πρόνοιας χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την αρχή της καθολικότητας, η οποία διέπει τόσο το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης όσο και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση ακόμα και αν κάποια ειδική κατάσταση δεν του το επιτρέπει. Τα σχήματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, δηλαδή η κοινωνική πρόνοια (kontanthjælp) και το επίδομα έναρξης (starthjælp), αποτελούν το τελευταίο δίκτυ ασφαλείας (safety net) και στόχο έχουν τη διασφάλιση ενός κατώτατου ορίου αξιοπρεπούς διαβίωσης (Anker et al 2009, σ. 3).

Κοινωνική πρόνοια (kontanthjælp) / Επίδομα έναρξης (starthjælp)

➤ Τι καλύπτεται;

Η βάση υπολογισμού του επιδόματος κοινωνικής πρόνοιας (kontanthjælp) είναι 80% της μέγιστης παροχής ανεργίας για γονείς με παιδιά που ζουν στη Δανία και 60% της ίδιας παροχής για άτομα χωρίς παιδιά. Ειδικό ποσό προβλέπεται για νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών και για το επίδομα έναρξης (starthjælp).

Συμπληρωματικά επιδόματα προβλέπονται για άτομα ηλικίας άνω των 25 ετών, τα οποία πρέπει να καλύψουν δαπάνες για υποστήριξη της οικογένειας ή για στέγαση. Άλλα συμπληρωματικά επιδόματα προβλέπονται επίσης σε ειδικές περιπτώσεις σημαντικών και απρόβλεπτων δαπανών.

Οι δικαιούχοι του επιδόματος έναρξης που συμμετέχουν σε μέτρα ενεργοποίησης ή ατομικής κατάρτισης (jobtraining) μπορούν να λαμβάνουν συμπληρωματικά επιδόματα ως αποζημίωση για τις δαπάνες που προκύπτουν από τη συμμετοχή τους σε αυτά. Δεν προβλέπεται μέγιστη διάρκεια χορήγησης της παροχής, αλλά η βοήθεια μειώνεται για όσους λαμβάνουν κοινωνικές παροχές για έξι συνεχόμενους μήνες (E.C. Your social security rights in Denmark 2012, σ. 29-30).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Μέτρα ενεργοποίησης, [επίδομα κοινωνικής πρόνοιας (kontanthjælp) και επίδομα έναρξης (starthjælp)] παρέχονται σε ενήλικες που βρίσκονται προσωρινά χωρίς επαρκή μέσα για την κάλυψη των αναγκών τους ή των αναγκών της οικογένειάς τους, λόγω ιδιαίτερων περιστάσεων (π.χ. ασθένεια ή ανεργία). Οι εν λόγω παροχές είναι οικογενειακές και εξαρτώνται από την ηλικία, τα εξαρτώμενα τέκνα και την περίοδο διαμονής, και το οποίο ισχύει για οποιοδήποτε πρόσωπο διαμένει μόνιμα στη Δανία.

Το ύψος της παροχής εξαρτάται από την περίοδο διαμονής: για το επίδομα κοινωνικής πρόνοιας (kontanthjælp) απαιτείται διαμονή στη Δανία για τουλάχιστον επτά από τα προηγούμενα οκτώ χρόνια. Διαφορετικά, ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει επίδομα έναρξης (starthjælp), το ποσό του οποίου είναι χαμηλότερο.

Καμία παροχή δεν προβλέπεται εάν ο αιτών ή ο/η σύζυγός του/της διαθέτουν επαρκή περιουσιακά στοιχεία ώστε να καλύπτουν τις οικονομικές τους ανάγκες, συμπεριλαμβανομένης ακίνητης και κινητής περιουσίας. Ποσά ύψους έως 10.000 DKK (1.345 ευρώ), ή για έγγαμο ζευγάρι έως 20.000 DKK (2.690 ευρώ), δεν λαμβάνονται υπόψη. Δεν λαμβάνεται επίσης υπόψη ορισμένο ποσό εισοδήματος από εργασία. Οι δημοτικές αρχές μπορούν επίσης να μη λαμβάνουν υπόψη άλλα εισοδήματα ή περιουσιακά στοιχεία κατά περίπτωση.

Οι δικαιούχοι του επιδόματος κοινωνικής πρόνοιας (kontanthjælp) ή του επιδόματος έναρξης (starthjælp) πρέπει να αποδέχονται κατάλληλες προσφορές για συμμετοχή σε μέτρα ενεργοποίησης ή σε οποιοδήποτε άλλο μέτρο που στοχεύει στη βελτίωση των πιθανοτήτων του/της δικαιούχου ή του συντρόφου του/της για επανένταξη στην αγορά εργασίας, π.χ. συμμετοχή σε πρόγραμμα εύρεσης εργασίας, απόκτηση εμπειρίας σε επιχείρηση κ.λπ. (E.C. Your social security rights in Denmark 2012, σ. 29).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;

Κατατίθεται αίτηση στον δήμο κατοικίας. Οι δημοτικές αρχές εξετάζουν την αίτηση για παροχές το συντομότερο δυνατόν. Δεν προβλέπεται συγκεκριμένη διαδικασία (E.C. Your social security rights in Denmark 2012, σ. 30).

2.7 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ελβετία

Στην Ελβετία, δεν προβλέπεται σε ομοσπονδιακό επίπεδο ένα γενικό καθεστώς για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Ωστόσο, η πλειονότητα των καντονιών εφαρμόζει τους κανόνες της ελβετικής διάσκεψης των φορέων κοινωνικής δράσης (CSIAS) για την κοινωνική πρόνοια, οι οποίοι θεσμοθετούν ένα ικανοποιητικό πλαίσιο προστασίας όσων πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια.

Μη ανταποδοτικές παροχές

➤ Τι καλύπτεται;

Το ετήσιο ποσό των συμπληρωματικών παροχών αντιστοιχεί στη διαφορά των αναγνωρισμένων δαπανών έναντι του πραγματικού εισοδήματος. Οι αναγνωρισμένες δαπάνες περιλαμβάνουν το ποσό που καλύπτει τις βασικές ανάγκες, τις δαπάνες ενοικίου και τις σχετικές προς αυτές (μέχρι ορισμένο ανώτατο ποσό), επαγγελματικές δαπάνες, δαπάνες συντήρησης ακινήτων και τόκους στεγαστικών δανείων, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (για υποχρεωτική ασφάλιση υγείας: κατ' αποκοπή ποσό που αντιστοιχεί στον μέσο όρο των ασφαλιστρών σε επίπεδο καντονιών), και δαπάνες διατροφής δυνάμει του οικογενειακού δικαίου (E.C. Your social security rights in Switzerland 2012, σ. 35).

Οι αναγνωρισμένες δαπάνες για τον υπολογισμό των συμπληρωματικών επιδομάτων περιλαμβάνουν ένα ποσό που καλύπτει τις βασικές ανάγκες, το οποίο ποικίλει ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας, ως εξής:

- 19.050 CHF (15.858 ευρώ) ετησίως, για τους άγαμους
- 28.575 CHF (23.787 ευρώ) ετησίως, για ζευγάρια και δηλωμένους συντρόφους
- 9.945 CHF (8.279 ευρώ) ετησίως, για καθένα από τα πρώτα δύο παιδιά
- 6.630 CHF (5.519 ευρώ) ετησίως, για καθένα από το τρίτο και το τέταρτο παιδί
- 3.315 CHF (2.760 ευρώ) ετησίως, για καθένα από το πέμπτο παιδί και μετά.

Το ετήσιο ποσό των συμπληρωματικών παροχών υπολογίζεται ως ποσό της διαφοράς μεταξύ των δαπανών και του εισοδήματος. Οι παροχές αυτές καταβάλλονται για όσο διάστημα πληρούνται οι προϋποθέσεις επιλεξιμότητας.

Σύμφωνα με τους κανόνες της ελβετικής διάσκεψης των φορέων κοινωνικής δράσης (CSIAS) για την κοινωνική πρόνοια σε επίπεδο καντονιών, η κάλυψη των βασικών αναγκών περιλαμβάνει ένα κατ' αποκοπή ποσό για τα έξοδα συντήρησης, τα έξοδα στέγασης και τα βασικά ιατρικά έξοδα (E.C. Your social security rights in Switzerland 2012, σ. 35-36).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Το ομοσπονδιακό σύνταγμα (άρθρο 12) κατοχυρώνει το δικαίωμα λήψης βοήθειας σε καταστάσεις απόγνωσης: «Οποιοσδήποτε βρίσκεται σε κατάσταση απόγνωσης και δεν είναι σε θέση να αυτοσυντηρηθεί δικαιούται να λάβει βοήθεια και αρωγή, και τα απαραίτητα μέσα για να διαβίει με τρόπο σύμφωνο με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια».

Στην Ελβετία, η κοινωνική πρόνοια υπάγεται, με λίγες εξαιρέσεις, στην αρμοδιότητα των καντονιών, ενώ η εκτελεστική αρμοδιότητα παραχωρείται στους δήμους. Έτσι, η κοινωνική πρόνοια στηρίζεται σε 26 διαφορετικά συστήματα σε επίπεδο καντονιών. Ωστόσο, η ελβετική διάσκεψη των φορέων κοινωνικής δράσης (CSIAS), οργανισμός που αποτελείται κυρίως από ειδικούς και εκπροσώπους των κοινωνικών υπηρεσιών των καντονιών και των δήμων, ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας με αποδέκτες τις κοινωνικές αρχές των καντονιών, τους δήμους και τους ιδιωτικούς κοινωνικούς φορείς. Η πλειονότητα των καντονιών εφαρμόζει αυτούς τους κανόνες (E.C. Your social security rights in Switzerland 2012, σ. 35).

Κατά συνέπεια, δεν προβλέπεται γενικό καθεστώς μη ανταποδοτικού χαρακτήρα σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Ωστόσο, κοινωνικές παροχές μπορούν να παρέχονται σε ειδικές κατηγορίες

ατόμων ως συμπληρωματικές παροχές υπό τον πρώτο πυλώνα (Ergänzungsleistungen, EL/Prestations complémentaires, PC). Οι παροχές του πρώτου πυλώνα, σε συνδυασμό με τις συμπληρωματικές παροχές, πρέπει να καλύπτουν επαρκώς τις βασικές ανάγκες των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρία και των επιζώντων.

Οι συμπληρωματικές παροχές προϋποθέτουν έλεγχο εισοδηματικών πόρων και μπορούν να χορηγούνται στους δικαιούχους σύνταξης γήρατος ή επιζώντων από την ασφάλιση γήρατος και επιζώντων (AHV-AVS), ή στους δικαιούχους σύνταξης αναπηρίας ή επιδόματος ανικανότητας από την ασφάλιση αναπηρίας (IV-AI). Οι δικαιούχοι δεν χρειάζεται να έχουν ελβετική ιθαγένεια αλλά πρέπει να διαμένουν μόνιμα στην Ελβετία.

Επιπλέον, οι ξένοι υπήκοοι πρέπει να έχουν διαμένει επί δέκα συνεχόμενα χρόνια στην Ελβετία (οι πρόσφυγες και απάτριδες επί πέντε χρόνια) κατά το διάστημα που προηγείται της ημερομηνίας κατά την οποία υπέβαλαν αίτηση για συμπληρωματικές παροχές (E.C. Your social security rights in Switzerland 2012, σ. 35).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στις παροχές;**

Τα ταμεία αποζημιώσεων σε επίπεδο καντονιών αποφασίζουν σχετικά με τη χορήγηση των συμπληρωματικών παροχών και επαναξιολογούν κατά περιόδους την οικονομική κατάσταση των αιτούντων (συγκεκριμένα, το πραγματικό τους εισόδημα σε σχέση με τις αναγνωρισμένες δαπάνες), τουλάχιστον κάθε τέσσερα χρόνια.

Οι συμπληρωματικές παροχές που λαμβάνονται από άτομα που δεν τις δικαιούνται (σε περιπτώσεις απάτης ή αθέτησης της υποχρέωσης ενημέρωσης) πρέπει να επιστρέφονται από τον δικαιούχο, από τον νόμιμο εκπρόσωπό του ή από τους κληρονόμους του. Η υποχρέωση επιστροφής δεν ισχύει όταν ο ενδιαφερόμενος έχει ενεργήσει χωρίς δόλο και σε περίπτωση που αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να περιέλθει σε δεινή κατάσταση (E.C. Your social security rights in Switzerland 2012, σ. 36).

2.8 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Εσθονία

Στην Εσθονία, το σχήμα που προσιδιάζει περισσότερο στο Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα είναι το επίδομα επιβίωσης (toimetulekutoetus). Αποτελεί το ύστατο δίχτυ ασφαλείας (safety net) για τα κομμάτια του πληθυσμού των οποίων οι πόροι κρίνονται κατώτεροι του ορίου επιβίωσης, το οποίο ορίζεται σε ετήσια βάση από το Κοινοβούλιο (Viies 2009, σ. 3-4).

Επίδομα επιβίωσης (toimetulekutoetus)

➤ **Τι καλύπτεται;**

Το ύψος του επιδόματος επιβίωσης (toimetulekutoetus) καθορίζεται βάσει των ελαχίστων δαπανών που συνδέονται με την κατανάλωση τροφίμων, την ένδυση, την υπόδηση και άλλα αγαθά και υπηρεσίες που καλύπτουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσης. Το μηνιαίο ποσό του επιδόματος επιβίωσης έχει ως εξής:

- Άγαμος/η ή πρώτο πρόσωπο στο νοικοκυριό: 76,70 ευρώ
- Κάθε πρόσθετο μέλος του νοικοκυριού (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών): 61,36 ευρώ.

Ο δικαιούχος επιδόματος επιβίωσης, η οικογένεια του οποίου απαρτίζεται μόνο από ανήλικα μέλη (ηλικίας κάτω των 18 ετών) δικαιούται να λαμβάνει και συμπληρωματική κοινωνική παροχή (Täiendav sotsiaaltoetus) ύψους 15 ευρώ επιπλέον του επιδόματος επιβίωσης (E.C. Your social security rights in Estonia 2012, σ. 24).

Οι παροχές αυτές δεν υπόκεινται σε χρονικό περιορισμό. Ανανεώνονται σε μηνιαία βάση (E.C. Your social security rights in Estonia 2012, σ. 24).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Το επίδομα επιβίωσης (toimetulekutoetus) αυτό μπορούν να λαμβάνουν όλοι οι διαμένοντες στην Εσθονία με εισόδημα και περιουσιακά στοιχεία κάτω από ορισμένο όριο. Δεν υπόκειται σε προϋποθέσεις υπηκοότητας ή ηλικίας (E.C. Your social security rights in Estonia 2012, σ. 23).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;**

Η σχετική αίτηση πρέπει να κατατίθεται το αργότερο έως τις 20 του μήνα στις τοπικές αρχές της περιοχής όπου διαμένει μόνιμα ο ενδιαφερόμενος. Ο αιτών πρέπει να προσδιορίζει τα ονόματα και τους προσωπικούς κωδικούς αναγνώρισης ή τις ημερομηνίες γέννησης των προσώπων που πρέπει να εξεταστούν για τη χορήγηση του επιδόματος επιβίωσης. Η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται από έγγραφα που να πιστοποιούν:

- το δικαίωμα χρήσης της κατοικίας·
- το εισόδημα που εισπράχθηκε κατά τον προηγούμενο μήνα, άνευ φόρου εισοδήματος (συμπεριλαμβανομένου του ποσού που έχει καταβληθεί ως βοήθεια σε πρόσωπο που ζει μόνο ή στα μέλη μιας οικογένειας)·
- πάγιες δαπάνες που συνδέονται με την κατοικία, πληρωτές κατά τον συγκεκριμένο μήνα.

Όταν υπάρχουν τυχόν αμφιβολίες σχετικά με την ακρίβεια των εγγράφων που πιστοποιούν το εισόδημα και τις πληροφορίες σχετικά με τον τόπο κατοικίας, τα έγγραφα και οι πληροφορίες αυτές θα υποβάλλονται προς έλεγχο από την περιφερειακή μονάδα του Συμβουλίου φόρων και τελωνείων (Maksu – ja Tolliamet) ή από τον εγκεκριμένο υπεύθυνο επεξεργασίας του δημοτολογίου. Για να ισχύει η απόρριψη αίτησης για επίδομα επιβίωσης βάσει αξιολόγησης περιουσιακών στοιχείων, οι τοπικοί δημόσιοι λειτουργοί μπορούν να ζητήσουν είτε από τον ενδιαφερόμενο είτε από τρίτους συμπληρωματικές πληροφορίες (π.χ. εάν έχουν λόγους να πιστεύουν ότι ο αιτών έχει υποβάλει ψευδή στοιχεία) (E.C. Your social security rights in Estonia 2012, σ. 24).

2.9 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στο Ηνωμένο Βασίλειο

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το σχήμα κοινωνικής προστασίας χρονολογείται πίσω στο 1942 από την Αναφορά του Beveridge. Παρά τα ορισμένα μειονεκτήματα που εντοπίζονται (λ.χ. πολυπλοκότητα, υψηλή φορολόγηση, υψηλό κόστος αίτησης), το σύστημα είναι άρτια συνδεδεμένο με κοινωνικές υπηρεσίες αλλά και την αγορά εργασίας (Bradshaw & Bennett 2009, σ.3).

Ενίσχυση Εισοδήματος (Income Support)

➤ Τι καλύπτεται;

Το ποσό που χορηγείται σε κάθε λήπτη της ενίσχυσης εισοδήματος διαφέρει ανάλογα με τη σύσταση του νοικοκυριού του. Για το 2013 ισχύουν τα εξής:

- Ανύπαντρος ηλικίας από 16 έως 24 ετών, £56.80 (67.84 ευρώ)
- Ανύπαντρος ηλικίας από 25 ετών και άνω, £71.70 (85.64 ευρώ)
- Ανύπαντρος γονέας από 16 έως 17 ετών, £56.80 (67.84 ευρώ)
- Ανύπαντρος γονέας από 18 ετών και άνω, £71.70 (85.64 ευρώ)
- Ζευγάρια που και οι δύο είναι κάτω των 18 ετών, £56.80 (67.84 ευρώ)
- Ζευγάρια που ο ένας είναι κάτω των 18 ετών και ο άλλος από 18 έως 24 ετών, £56.80 (67.84 ευρώ)
- Ζευγάρια που ο ένας είναι κάτω των 18 ετών και ο άλλος από 25 ετών και άνω, £71.70 (85.64 ευρώ)
- Ζευγάρια που και οι δύο είναι άνω των 18 ετών, £112.55 (134.43 ευρώ).

Υπό ειδικές συνθήκες (π.χ. αναπηρία ή εξαρτώμενο μέλος με αναπηρία) μπορεί να χορηγηθεί επιπλέον ένα ποσό μεταξύ £15.15 (18 ευρώ) και £119 (142.13 ευρώ) (<https://www.gov.uk/income-support/what-youll-get>).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Η ενίσχυση εισοδήματος χορηγείται με εισοδηματικά κριτήρια και παρέχει οικονομική βοήθεια σε ανθρώπους των οποίων το εισόδημα και οι αποταμιεύσεις, από κάθε είδους πηγή, δεν υπερβαίνουν ορισμένο ύψος. Για να δικαιούται τις εν λόγω παροχές, ο αιτών πρέπει να έχει δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο και συνθήκη τόπου κατοικίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Νήσο του Μαν, στα νησιά της Μάγχης και στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας (περιοχή γνωστή ως «Common Travel Area») (E.C. Your social security rights in United Kingdom 2012, σ. 24).

Η ενίσχυση του εισοδήματος προσφέρει ένα ελάχιστο βοήθημα στα άτομα ηλικίας μεταξύ 16 ετών και της ηλικίας για τη χορήγηση της κρατικής συνταξιοδοτικής πίστωσης, τα οποία δεν είναι ικανά για εργασία πλήρους απασχόλησης και των οποίων το εισόδημα (συμπεριλαμβανομένων των παροχών κοινωνικής ασφάλισης) και το κεφάλαιο είναι χαμηλότερα από ένα επίπεδο που καθορίζει η νομοθεσία (E.C. Your social security rights in United Kingdom 2012, σ. 24).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;**

Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να απευθυνθεί στην τοπική υπηρεσία Jobcentre Plus για να υποβάλει αίτηση ή για να ζητήσει περαιτέρω συμβουλές (E.C. Your social security rights in United Kingdom 2012, σ. 25).

2.10 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ιρλανδία

Στην Ιρλανδία, δεν υπάρχει ένα ενιαίο σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Υπάρχει πληθώρα μη ανταποδοτικών παροχών οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πληθυσμιακών ομάδων που έχουν ανάγκη. Ο κατακερματισμός και η αυστηρή στόχευση των παροχών ελαττώνουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων. Ωστόσο, η ύπαρξη προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης των απόρων βοηθάει σημαντικά στην καταπολέμηση του οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού τους (Daly 2009, σ. 3).

Παροχές μη ανταποδοτικού χαρακτήρα

➤ **Τι καλύπτεται;**

Το μέγιστο ποσό του συνόλου των παροχών μη ανταποδοτικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων τυχόν συμπληρωμάτων λόγω συζύγου/συντρόφου και τέκνων, μπορεί να καταβάλλεται εφόσον δεν έχει γίνει έλεγχος εισοδηματικών πόρων. Εφόσον έχει γίνει έλεγχος εισοδηματικών πόρων, το ποσό του καταβάλλεται μειώνεται ανάλογα με το ύψος των διαθέσιμων εισοδηματικών πόρων.

Στις περιπτώσεις των επιδομάτων αναπηρίας, της κρατικής σύνταξης και της σύνταξης τυφλού προβλέπονται συμπληρώματα, όπως το επίδομα ατόμου που ζει μόνο του, δωρεάν μετακίνηση, επίδομα ηλεκτρισμού, επίδομα για άδεια χρήσης τηλεοπτικού δέκτη και επίδομα ενοικίασης τηλεφώνου.

Οι παροχές αυτές ισχύουν επ' άοριστον, εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις.

Προβλέπονται επίσης επιδόματα στέγασης και θέρμανσης:

- το συμπλήρωμα ενοικίου παρέχει βραχυπρόθεσμη υποστήριξη σε όσους τη δικαιούνται και ζουν σε ενοικιαζόμενη ιδιωτική κατοικία, ενώ τα οικονομικά τους μέσα δεν αρκούν για την κάλυψη των εξόδων στέγασής τους και δεν διαθέτουν κατοικία από άλλη πηγή. Το ύψος της βοήθειας εξαρτάται από την τοποθεσία της ενοικιαζόμενης κατοικίας και από το μέγεθος της οικογένειας.
- το συμπλήρωμα τόκων στεγαστικού δανείου παρέχει βραχυπρόθεσμη υποστήριξη σε όσους τη δικαιούνται και ζουν σε κατοικία που έχει αγοραστεί από τον αιτούντα με στεγαστικό δάνειο. Το ύψος της βοήθειας εξαρτάται από το ύψος των τόκων του στεγαστικού δανείου που καταβάλλονται.
- επίδομα καυσίμου.

Τα άτομα που εξαρτώνται εξολοκλήρου από μη ανταποδοτική ελάχιστη παροχή δικαιούνται πλήρη κάλυψη υγειονομικής περίθαλψης (E.C. Your social security rights in Ireland 2012, σ. 26).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Εάν κάποιο άτομο είναι μόνιμος κάτοικος Ιρλανδίας και δεν συγκεντρώνει αρκετές εισφορές προκειμένου να αποκτήσει δικαίωμα σε παροχή κοινωνικής ασφάλισης (Social Insurance Payment) ή εάν έχει εξαντλήσει όλα τα δικαιώματά του, μπορεί να λάβει, αντί παροχών ασφάλισης, παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα.

Επιπλέον, προβλέπεται μια σειρά μη ανταποδοτικών παροχών για έκτακτες περιπτώσεις και για όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους. Πρόκειται για παροχές σε χρήμα, οι οποίες εφαρμόζονται

στην Ιρλανδία σε μεγαλύτερη κλίμακα απ' ό,τι το γενικό σύστημα της μη ανταποδοτικής ελάχιστης παροχής. Οι παροχές αυτές είναι οι εξής:

- το βοήθημα αναζητούντος εργασία
- το επίδομα αναπηρίας, για άτομα με αναπηρία ηλικίας από 16 έως 66 ετών
- η σύνταξη τυφλού, για τυφλούς και ορισμένα άτομα με προβλήματα όρασης, ηλικίας από 18 έως 66 ετών
- το επίδομα μονογονεϊκής οικογένειας, για τους γονείς που ανατρέφουν παιδιά μόνοι τους
- το επίδομα γεωργικής εκμετάλλευσης: για τους γεωργούς με χαμηλά εισοδήματα, ηλικίας 18 έως 66
- η σύνταξη χηρείας ή επιζώντος αναγνωρισμένου συντρόφου (μη ανταποδοτικού χαρακτήρα)
- η κρατική σύνταξη χωρίς συνεισφορά.

Γενικά, το άτομο έχει δικαίωμα χορήγησης κάποιου επιδόματος εφόσον τα εισοδήματά του (καθώς και εκείνα του/της συζύγου ή συντρόφου του) δεν υπερβαίνουν ένα ορισμένο ανώτατο όριο. Ορισμένα εισοδήματα και περιουσιακά στοιχεία δεν λαμβάνονται υπόψη κατά τον έλεγχο των εισοδηματικών πόρων (E.C. Your social security rights in Ireland 2012, σ. 25-26).

Πρέπει επίσης να θεωρείται «συνήθης κάτοικος» Ιρλανδίας. Το καθεστώς συνήθους κατοικίας σημαίνει ότι εάν επιθυμεί να λαμβάνει και διεκδικεί μία εκ των ανωτέρω κοινωνικών παροχών, πρέπει να αποδείξει ότι είναι συνήθης κάτοικος Ιρλανδίας ή τουλάχιστον του γεωγραφικού χώρου που περιστοιχίζει το Ηνωμένο Βασίλειο, τα νησιά της Μάγχης και τη Νήσο του Μαν (Common Travel Area of the UK, the Channel Islands or the Isle of Man), για μεγάλο και συνεχές χρονικό διάστημα.

Προκειμένου να προσδιορίσει εάν είναι κάποιος συνήθης κάτοικος, το Υπουργείο λαμβάνει υπόψη:

- τα κύρια ενδιαφέροντά του
- τη διάρκεια και το αδιάλειπτο της διαμονής του στην Ιρλανδία ή σε άλλα μέρη του κοινού γεωγραφικού χώρου
- τη διάρκεια και τους λόγους τυχόν απουσίας του από την Ιρλανδία
- το είδος και τον τύπο απασχόλησής του, εάν υπάρχει
- την πρόθεσή του να ζήσει στο μέλλον στην Ιρλανδία, όπως φαίνεται από τα δικαιολογητικά του.

Ως γενική μη ανταποδοτική ελάχιστη παροχή, το σύστημα συμπληρωματικών κοινωνικών επιδομάτων παρέχει παροχές σε χρήμα για τα άτομα των οποίων οι οικονομικοί πόροι δεν αρκούν για την κάλυψη των αναγκών τους (E.C. Your social security rights in Ireland 2012, σ. 25-26).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στις παροχές;**

Για κάθε είδους παροχή πρέπει να υποβληθεί τη σχετική επίσημη αίτηση. Ο έλεγχος εισοδηματικών πόρων γίνεται βάσει των στοιχείων που δηλώνονται στην αίτηση. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης συνέντευξη με επιθεωρητή του Υπουργείου Κοινωνικής Προστασίας (E.C. Your social security rights in Ireland 2012, σ. 26).

2.11 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ισλανδία

Στην Ισλανδία, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ονομάζεται Κρατική Κοινωνική Πρόνοια και συνδυάζεται με την παροχή αποκεντρωμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Κοινωνικές Υπηρεσίες και Κρατική Κοινωνική Πρόνοια

➤ **Τι καλύπτεται;**

α. Κοινωνικές υπηρεσίες των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης

Κάθε αρχή τοπικής αυτοδιοίκησης έχει τους δικούς της κανόνες όσον αφορά την παροχή οικονομικής αρωγής. Επομένως, είναι δυνατό να υπάρχουν διαφορές. Ωστόσο, οι περισσότερες τοπικές αυτοδιοικήσεις παρέχουν οικονομική βοήθεια βάσει των κατευθυντήριων γραμμών που προβλέπει το υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας (Velferðarráðuneytið).

Στα εισοδήματα που λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της ανάγκης για χρηματικό βοήθημα περιλαμβάνονται οι μισθοί και όλες οι παροχές κοινωνικής ασφάλισης και στήριξης σε κρατικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων, των παροχών ανεργίας (atvinnuleysisdagpeningar) και των επιδομάτων ασθένειας που καταβάλλουν τα ταμεία ασθένειας των συνδικάτων. Στην αξιολόγηση δεν περιλαμβάνονται συνήθως το σπίτι/το διαμέρισμα όπου διαμένει ο αιτών και το αυτοκίνητό του. Κατά την υποβολή αιτήσεων για χρηματικό βοήθημα δεν λαμβάνονται υπόψη ούτε τα οικογενειακά επιδόματα που λαμβάνει η οικογένεια, για τέκνα (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 26).

Το βοήθημα υπολογίζεται βάσει της οικογενειακής μονάδας, η οποία αποτελείται από τον αιτούντα, τον σύζυγο και τέκνα ηλικίας έως 18 ετών.

Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης υποχρεούνται να θεσπίζουν κανόνες για το χρηματικό βοήθημα και επιπλέον να καθορίζουν τα κατώτατα ποσά. Σύμφωνα με τις συστάσεις του υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, τα μηνιαία ποσά, μη συμπεριλαμβανομένου του επιδόματος στέγασης (húsaleigubætur), δεν πρέπει να είναι χαμηλότερα από εκείνα των μηνιαίων επιδομάτων ανεργίας (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 26-27).

Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν επίσης να παρέχουν χρηματικό βοήθημα αναλόγως των αναγκών στον τομέα της υγείας. Αυτό υπόκειται σε έλεγχο εισοδηματικών πόρων και έχει καθορισμένο ανώτατο ποσό. Μπορεί να ισχύει για οδοντιατρική περίθαλψη και εξειδικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες από ψυχολόγους, ψυχιάτρους και κοινωνικούς λειτουργούς (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 27).

β. Κρατική κοινωνική πρόνοια

Μη ανταποδοτική βοήθεια παρέχεται σε κεντρικό επίπεδο με σκοπό την παροχή ειδικής πρόσθετης βοήθειας (με την καταβολή είτε σταθερού είτε διαφορετικού ανά περίπτωση ποσού), εντός των ορίων που θέτει η νομοθεσία, σε συγκεκριμένες κατηγορίες του πληθυσμού υπό συγκεκριμένες περιστάσεις.

Η βοήθεια αυτή μπορεί να συνδέεται με εισοδήματα πέραν των παροχών στέγασης, ανάλογα με την περίπτωση. Κατά κανόνα λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των πόρων. Η ακίνητη περιουσία δεν λαμβάνεται συνήθως υπόψη, είναι δυνατόν όμως να ληφθούν υπόψη τα εισοδήματα που προέρχονται από αυτή (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 27).

Η νομοθεσία καθορίζει το κατώτατο και το ανώτατο όριο συνδρομής ή την επιστροφή των δαπανών στον δικαιούχο. Η μόνη προϋπόθεση είναι να έχουν παραμείνει αμετάβλητες οι περιστάσεις και να πληρούνται οι προϋποθέσεις.

Ο δικαιούχος μπορεί επίσης να αποζημιωθεί (εν όλω ή εν μέρει) για σημαντικές δαπάνες ιατρικής περίθαλψης και φάρμακα, περίπτωση στην οποία λαμβάνεται υπόψη το ετήσιο εισόδημά του (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 27).

γ. Πρόσθετες παροχές

Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης χορηγούν στεγαστικά επιδόματα με κριτήρια εισοδήματος (húsaleigubætur) μέχρι του ποσού των 46.000 ISK (292 ευρώ) μηνιαίως, αναλόγως του μεγέθους και των εισοδημάτων της οικογένειας καθώς και των δαπανών στέγασης (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 27).

➤ Κριτήρια χορήγησης

α. Κοινωνικές υπηρεσίες των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης

Οι οικογένειες και τα άτομα ηλικίας άνω των 18 ετών είναι δυνατόν σε ειδικές καταστάσεις ανάγκης να έχουν δικαίωμα σε κοινωνικές υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο νόμος για τις κοινωνικές υπηρεσίες των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης (Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga) καλύπτει τις ανάγκες των παιδιών, των νέων, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 26).

Ο δικαιούχος πρέπει να διαμένει νόμιμα στην εκάστοτε τοπική κοινότητα, ενώ για ορισμένες υπηρεσίες απαιτείται ενδεχομένως η συμπλήρωση συγκεκριμένης χρονικής περιόδου διαμονής. Εξαιρέση προβλέπεται σε περίπτωση παροχής επείγουσας βοήθειας (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 26).

β. Κρατική κοινωνική πρόνοια

Δικαίωμα σε κρατική κοινωνική πρόνοια έχουν οι δικαιούχοι σύνταξης γήρατος και αναπηρίας, οι επιζώντες, τα άτομα σε φάση αποκατάστασης, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι γονείς παιδιών με αναπηρία ή χρόνια ασθένεια, οι νέοι που σπουδάζουν και οι ασφαλισμένοι για λόγους υγείας που έχουν πολλές ιατροφαρμακευτικές δαπάνες.

Σε νομοθετικές πράξεις και σε διοικητικούς κανονισμούς μπορεί να προβλέπονται άλλες προϋποθέσεις (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 26).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στις παροχές και τις υπηρεσίες;

Όλα τα άτομα οφείλουν να συντηρούν τους εαυτούς τους, τον ή τη σύζυγό τους και τα τέκνα τους ηλικίας κάτω των 18 ετών. Πρέπει να έχουν εξαντλήσει όλες τις άλλες δυνατότητες (ακόμη και τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης) προτού υποβάλουν αίτηση για κοινωνική πρόνοια, και να είναι σε θέση να αποδείξουν ότι αναζητούν ενεργά εργασία.

Η παροχή χρηματικού βοηθήματος εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι τελευταίες ενθαρρύνονται, ωστόσο, να ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές του υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 27).

Το προσωπικό των κοινωνικών υπηρεσιών των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης εξετάζει και αξιολογεί τις ανάγκες των αιτούντων. Η υποβολή της σχετικής αίτησης πρέπει να γίνεται εγγράφως και να συνοδεύεται από τα απαιτούμενα έγγραφα που αποδεικνύουν τα εισοδήματα (ήτοι έντυπο φορολογικής δήλωσης και εκκαθαριστικά σημειώματα των τελευταίων μηνών), καθώς και από ιατρική γνωμάτευση, εάν απαιτείται. Οι περισσότερες τοπικές αυτοδιοικήσεις διαθέτουν συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την επεξεργασία των αιτήσεων (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 27-28).

Οι αποφάσεις για την κρατική κοινωνική πρόνοια λαμβάνονται από τη Διοίκηση Κοινωνικής Ασφάλισης (Tryggingastofnun ríkisins). Η υποβολή της σχετικής αίτησης πρέπει να γίνεται εγγράφως και να συνοδεύεται από τα συναφή έγγραφα (ήτοι έντυπο φορολογικής δήλωσης, δήλωση φόρου εισοδήματος, ιατρική γνωμάτευση, εάν απαιτείται, και έγγραφα που αφορούν συγκεκριμένες δαπάνες) (E.C. Your social security rights in Iceland 2012, σ. 28).

2.12 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ισπανία

Στην Ισπανία, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος δεν είναι ενιαίο αλλά απαρτίζεται από μια σειρά μη ανταποδοτικών παροχών και υπηρεσιών. Το Κράτος Πρόνοιας βρίσκεται σε διαδικασία αποκέντρωσης και εκσυγχρονισμού σε μια προσπάθεια σύγκλισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο (Cabrejo 2009, σ. 3).

Μη ανταποδοτικές παροχές και υπηρεσίες

➤ Τι καλύπτεται;

α. Μη ανταποδοτική σύνταξη αναπηρίας

Όσοι μόνιμοι κάτοικοι πάσχουν από αναπηρία και βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης μπορούν να λαμβάνουν μη ανταποδοτική σύνταξη αναπηρίας (pensión de invalidez no contributiva), δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες, ακόμη και αν δεν κατέβαλαν ποτέ εισφορές ή εάν δεν κατέβαλαν εισφορές για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ώστε να δικαιούνται ανταποδοτική σύνταξη (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 32).

Ένα άτομο θεωρείται ότι δεν διαθέτει ανεπαρκείς πόρους όταν το συνολικό ετήσιο εισόδημά του είναι κατώτερο των 5.007,80 ευρώ. Το ποσό αυτό προσαρμόζεται ανάλογα με το μέγεθος της οικιακής μονάδας (δηλαδή είναι υψηλότερο όταν ζουν μαζί περισσότερα μέλη της οικογένειας). Οικιακή μονάδα (οικονομική μονάδα) υφίσταται σε όλες τις περιπτώσεις όπου ο δικαιούχος ζει μαζί με άλλα πρόσωπα, είτε δικαιούχους είτε όχι, με τα οποία συνδέεται εξ αγχιστείας ή εξ αίματος μέχρι τον δεύτερο βαθμό συγγένειας.

Η σύνταξη υπολογίζεται σε ετήσια βάση (357,70 ευρώ το μήνα X 14 πληρωμές, δηλαδή 5.077,80 ευρώ το έτος).

Εάν η οικονομική μονάδα περιλαμβάνει περισσότερους από έναν δικαιούχους, το ποσό για κάθε δικαιούχο αντιστοιχεί στο αποτέλεσμα της διαίρεσης, δια του αριθμού των δικαιούχων, του αθροίσματος της σύνταξης συν το 70 % αυτής, πολλαπλασιαζόμενο με τον αριθμό των δικαιούχων μείον ένα (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 32).

Το ετήσιο εισόδημα ή έσοδα του δικαιούχου δεν πρέπει να υπερβαίνουν το ετήσιο ποσό της μη ανταποδοτικής σύνταξης κατά περισσότερο από 25 %. Εάν συμβαίνει αυτό, η μη ανταποδοτική σύνταξη μειώνεται ανάλογα. Ωστόσο, το ύψος της σύνταξης δεν μπορεί να είναι χαμηλότερο από το ένα τέταρτο του συνολικού ποσού της πλήρους σύνταξης (1.251,95 ευρώ ετησίως).

Όταν ο βαθμός αναπηρίας είναι τουλάχιστον 75 % και απαιτείται βοήθεια από άλλα πρόσωπα για την εκτέλεση των βασικών δραστηριοτήτων της καθημερινής ζωής, το ποσό της σύνταξης προσαυξάνεται κατά 50 % (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 32).

β. Μη ανταποδοτική σύνταξη γήρατος

Όλοι όσοι έχουν φτάσει σε ηλικία συνταξιοδότησης και βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης μπορούν να λαμβάνουν παροχές σε χρήμα, δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες, ακόμη και αν δεν κατέβαλαν ποτέ εισφορές ή εάν δεν κατέβαλαν εισφορές για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ώστε να δικαιούνται ανταποδοτική σύνταξη.

Οι ίδιοι κανόνες υπολογισμού της μη ανταποδοτικής σύνταξης αναπηρίας (όπως αναφέρονται παραπάνω) ισχύουν και για τη μη ανταποδοτική σύνταξη γήρατος (pensión de jubilación no contributiva) (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 32).

γ. Βοήθεια προς ανέργους

Ο υπολογισμός του επιδόματος ανεργίας και του εισοδήματος ενεργού ένταξης περιγράφεται στην ενότητα ανεργία (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 32).

δ. Ελάχιστη παροχή για ισπανούς απόδημους και παλιννοστούντες

Η ελάχιστη παροχή για απόδημους και παλιννοστούντες (prestación por razón de necesidad a favor de los españoles residentes en el exterior y retornados) υπολογίζεται με δύο τρόπους. Για τους απόδημους, η βοήθεια καθορίζεται σε ετήσια βάση από τη γενική διεύθυνση Μετανάστευσης (Dirección General de Emigración). Οι παλιννοστούντες δικαιούνται ποσό ίσο με τη μη ανταποδοτική σύνταξη γήρατος. Το ποσό αυτό καταβάλλεται 12 φορές ετησίως (και όχι 14 φορές όπως οι μη ανταποδοτικές συντάξεις) (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 33).

ε. Επίδομα στέγασης

Τα επιδόματα στέγασης αποσκοπούν στην ελάφρυνση της δαπάνης ενοικίου, όταν ο δικαιούχος πληροί, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- δικαιούται μη ανταποδοτική σύνταξη γήρατος ή αναπηρίας,
- δεν έχει ιδιόκτητη κατοικία,
- δεν είναι συγγενής τρίτου βαθμού του ιδιοκτήτη.

Το επίδομα στέγασης ανέρχεται σε 525 ευρώ ετησίως (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 33).

στ. Κοινωνικές υπηρεσίες

Το ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης διαχειρίζεται τις ακόλουθες κοινωνικές υπηρεσίες: θέσεις σε γηροκομεία για τους ηλικιωμένους, βοήθεια κατ' οίκον, διακοπές και παραμονές σε ιδρύματα λουτροθεραπείας, δίκτυα κέντρων και εστιών για συνταξιούχους, θέσεις σε ιδρύματα για σωματικά και διανοητικά αναπήρους, και υγειονομική περίθαλψη (θεραπεία και αποκατάσταση).

Για τους ναυτικούς οι οποίοι, λόγω της εργασίας τους, πρέπει να παραμένουν προσωρινά σε λιμένες της Ισπανίας, προβλέπονται ειδικές κοινωνικές υπηρεσίες, ενημέρωση, και οικονομική βοήθεια μέσω του δικτύου των «Οίκων της Θάλασσας» (Casas del Mar) σε όλους τους βασικούς λιμένες (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 33).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Μη ανταποδοτικές παροχές, που χρηματοδοτούνται από τη φορολογία και υπόκεινται σε έλεγχο εισοδηματικών πόρων, παρέχονται σε όσους βρίσκονται σε ιδιαίτερα δεινή οικονομική κατάσταση. Οι παροχές αυτές δεν χορηγούνται κατά βούληση και τα ποσά τους εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες.

Δεν υπάρχει γενικό καθεστώς κοινωνικής πρόνοιας μη ανταποδοτικού χαρακτήρα. Ωστόσο, προβλέπεται ειδική μη ανταποδοτική ελάχιστη παροχή για ορισμένες κατηγορίες ατόμων σε ιδιαίτερα δεινή οικονομική κατάσταση (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 31).

Οι ειδικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση μη ανταποδοτικής σύνταξης αναπηρίας είναι:

- ηλικία: ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι ηλικίας τουλάχιστον 18 ετών και κάτω των 65
- διαμονή: ο ενδιαφερόμενος πρέπει να διαμένει νόμιμα σε ισπανικό έδαφος για χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε ετών, εκ των οποίων τα δύο διαδοχικά έτη που προηγούνται της ημερομηνίας της αίτησης
- βαθμός αναπηρίας ή χρόνια ασθένεια σε ελάχιστο ποσοστό 65 %
- έλλειψη άλλων επαρκών πόρων.

Οι ειδικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση μη ανταποδοτικής σύνταξης γήρατος είναι:

- ηλικία: ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι ηλικίας τουλάχιστον 65 ετών ή μεγαλύτερος
- διαμονή: νόμιμη διαμονή σε ισπανικό έδαφος για χρονικό διάστημα τουλάχιστον δέκα ετών, στο διάστημα μεταξύ του δέκατου έκτου έτους της ηλικίας και της ημερομηνίας συνταξιοδότησης, εκ των οποίων δύο διαδοχικά έτη που προηγούνται της ημερομηνίας της αίτησης
- έλλειψη άλλων επαρκών πόρων.

Οι άνεργοι που διαμένουν νόμιμα στην Ισπανία δικαιούνται ενδεχομένως βοήθεια προς ανέργους που παρέχεται υπό μορφή επιδόματος ανεργίας και εισοδήματος ενεργού ένταξης (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 31).

Ειδική ελάχιστη παροχή προβλέπεται για τους ισπανούς απόδημους και παλιννοστούντες. Οι ισπανοί υπήκοοι που δικαιούνται την εν λόγω παροχή είναι όσοι

διαμένουν σε χώρα όπου το σύστημα κοινωνικής προστασίας δεν λειτουργεί ομαλά. Αυτοί πρέπει να είναι ηλικίας άνω των 65 ετών, για να δικαιούνται παροχές γήρατος, και μεταξύ 16 και 65 ετών, για να δικαιούνται παροχές αναπηρίας. Οι παλιννοστούντες ηλικίας άνω των 65 ετών δικαιούνται παροχές εφόσον είναι ισπανοί υπήκοοι, οι οποίοι γεννήθηκαν στην Ισπανία και έχουν διαμείνει σε χώρες όπου τα συστήματα κοινωνικής προστασίας δεν λειτουργούν ομαλά, ή εφόσον είναι πρόσωπα ισπανικής καταγωγής που έχουν διαμείνει στην Ισπανία για οκτώ έτη πριν από την υποβολή της αίτησης και διέθεταν ισπανική ιθαγένεια κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 31).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στις παροχές και τις υπηρεσίες;

Οι μη ανταποδοτικές συντάξεις αναπηρίας και γήρατος οργανώνονται σε περιφερειακή βάση ενώ αρμόδια για τη βοήθεια προς ανέργους και την ελάχιστη παροχή για τους απόδημους και τους παλιννοστούντες είναι η κεντρική διοίκηση.

Οι μη ανταποδοτικές συντάξεις αναγνωρίζονται από τις αυτόνομες κοινότητες (Comunidades Autónomas) στις οποίες έχουν μεταβιβαστεί οι αρμοδιότητες του ιδρύματος ηλικιωμένων και κοινωνικών υπηρεσιών (Instituto de Mayores y Servicios Sociales - IMSERSO).

Οι δικαιούχοι των συντάξεων αυτών υποχρεούνται να αναφέρουν εντός 30 ημερών τυχόν αλλαγές της κατάστασής τους που ενδέχεται να επηρεάζουν το δικαίωμα ή το ύψος της σύνταξής τους. Οφείλουν να υποβάλλουν δήλωση του εισοδήματος της οικιακής τους μονάδας για το παρελθόν έτος κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου κάθε έτους. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να ελέγχονται από τις φορολογικές αρχές (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 33).

Οι αιτήσεις για βοήθεια προς ανέργους πρέπει να κατατίθενται στην κρατική δημόσια υπηρεσία για την απασχόληση (Servicio Público de Empleo Estatal - SPEE) ενώ για την ελάχιστη παροχή για απόδημους και παλιννοστούντες στη γενική διεύθυνση Μετανάστευσης (Dirección General de Emigración) (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 33-34).

Για ζητήματα που αφορούν ειδικές κοινωνικές υπηρεσίες, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να απευθύνονται στο IMSERSO, ενώ οι ναυτεργάτες απευθύνονται στο κοινωνικό ίδρυμα ναυτιλίας (Instituto Social de la Marina - ISM).

Κατά γενικό κανόνα, η επιστροφή των παροχών από τον δικαιούχο είναι υποχρεωτική σε περιπτώσεις σφάλματος, απάτης ή μη γνωστοποίησης αλλαγής κατάστασης (E.C. Your social security rights in Spain 2012, σ. 34).

2.13 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ιταλία

Η Ιταλία εφαρμόζει ένα είδος σχήματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, του οποίου τη διαχείριση αναλαμβάνει εξ' ολοκλήρου η τοπική αυτοδιοίκηση σε επίπεδο δήμων. Η έλλειψη εθνικού κανονιστικού πλαισίου δημιουργεί σοβαρά προβλήματα ενημέρωσης των ενδιαφερομένων αλλά και πρόσβασής τους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα (Strati 2009, σ. 3).

Παροχές Δημοτικής Στήριξης

➤ Τι καλύπτεται;

Οι κανονισμοί διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιφέρεια ή τον δήμο που χορηγεί την παροχή. Κάθε περιφέρεια ή δήμος ενεργεί σύμφωνα με την περιφερειακή νομοθεσία και τους διαθέσιμους πόρους του προϋπολογισμού του και εφαρμόζει διαφορετικές πολιτικές κοινωνικής παρέμβασης στην επικράτειά του (E.C. Your social security rights in Italy 2012, σ. 30).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Προβλέπεται η παροχή δημοτικής στήριξης σε άτομα ή/και οικογένειες που χρειάζονται κοινωνική-οικονομική βοήθεια. Ωστόσο, καθώς η χορήγηση των συγκεκριμένων παροχών εμπίπτει στην αρμοδιότητα των τοπικών αρχών, η νομοθεσία δεν προβλέπει γενικές προϋποθέσεις ή απαιτήσεις οι οποίες παρέχουν δικαίωμα στο σχετικό επίδομα. Η εν λόγω στήριξη μπορεί να έχει τη μορφή παροχής σε χρήμα ή σε είδος (π.χ. με παρεμβάσεις κοινωνικών λειτουργιών). Η χορήγησή της σε εθνικό επίπεδο δεν στηρίζεται στο κριτήριο της εθνικότητας, αλλά της διαμονής στην περιφέρεια ή στον δήμο που χορηγεί την παροχή (E.C. Your social security rights in Italy 2012, σ. 30).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;

Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να απευθύνονται στις αρμόδιες δημοτικές αρχές για πληροφορίες σχετικά με την υποβολή αιτήσεων (E.C. Your social security rights in Italy 2012, σ. 30).

2.14 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στις Κάτω Χώρες

Στις Κάτω Χώρες, η κοινωνική πρόνοια και οι συμπληρωματικές παροχές θεσπίστηκαν το 2004 με το Νόμο για την Εργασία και την Κοινωνική Πρόνοια (Wet Werk en Bijstand - WWB) (Blommesteijn & Mallee 2009, σ. 3-4).

Συμπληρωματικές παροχές και κοινωνική πρόνοια

➤ Τι καλύπτεται;

Σύμφωνα με τον Νόμο περί συμπληρωματικών παροχών (TW), το επίδομα TW συμπληρώνει το μισθό σε κάθε καθεστώς κοινωνικής ασφάλειας εργαζομένων αν το επίδομα υπολείπεται του κατώτατου κοινωνικού εισοδήματος (70% του κατώτατου μισθού) και όταν ο εργοδότης, κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους ασθένειας, εξακολουθεί να καταβάλλει το μισθό, αλλά μόνο κατά το 70%, γεγονός που μπορεί να σημαίνει ότι το εισόδημα του μισθωτού πέφτει κάτω από το ελάχιστο κοινωνικό εισόδημα (E.C. Your social security rights in Netherlands 2012, σ. 25).

➤ Κριτήρια χορήγησης

α. Νόμος περί συμπληρωματικών παροχών (TW)

Ο TW εξασφαλίζει ένα ελάχιστο εισόδημα υπέρ ορισμένων δικαιούχων παροχών, των οποίων το εισόδημα είναι χαμηλότερο από το ελάχιστο κοινωνικό εισόδημα. Ο νόμος TW προβλέπει τη χορήγηση συμπληρωματικής παροχής μέχρι του ποσού της διαφοράς μεταξύ του πραγματικού εισοδήματος του δικαιούχου και του ελάχιστου κοινωνικού εισοδήματος.

Αυτό το επίδομα μπορεί να συμπληρώνει επίδομα ασθένειας, ανεργίας, ανικανότητάς για εργασία, κήσεως, μητρότητας, υιοθεσίας και κηδεμονίας.

Μπορείτε να λάβετε συμπληρωματική παροχή όταν:

- είστε παντρεμένος (ή συζείτε) και έχετε εισόδημα (νοικοκυριού) χαμηλότερο του κατώτατου μισθού ή
- ζείτε με ένα παιδί κάτω των 18 ετών και το εισόδημα του νοικοκυριού σας είναι χαμηλότερο από το 90% του κατώτατου μισθού ή

- ζείτε μόνος και έχετε εισόδημα χαμηλότερο του 70% του κατώτατου μισθού (E.C. Your social security rights in Netherlands 2012, σ. 24).

β. Κοινωνική πρόνοια

Ο νόμος περί εργασίας και κοινωνικής πρόνοιας (Wet Werk en Bijstand - WWB) λειτουργεί ως δίκτυ ασφαλείας, το οποίο διασφαλίζει ένα βασικό εισόδημα σε κάθε πρόσωπο που διαμένει νόμιμα στις Κάτω Χώρες αλλά δεν διαθέτει επαρκείς πόρους διαβίωσης. Το επίδομα πρόνοιας χορηγείται έως ότου ο ενδιαφερόμενος βρει εργασία.

Στο μεταξύ πρέπει να κάνει οτιδήποτε είναι εφικτό προκειμένου να κατορθώσει να συντηρεί και πάλι τον εαυτό του και υποχρεούται να δεχτεί τυχόν θέση εργασίας που θεωρείται γενικά αποδεκτή. Εάν ο ενδιαφερόμενος δεν κατορθώνει να βρει εργασία, ο δήμος όπου διαμένει και στον οποίο υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση του κοινωνικού επιδόματος ή/και μια εταιρία επανένταξης μπορούν να τον βοηθήσουν προκειμένου να βρει εργασία ή να παρακολουθήσει κάποιου είδους κατάρτιση. Εάν ο ενδιαφερόμενος ζει μόνος και βαρύνεται με δαπάνες στέγασης, δικαιούται κατά κανόνα επίδομα κοινωνικής πρόνοιας σε ποσοστό 70% του βασικού μισθού (E.C. Your social security rights in Netherlands 2012, σ. 2).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Σύμφωνα με τον Νόμο περί συμπληρωματικών παροχών (TW), η παροχή χορηγείται από το ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων μισθωτών (UWV). Έχετε στη διάθεσή σας έξι εβδομάδες για να τη ζητήσετε, αφού σας αναγνωριστεί το σχετικό δικαίωμα. Οι αιτήσεις για τη χορήγηση συμπληρωματικής παροχής οποιουδήποτε επιδόματος υποβάλλονται στην εταιρεία απασχόλησης UWV Werkbedrijf (E.C. Your social security rights in Netherlands 2012, σ. 26).

2.15 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Κροατία

Στην Κροατία, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ονομάζεται επίδομα στοιχειώδους διαβίωσης και μπορεί να συνδυαστεί με μια ποικιλία άλλων κοινωνικών επιδομάτων και παροχών.

Επίδομα Στοιχειώδους Διαβίωσης (pomoc za uzdržavanje) και άλλα συμπληρωματικά επιδόματα

➤ Τι καλύπτεται;

Η γραμμή σχετικής φτώχειας ορίζεται από το Κράτος (η επίσημη γραμμή φτώχειας δημοσιεύεται από τη Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία). Το ποσό της κοινωνικής βοήθειας ποικίλλει ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας και το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος. Οικογένειες με πολλά μέλη και καθόλου εισοδήματα λαμβάνουν μεγαλύτερα ποσά.

Το επίδομα στοιχειώδους διαβίωσης (pomoc za uzdržavanje) δύναται αν αυξηθεί για τις ευπαθείς ομάδες, όπως άτομα που ζουν μόνα, άτομα με γενική αδυναμία να εργαστούν, εγκυμονούσες γυναίκες και παιδιά σε μονογονεϊκές οικογένειες (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 28).

Ακόμη, κάποιος δύναται να δικαιούται επίδομα στέγασης (pomoc za podmirenje troškova stanovanja), εφάπαξ βοήθημα (jednokratna pomoc), επίδομα σπουδών (potpora za obrazovanje), επίδομα για άτομα με ειδικές ανάγκες (osobna invalidnina), επίδομα βοήθειας και φροντίδας (doplatak za pomoc i njegu), συμπληρωματικό επίδομα ένταξης (inkluzivni dodatak) καθώς επίσης και μια σειρά άλλων κοινωνικών υπηρεσιών.

Το επίδομα κοινωνικής βοήθειας μπορεί να ανανεώνεται για όσο διάστημα υπάρχει ανάγκη ή να έχει απεριόριστη διάρκεια. Αν ο δικαιούχος του επιδόματος στοιχειώδους διαβίωσης είναι άτομο με ειδικές ανάγκες ή ακολουθεί ειδική θεραπεία απεξάρτησης από ναρκωτικά, δικαιούται υγειονομικής φροντίδας και περίθαλψης (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 28).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Αν κάποιος διαμένει μόνιμα στην Κροατία και στερείται επαρκών πόρων (λ.χ. αν η ιδιοκτησία και το εισόδημα βρίσκονται κάτω από ένα δεδομένο όριο) λόγω αντικειμενικών συνθηκών, και δεν είναι ικανός να εξασφαλίσει επαρκείς πόρους μέσω εργασίας, ιδιοκτησίας ή από άλλες πηγές, μπορεί αυτός ή η οικογένειά του να δικαιούται να λάβει το επίδομα της κοινωνικής βοήθειας (socijalna

ρομοί). Αλλοδαποί πολίτες και μη μόνιμοι κάτοικοι της Κροατίας είναι πιθανό να μην μπορούν να κάνουν χρήση του δικαιώματος αυτού (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 28).

Ειδική βοήθεια δύναται να παρασχεθεί σε ειδικές κατηγορίες. Τέτοιες κατηγορίες είναι τα παιδιά χωρίς οικογένεια ή με άλλες ανάγκες, οι εγκυμονούσες γυναίκες, οι γονείς με ένα παιδί (με ηλικία έως ένα έτος), τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ή εμπορίου ανθρώπων (human trafficking), τα άτομα σε ανάγκη λόγω διαταραγμένων οικογενειακών σχέσεων (λ.χ. λόγω εξάρτησης από αλκοόλ ή ναρκωτικά) καθώς επίσης και οι άστεγοι και άλλοι άποροι.

Προβλέπεται διαδικασία επαλήθευσης των πόρων του αιτούντος για να διαπιστωθεί αν δικαιούται τα επιδόματα (means tested benefits). Σε αυτή τη διαδικασία προσμετρούνται τα εισοδήματα (εκτός κάποιων εξαιρέσεων), η ακίνητη περιουσία, άλλοι τύποι ιδιοκτησίας, ιδιοκτησιακά δικαιώματα και άλλα περιουσιακά στοιχεία εντός ή εκτός της χώρας που κατέχουν ο αιτών, η οικογένειά του ή κάποιο άλλο μέλος του νοικοκυριού. Επιπροσθέτως, για να δικαιούται κάποιος το επίδομα στοιχειώδους διαβίωσης, τα έξοδα στέγασης δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα όρια που τίθενται από το νόμο (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 28).

Αν ο αιτών είναι ικανός να εργαστεί, υπάρχει η υποχρέωση να εγγραφεί στην Κροατική Υπηρεσία Εργασίας (HZZ) και να δεχτεί οποιαδήποτε εργασία τυχόν του προταθεί (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 28).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;

Ο δικαιούχος του επιδόματος κοινωνικής βοήθειας μπορεί να είναι ένα άτομο που διαβιεί μόνο, ένα μέλος μιας οικογένειας ή μία ολόκληρη οικογένεια. Η αίτηση κατατίθεται στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας (centar za vsocijalnu skrb) που είναι αρμόδιο ανάλογα με τον τόπο κατοικίας του δικαιούχου. Το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας είναι αρμόδιο να ερευνήσει τα περιουσιακά στοιχεία του αιτούντος και είναι στη διακριτική του ευχέρεια να εξαιρέσει από αυτή τη διαδικασία την περιουσία που ανήκει σε παιδιά (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 29).

Το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας οφείλει, σύμφωνα με το νόμο, να διενεργεί περιστασιακούς ελέγχους -τουλάχιστον μια φορά το χρόνο- για το αν οι δικαιούχοι πληρούν τις προϋποθέσεις. Αντίστοιχα, οι δικαιούχοι πρέπει να ενημερώνουν τα Κέντρα για κάθε σχετική αλλαγή που συντελείται.

Τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας είναι από το νόμο αρμόδια να καταβάλλουν τα επίδομα στους δικαιούχους. Ωστόσο, μερικά επιδόματα μπορούν να χορηγούνται και από τις δημοτικές υπηρεσίες (λ.χ. το επίδομα στέγασης).

Αν το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας κρίνει πως σε κάποια περίπτωση το επίδομα δε χρησιμοποιείται από τους δικαιούχους σύμφωνα με τον αρμόζοντα τρόπο, δύναται να καταβάλει το επίδομα σε είδος και όχι ως χρηματικό ποσό (E.C. Your social security rights in Croatia 2013, σ. 29).

2.16 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Κύπρο

Το δημόσιο βοήθημα στην Κύπρο υπολογίζεται ως υπολειμματική πληρωμή που εγγυάται ένα ελάχιστο εισόδημα για όλους τους νόμιμους κατοίκους. Ωστόσο, ταυτόχρονα, οι λήπτες αποκομίζουν οφέλη από το γεγονός ότι τα έσοδα από εργασία και ορισμένες παροχές (π.χ. αναπηρίας) εξαιρούνται από τον υπολογισμό του δημόσιου βοηθήματος. Επιπλέον, δικαιούνται παροχές που είναι απαραίτητες για την ικανοποίηση των «ειδικών αναγκών» τους περιλαμβανομένων προσωπικών ειδών, μέριμνας, στέγασης, κατάρτισης, θέρμανσης, κ.λπ. Οι λήπτες δημόσιου βοηθήματος έχουν επίσης πρόσβαση σε παροχές που απευθύνονται σε ευπαθείς ομάδες στις οποίες ανήκουν και περιλαμβάνουν την επιδότηση ηλεκτρισμού και θέρμανσης, το Χριστουγεννιάτικο επίδομα, το Πασχαλινό επίδομα, το επίδομα βελτίωσης οικίας, οι επιδοτήσεις για την παροχή μέριμνας σε ηλικιωμένους ή μέλη οικογένειας με αναπηρίες και οι επιδοτούμενες διακοπές (Πασιαρδής 2009, σ. iii).

Ο θεσμός του δημόσιου βοηθήματος συνδέεται και με πολιτικές που στοχεύουν στην κοινωνική ενεργοποίηση των ληπτών. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ) διευθύνουν αρκετά προγράμματα για να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Ορισμένα από αυτά τα προγράμματα έχουν σχεδιαστεί ειδικά για λήπτες δημόσιου βοηθήματος ενώ άλλα απευθύνονται ευρέως σε ανενεργά άτομα. Τα προγράμματα καλύπτουν την κατάρτιση για νέες δεξιότητες ώστε να αντιστοιχούν στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, τον επιδοτούμενο μισθό και ελκυστικές συνθήκες απασχόλησης, την καθοδήγηση και υποστήριξη για ενεργή αναζήτηση εργασίας και τις υπηρεσίες μέριμνας για το συνδυασμό οικογενειακού και επαγγελματικού βίου. Τέλος, ο αναθεωρημένος νόμος περί δημόσιου βοηθήματος του 2006 εισήγαγε μέτρα ενεργοποίησης για τις μονογονεϊκές οικογένειες και τα άτομα με αναπηρίες (Πασιαρδής 2009, σ. iii-iv).

Το Δημόσιο Βοήθημα

➤ Τι καλύπτεται;

Χαρακτηριστικό στοιχείο του δημόσιου βοηθήματος είναι ότι λειτουργεί συμπληρωματικά, καθώς το ύψος του ποικίλλει ανάλογα με το εισόδημα του αιτούντος. Καθόσον αυξάνεται το εισόδημα του αιτούντος, μειώνεται το ποσό της παροχής ώστε να διασφαλίζεται ότι ο αποδέκτης συμμορφώνεται προς τις ελάχιστες απαιτήσεις. Το συνολικό ποσό που λαμβάνει ο δικαιούχος εξαρτάται από τον αριθμό των εξαρτώμενων ατόμων, τις ειδικές ανάγκες (φροντίδα, ενοίκιο, ειδική διατροφή και ειδικές ανάγκες) και από το εισόδημα του αιτούντος.

Το σημερινό ύψος του μηνιαίου δημόσιου βοηθήματος σε άπορα άτομα για βασικές ανάγκες ανέρχεται σε 452 ευρώ για τον αρχηγό του νοικοκυριού, στα 226 ευρώ για κάθε εξαρτώμενο που έχει συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας του και στα 135,60 ευρώ για κάθε εξαρτώμενο που δεν έχει συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας του (E.C. Your social security rights in Cyprus 2012, σ. 31).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Ο περί δημοσίων βοηθημάτων και υπηρεσιών Νόμος αποσκοπεί στη διασφάλιση ενός κοινωνικά αποδεκτού ελάχιστου επιπέδου για τα άτομα (και τις οικογένειες) που διαμένουν νόμιμα στη Δημοκρατία της Κύπρου, εφόσον πληρούνται τα σχετικά κριτήρια χορήγησης.

Ειδικότερα, οποιοδήποτε πρόσωπο του οποίου το εισόδημα και οι άλλοι οικονομικοί πόροι δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των βασικών και ειδικών του αναγκών, όπως αυτές ορίζονται από τη νομοθεσία, δύναται να ζητήσει δημόσιο βοήθημα, το οποίο παρέχεται υπό μορφή χρηματικής στήριξης ή/και υπηρεσιών.

Το δικαίωμα στις σχετικές παροχές είναι ονομαστικό και αναγνωρίζεται στον αιτούντα εφόσον πληρούνται όλες οι προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις. Το εν λόγω καθεστώς είναι μη ανταποδοτικό καθώς δεν συνδέεται με τις εισφορές που καταβάλλονται από τους εργοδότες, τους εργαζόμενους ή τους ασφαλισμένους (E.C. Your social security rights in Cyprus 2012, σ. 32).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Ο περί δημοσίων βοηθημάτων και υπηρεσιών Νόμος εφαρμόζεται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να υποβάλει αίτηση για παροχή δημόσιου βοηθήματος στα κατά τόπους γραφεία των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

Η αίτηση εξετάζεται από τον Λειτουργό Κοινωνικών Υπηρεσιών, ο οποίος διερευνά καταρχάς εάν η αίτηση έχει συμπληρωθεί σωστά και εάν έχουν υποβληθεί όλα τα απαραίτητα έγγραφα. Ο αιτών ενημερώνεται σε περίπτωση που η αίτηση δεν είναι πλήρης. Εάν η αίτηση είναι πλήρης, ο αρμόδιος υπάλληλος επισκέπτεται τον αιτούντα στην κατοικία του και διερευνά την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του αιτούντος και της οικογένειάς του και ετοιμάζει έκθεση στην οποία περιγράφονται οι ανάγκες κ.λπ. (E.C. Your social security rights in Cyprus 2012, σ. 32).

Παράλληλα ο αρμόδιος λειτουργός διερευνά την οικονομική κατάσταση του αιτούντος (μέσω πιστωτικών ιδρυμάτων, εθνικών μητρώων ακινήτων κ.λπ.) προκειμένου να επαληθεύσει την εγκυρότητά της. Εάν ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται στη συγκεκριμένη κατάσταση λόγω ανεργίας και δεν συντρέχουν άλλες περιστάσεις (π.χ. προβλήματα υγείας), ο αιτών πρέπει να αποδείξει ότι αναζητά εργασία και ότι είναι εγγεγραμμένος στο Τμήμα Εργασίας. Πριν από την τελική χορήγηση του δημόσιου βοηθήματος, ο αρμόδιος υπάλληλος ελέγχει επίσης εάν ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει τυχόν παροχές κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες πρέπει να αφαιρούνται από το ποσό του δημόσιου βοηθήματος (E.C. Your social security rights in Cyprus 2012, σ. 32).

2.17 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Λεττονία

Στη Λεττονία, το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai) θεσμοθετήθηκε το 2003 αντικαθιστώντας το προηγούμενο σχήμα καταπολέμησης της φτώχειας. Ο στόχος της εφαρμογής του E.E.E. ήταν να βελτιώσει τις δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικής βοήθειας και να παρέχει βοήθεια στο πιο φτωχό κομμάτι του πληθυσμού. Ωστόσο, το λεττονικό σύστημα μπορεί να χαρακτηριστεί φτωχό σε επίπεδο παροχών και δυσλειτουργικό σε επίπεδο εργαλείων ένταξης των ληπτών στην κοινωνία και την αγορά εργασίας (Lace 2009, σ. 3-4).

Παροχή Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšana)

➤ Τι καλύπτεται;

Η παροχή ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (Pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšana) υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του ποσού που ορίζεται από το υπουργικό συμβούλιο (40 LVL (57 ευρώ) για τους ενήλικες και 45 LVL (65 ευρώ) για τα παιδιά = στάθμη του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος) και του πραγματικού εισοδήματος του ενδιαφερομένου ατόμου ή νοικοκυριού. Η παροχή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος χορηγείται για περίοδο 6 μηνών ή 12 μηνών και μπορεί να ανανεώνεται.

Εξχωριστό δημοτικό επίδομα προβλέπεται για σκοπούς στέγασης. Το ύψος του επιδόματος αυτού διαφέρει από τον έναν δήμο στον άλλο, ανάλογα με τους διαθέσιμους πόρους. Εάν ο ενδιαφερόμενος έχει αναγνωριστεί ως αναξιοπαθής και επιθυμεί να εγκατασταθεί σε κοινωνική (εργατική) κατοικία, μπορεί να ενοικιάσει διαμέρισμα ως κοινωνική κατοικία με μειωμένο ενοίκιο και λογαριασμούς οργανισμών κοινής ωφέλειας (E.C. Your social security rights in Latvia 2012, σ. 26).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Σκοπός της παροχής αυτής είναι να διασφαλίζεται ελάχιστο εισόδημα για κάθε αναξιοπαθόντα, είτε μεμονωμένο πρόσωπο είτε μέλος νοικοκυριού. Ως αναξιοπαθής αναγνωρίζεται το πρόσωπο (ή η οικογένεια) του οποίου το εισόδημα (ανά μέλος της οικογένειας) κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών μηνών δεν υπερβαίνει τα 90 LVL (129 ευρώ) και εφόσον το πρόσωπο αυτό ή η οικογένεια πληροί τις προϋποθέσεις εισοδηματικών πόρων.

Την παροχή αυτή δικαιούνται:

- οι Λετονοί πολίτες
- οι αλλοδαποί που έχουν αποκτήσει προσωπικό αριθμό κοινωνικής ασφάλισης, εξαιρουμένων όσων διαθέτουν άδεια προσωρινής διαμονής
- πρόσφυγες και άτομα στα οποία έχει αποδοθεί εναλλακτικό καθεστώς (επικουρική προστασία), καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους.

Δεν υπάρχουν απαιτήσεις ως προς την υπηκοότητα ή την ηλικία, πρέπει όμως να πληρείται το κριτήριο της μόνιμης διαμονής στη διοικητική περιφέρεια της αντίστοιχης τοπικής αρχής (E.C. Your social security rights in Latvia 2012, σ. 25).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Αρμόδιο να κρίνει εάν ένα πρόσωπο ή μια οικογένεια είναι αναξιοπαθής είναι το δημοτικό γραφείο πρόνοιας (rašvaldības sociālais dienests). Για να μπορεί το δημοτικό γραφείο πρόνοιας να αξιολογήσει το εισόδημα και τους υλικούς πόρους μεμονωμένου προσώπου ή νοικοκυριού, ο αιτών πρέπει να υποβάλει δήλωση μέσω διαβίωσης και -εάν οι απαραίτητες πληροφορίες δεν παρέχονται μέσω των μητρώων των δημοτικών αρχών ή της κεντρικής κυβέρνησης- δηλώσεις εισοδημάτων.

Προσφυγή κατά απόφασης του δημοτικού γραφείου πρόνοιας μπορεί να υποβληθεί στο εκτελεστικό όργανο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το ενδιαφερόμενο πρόσωπο (ή οικογένεια) μπορεί να προσφύγει κατά της απόφασης του εκτελεστικού οργάνου της τοπικής αυτοδιοίκησης ενώπιον του δικαστηρίου σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από το δίκαιο διοικητικής δικονομίας (E.C. Your social security rights in Latvia 2012, σ. 26).

2.18 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Λιθουανία

Στη Λιθουανία, η εγγύηση των ελάχιστων πόρων διαβίωσης εξασφαλίζεται μέσω των εξής μη ανταποδοτικών καθεστώτων: του κοινωνικού βοηθήματος σε χρήμα και της σύνταξης κοινωνικού βοηθήματος. Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένα ακόμη ελάχιστα επιδόματα διαβίωσης (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 28).

Μη ανταποδοτικές παροχές

➤ Τι καλύπτεται;

α. Κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα

Το ύψος της παροχής ανέρχεται στο 100% της διαφοράς μεταξύ του πραγματικού εισοδήματος μιας οικογένειας ή ενός άγαμου και του εισοδήματος κρατικής στήριξης (Valstybės remiamos pajamos) ύψους 350 LTL (101 ευρώ) μηνιαίως ανά άτομο, για το πρώτο μέλος της οικογένειας, περιλαμβανομένων των περιπτώσεων που η κοινωνική παροχή χορηγείται μόνο σε τέκνο (τέκνα), 80% για το δεύτερο μέλος και 70% για το τρίτο και κάθε πρόσθετο μέλος της οικογένειας.

Χορηγείται δε για περίοδο τριών μηνών από την πρώτη ημέρα του μήνα κατά τον οποίο υποβλήθηκε η αίτηση, εάν κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης ο άγαμος ή τα μέλη της οικογένειας του αιτούντος θεμελιώναν το σχετικό δικαίωμα. Μπορεί να ανανεωθεί (απεριόριστες φορές) εφόσον δεν επέλθει μεταβολή των συνθηκών (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 29).

β. Επιστροφή δαπανών οικιακής θέρμανσης, παροχής ζεστού και πόσιμου νερού

Η οικογένεια δεν θα πρέπει να καταβάλλει περισσότερο από 20% του οικογενειακού εισοδήματος άνω του εισοδήματος κρατικής στήριξης (δηλαδή 350 LTL ή 101 ευρώ) ανά μέλος οικογένειας για την κάλυψη εξόδων οικιακής θέρμανσης που αντιστοιχούν σε μια μέση κατοικία, 5% του οικογενειακού εισοδήματος για βασική παροχή ζεστού νερού, 2% του οικογενειακού εισοδήματος για βασική παροχή πόσιμου νερού.

Η επιστροφή χορηγείται για περίοδο τριών μηνών από την ημερομηνία θεμελίωσης του δικαιώματος. Οι οικογένειες ή τα πρόσωπα που ζουν σε ιδιόκτητα διαμερίσματα πολυκατοικιών και δικαιούνται αποζημίωση για δαπάνες θέρμανσης, μπορούν να λαμβάνουν επιστροφή δαπανών δανείου, το οποίο έχουν συνάψει με άλλους ιδιοκτήτες για την ανακαίνιση του κτιρίου (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 29).

γ. Σύνταξη κοινωνικού βοηθήματος

Το ύψος του βοηθήματος εξαρτάται από την κύρια σύνταξη κοινωνικής ασφάλισης που καθορίζεται από την κυβέρνηση και από έναν αριθμητικό συντελεστή μεταξύ 0,75 και 2,0 για τις διαφορετικές ομάδες δικαιούχων [270,00 λιθουανικά λίτας (78 ευρώ) έως 720,00 λιθουανικά λίτας (209 ευρώ)]. Για τον καθορισμό του ύψους της εν λόγω παροχής λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες: ο αριθμός των τέκνων που γεννήθηκαν και ανατράφηκαν (πέντε ή λιγότερα) όσον αφορά τις μητέρες, ο χρόνος παροχής φροντίδας σε ανάπηρο (15 έτη ή λιγότερο), η ηλικία του αναπήρου κατά την ημερομηνία αναγνώρισης της αναπηρίας και ο βαθμός αναπηρίας.

Οι παροχές αυτές καταβάλλονται από την ημέρα θεμελίωσης σχετικού δικαιώματος. Δεν προβλέπονται συγκεκριμένοι χρονικοί περιορισμοί. Ωστόσο, μπορούν να χορηγούνται αναδρομικά, έως 12 μήνες πριν την υποβολή στη δημοτική διοίκηση του συνόλου των εγγράφων που συνδέονται με τη χορήγηση της σύνταξης κοινωνικού βοηθήματος. Καταβάλλονται για το χρονικό διάστημα που το άτομο φέρει την αναπηρία, δεν δύναται να εργασθεί ή δύναται εν μέρει να εργασθεί, αφού συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησης, έως το θάνατο του εν λόγω ατόμου (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 30).

➤ Κριτήρια χορήγησης

α. Κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα

Το κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα χορηγείται με κριτήρια εισοδήματος και μόνο κατόπιν αξιολόγησης του εισοδήματος και της αξίας της ακίνητης περιουσίας του ενδιαφερομένου. Οι συντάξεις κοινωνικού βοηθήματος χορηγούνται μόνο με κριτήρια απόδοσης σύνταξης.

Το κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα (Piniginė socialinė parama) παρέχεται σε οικογένειες και άγαμους που διαμένουν στη Λιθουανία, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν επαρκείς πόρους διαβίωσης. Οι αιτούντες πρέπει πρωτίστως να εξασφαλίζουν μόνοι τους το μέγιστο δυνατό εισόδημα. Το κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα περιλαμβάνει την κοινωνική παροχή (Socialinė pašalpa) και το κόστος θέρμανσης κατοικίας, παροχής ζεστού και πόσιμου νερού (Būsto šildymo išlaidų, karšto ir geriamojo vandens išlaidų kompensacijos).

Οι εν λόγω παροχές καταβάλλονται εφόσον ο άγαμος κάτοικος Λιθουανίας ή τουλάχιστον ένας από τους συζύγους/συμβιώντες εργάζεται, εκτός εάν δεν μπορούν να εργαστούν:

- λόγω παρακολούθησης σπουδών πλήρους φοίτησης· (έως ότου συμπληρώσουν τα 24 έτη)
- επειδή έχουν συνταξιοδοτηθεί ή έχουν υπερβεί την ηλικία συνταξιοδότησης ή πάσχουν από αναπηρία
- επειδή φροντίζουν ανάπηρο ή άρρωστο μέλος της οικογένειας

- επειδή είναι άνεργοι εγγεγραμμένοι στο τοπικό παράρτημα του Εθνικού κέντρου απασχόλησης (Lietuvos darbo birža) ή σε γραφείο ευρέσεως εργασίας άλλου κράτους μέλους και λαμβάνουν επίδομα ανεργίας (Nedarbo darudimo išmoka)
- επειδή φροντίζουν παιδί ηλικίας έως τριών ετών ή έως οκτώ ετών, όταν το παιδί δεν φοιτά σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα, κατόπιν σύστασης ιατρού ή δεν έχει την ευκαιρία να φοιτήσει σε κέντρο προσχολικής ηλικίας ή νηπιαγωγείο, κ.λπ. (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 28).

β. Σύνταξη κοινωνικού βοηθήματος

Στόχος της σύνταξης κοινωνικού βοηθήματος (Šalpos pensija) είναι η διασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος διαβίωσης για τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως οι ανάπηροι, τα άτομα σε ηλικία συνταξιοδότησης, οι ανάπηρες ή συνταξιούχους πολύτεκνες μητέρες και οι ανάπηροι ή οι συνταξιούχοι που φροντίζουν ανάπηρους συγγενείς. Οι συντάξεις κοινωνικού βοηθήματος καταβάλλονται σε άτομα που δεν δικαιούνται παροχές από τον προϋπολογισμό του Κρατικού ταμείου κοινωνικής ασφάλισης υπό το Υπουργείο Κοινωνικής Ασφάλισης και Εργασίας (Valstybinis socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, SoDra) ή όταν οι εν λόγω παροχές είναι ιδιαίτερα χαμηλές (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 28).

γ. Άλλες παροχές

Οι κοινωνικές συντάξεις δεν χορηγούνται πλέον από το 1995, αλλά συνεχίζουν να καταβάλλονται στα άτομα που θεμελίωσαν το σχετικό δικαίωμα πριν από την 1η Ιανουαρίου 1995. Το 2004, οι συντάξεις αυτές υπέστησαν αύξηση μετά από τιμαριθμική αναπροσαρμογή, κατόπιν έγκρισης της νέας κύριας σύνταξης κοινωνικής ασφάλισης. Πριν από την τροποποίηση του 2004, οι εν λόγω συντάξεις καταβάλλονταν μέχρι του ποσού που ίσχυε τον Δεκέμβριο του 1994 (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 29).

δ. Επίδομα μεταφοράς για άτομα με μειωμένη κινητικότητα

Τα άτομα με αναπηρία που παρουσιάζουν προβλήματα κινητικότητας δικαιούνται:

- επίδομα για έξοδα μεταφοράς, για ποσό που αντιστοιχεί σε 0,25 της βασικής κοινωνικής παροχής (BSB) ανά μήνα
- επίδομα, μια φορά ανά 6 έτη, για την αγορά και την τεχνική προσαρμογή ειδικού οχήματος, για ποσό που αντιστοιχεί σε 32 BSB κατά μέγιστο (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 29).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;

Το κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα και οι συντάξεις κοινωνικού βοηθήματος καταβάλλονται από τους δήμους και οι σχετικές αιτήσεις υποβάλλονται σε αυτούς.

α. Κοινωνικό βοήθημα σε χρήμα

Ο αιτών συμπληρώνει τη σχετική αίτηση και επισυνάπτει τα απαραίτητα δικαιολογητικά για το εισόδημα και τα περιουσιακά στοιχεία της οικογένειας.

Η απόφαση για τη χορήγηση της κοινωνικής παροχής (Socialinė pašalpa) ή/και τον υπολογισμό και τη χορήγηση επιστροφής δαπανών λαμβάνεται το αργότερο εντός ενός μηνός από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης και των δικαιολογητικών, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται από την αρμόδια δημοτική αρχή (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 30).

β. Σύνταξη κοινωνικού βοηθήματος

Για τη χορήγηση σύνταξης κοινωνικού βοηθήματος λαμβάνεται υπόψη η αίτηση και τα έγγραφα που υπέβαλε ο αιτών. Δεν απαιτείται διενέργεια ελέγχου κοινωνικής κατάστασης. Η απόφαση σχετικά με τη χορήγηση σύνταξης κοινωνικού βοηθήματος λαμβάνεται το αργότερο εντός 10 εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης (E.C. Your social security rights in Lithuania 2012, σ. 30).

2.19 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στο Λιχτενστάιν

Στο Λιχτενστάιν, το ισχύον σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος είναι η κοινωνική πρόνοια (Sozialhilfe), με την οποία χορηγούνται επιδόματα για κάλυψη των βασικών αναγκών

διαβίωσης, των δαπανών στέγασης και των βασικών εισφορών στο ταμείο ασφάλισης ασθενείας (E.C. Your social security rights in Liechtenstein 2012, σ. 23).

Κοινωνική Πρόνοια (Sozialhilfe)

➤ **Τι καλύπτεται;**

α. Κοινωνική πρόνοια

Για τον υπολογισμό του επιδόματος κοινωνικής πρόνοιας λαμβάνονται υπόψη το πρόσωπο που έχει ανάγκη βοήθειας και τα εξαρτώμενα μέλη που ζουν μαζί του στο ίδιο νοικοκυριό. Η παροχή κοινωνικής πρόνοιας χορηγείται ως μεταβλητό ποσό, δηλαδή από το καθορισμένο όριο διαβίωσης του νοικοκυριού αφαιρείται το ατομικό εισόδημα κάθε μέλους του νοικοκυριού ώστε να υπολογιστεί το πραγματικό ποσό της παροχής κοινωνικής πρόνοιας.

Οι παροχές κοινωνικής πρόνοιας δεν έχουν χρονικό περιορισμό. Ωστόσο, οι παροχές αυτές επανεξετάζονται ανά διαστήματα. Τα άτομα που είναι ικανά για εργασία είναι υποχρεωμένα να δεχτούν οποιαδήποτε εργασία που λογικά έχουν τη δυνατότητα να εκτελέσουν. Για τον καθορισμό ενός λογικά προσδοκώμενου ποσού για τους άγαμους γονείς, λαμβάνεται υπόψη η ευθύνη ανατροφής τέκνου (E.C. Your social security rights in Liechtenstein 2012, σ. 23).

β. Συμπληρωματικές παροχές

Το ποσό των συμπληρωματικών παροχών διαμορφώνεται από την οικογενειακή κατάσταση του ενδιαφερόμενου (σύνθεση της οικογένειας) και από την οικονομική του κατάσταση (E.C. Your social security rights in Liechtenstein 2012, σ. 23).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

α. Κοινωνική πρόνοια

Οι άγαμοι και τα νοικοκυριά με ανεπάρκεια πόρων δικαιούνται παροχές κοινωνικής πρόνοιας, αν είναι μόνιμοι κάτοικοι του Λιχτενστάιν. Παροχές κοινωνικής πρόνοιας δικαιούνται επίσης οι πολίτες του Λιχτενστάιν που διαμένουν εκτός ΕΕ και ΕΟΧ, εφόσον αντιμετωπίζουν έκτακτη ανάγκη (E.C. Your social security rights in Liechtenstein 2012, σ. 23).

β. Συμπληρωματικές παροχές

Το δικαίωμα αυτό αφορά τους συνταξιούχους (συμπεριλαμβανομένων των δικαιούχων πρόωρης συνταξιοδότησης), τους επιζώντες (χήρες, χήρους, ορφανά τέκνα), τους ανάπηρους (με βαθμό αναπηρίας τουλάχιστον 50 %), τους δικαιούχους ημερήσιων αποζημιώσεων της ασφάλισης αναπηρίας και τους δικαιούχους του επιδόματος εξαρτώμενου ατόμου.

Οι συμπληρωματικές παροχές προϋποθέτουν μόνιμη διαμονή στη χώρα και εξαρτώνται από το εισόδημα και τα περιουσιακά στοιχεία του ενδιαφερόμενου (E.C. Your social security rights in Liechtenstein 2012, σ. 23).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;**

Η διαχείριση της κοινωνικής πρόνοιας γίνεται από την κεντρική διοίκηση. Για τη χορήγηση οικονομικής βοήθειας απαιτείται η έγκριση της αρμόδιας επιτροπής κοινωνικής πρόνοιας της κοινότητας. Ο τύπος και το εύρος όσον αφορά το δικαίωμα επιδόματος κοινωνικής βοήθειας ρυθμίζεται από τη νομοθεσία.

Η διαχείριση των συμπληρωματικών παροχών είναι ευθύνη των ταμείων ασφάλισης γήρατος και επιζώντων του Λιχτενστάιν, όπου πρέπει να υποβάλλονται οι σχετικές αιτήσεις. Αυτά καθορίζουν το ονομαστικό δικαίωμα του δικαιούχου και υπολογίζουν τα ποσά των συμπληρωματικών παροχών ανάλογα με το εισόδημα, την περιουσία και τις δαπάνες του δικαιούχου (E.C. Your social security rights in Liechtenstein 2012, σ. 24).

2.20 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στο Λουξεμβούργο

Στο Λουξεμβούργο, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος είναι το Revenu Minimum Garanti – RMI.

Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Revenu Minimum Garanti)

➤ **Τι καλύπτεται;**

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα αποτελείται είτε από το επίδομα ένταξης (indemnité d'insertion) είτε από το συμπληρωματικό επίδομα (allocation complémentaire) που στοχεύει να αντισταθμίσει τη διαφορά ανάμεσα στα υψηλότερα ποσά του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και του αθροιστικού συνόλου των εισοδημάτων του νοικοκυριού. Το ποσό του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (revenu minimum garanti) ποικίλλει ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας. Το επίδομα τέκνου καταβάλλεται επιπρόσθετα στο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα (E.C. Your social security rights in Luxembourg 2012, σ. 25).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα εξασφαλίζει τους κατάλληλους πόρους για ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο και για τα μέτρα επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης. Δικαιούται κανείς το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα αν είναι τουλάχιστον 25 ετών, διαμένει νόμιμα στο Λουξεμβούργο (και, εκτός από τους πολίτες άλλου κράτους μέλους της ΕΕ/ΕΟΧ, τους Ελβετούς πολίτες, τους πρόσφυγες και απάτριδες, έχετε διαμείνει στο Λουξεμβούργο για τουλάχιστον πέντε από τα τελευταία 20 χρόνια) και πληροί ορισμένες προϋποθέσεις από άποψη εισοδηματικών πόρων (E.C. Your social security rights in Luxembourg 2012, σ. 25).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;**

Για τις συμπληρωματικές παροχές ανοίγει διοικητικός φάκελος. Για τα μέτρα ένταξης συνάπτεται συμβόλαιο ένταξης (contrat d'insertion). Το γραφείο κοινωνικής πρόνοιας του δήμου στον οποίο διαμένει ο αιτών και το εθνικό ίδρυμα αλληλεγγύης (Fonds national de solidarité) εξετάζουν τις αιτήσεις για τις παροχές. Το συμπληρωματικό επίδομα χορηγείται είτε από το γραφείο κοινωνικής πρόνοιας του δήμου στον οποίο διαμένει ο αιτών είτε από το εθνικό ίδρυμα αλληλεγγύης. Το επίδομα ένταξης χορηγείται από το εθνικό ίδρυμα αλληλεγγύης (E.C. Your social security rights in Luxembourg 2012, σ. 26).

2.21 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Μάλτα

Στη Μάλτα, δεν υπάρχει αυτούσιο σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Ωστόσο, η κοινωνική ασφάλιση μπορεί να διαχωριστεί σε ανταποδοτική και μη ανταποδοτική. Η μη ανταποδοτική παροχή που προσιδιάζει στο Ε.Ε.Ε. είναι η κοινωνική πρόνοια (Għajjnuna Soċjali) (Vassallo 2009, σ. 3).

Κοινωνική Πρόνοια (Għajjnuna Soċjali)

➤ **Τι καλύπτεται;**

Οι άγαμοι γονείς απολαμβάνουν ίσων οικογενειακών δικαιωμάτων με τους έγγαμους και, ως εκ τούτου, δικαιούνται επίδομα κοινωνικής πρόνοιας (Għajjnuna Soċjali) καθώς και οικογενειακό επίδομα (Allowance tat-Tfal). Το ποσό του επιδόματος κοινωνικής πρόνοιας ανέρχεται σε 95,43 ευρώ εβδομαδιαίως για ένα άτομο, επαυξημένο κατά 8,15 ευρώ για κάθε επιπρόσθετο μέλος του νοικοκυριού. Το επίδομα τέκνου καταβάλλεται στο ανώτατο ποσό.

Το επίδομα του ποικίλει ανάλογα με το ύψος των εισοδημάτων και τον αριθμό των ατόμων που αριθμεί το νοικοκυριό. Ωστόσο, εάν υπάρχουν τέκνα που εργάζονται ως μισθωτοί ή ως αυτοαπασχολούμενοι, δεν συνυπολογίζονται στον αριθμό των μελών του νοικοκυριού για τη θεμελίωση δικαιώματος στο επίδομα. Τα όρια εισοδήματος αντιστοιχούν στα προαναφερθέντα ποσά του επιδόματος κοινωνικής πρόνοιας. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής μηνιαία ποσά για νοικοκυριά που δεν διαθέτουν λοιπούς πόρους:

- Άγαμοι: 413,53 ευρώ
- Ζευγάρι χωρίς τέκνα: 448,85 ευρώ
- Ζευγάρι με 1 τέκνο: 484,17 ευρώ
- Ζευγάρι με 2 τέκνα: 519,48 ευρώ
- Ζευγάρι με 3 τέκνα: 554,80 ευρώ
- Μόνος γονέας: 448,85 ευρώ

- Μόνος γονέας με 2 τέκνα: 484,17 ευρώ.

Η διάρκεια χορήγησης του επιδόματος είναι απεριόριστη, εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις. Στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας καταβάλλονται και άλλες παροχές, υπαγόμενες σε έλεγχο εισοδηματικών πόρων, αναλόγως των διαφόρων κοινωνικών αναγκών, π.χ. βοήθεια για τις δαπάνες στέγασης και τους λογαριασμούς των οργανισμών κοινής ωφέλειας (E.C. Your social security rights in Malta 2012, σ. 22).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Επίδομα κοινωνικής πρόνοιας καταβάλλεται στον αρχηγό της οικογένειας και εξαρτάται από τους διαθέσιμους πόρους του νοικοκυριού (E.C. Your social security rights in Malta 2012, σ. 22).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;**

Όλες οι παροχές σε χρήμα τελούν υπό τη διαχείριση της Υπηρεσίας κοινωνικής ασφάλισης (Dipartiment tas-Sigurtà Soċjali). Ένα άτομο μπορεί να κάνει αίτηση για οποιοδήποτε επίδομα μέσω των 24 τοπικών παραρτημάτων της υπηρεσίας (22 παραρτήματα στη Μάλτα και δύο παραρτήματα στη νήσο Γκόζο) (E.C. Your social security rights in Malta 2012, σ. 22).

2.22 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Νορβηγία

Στη Νορβηγία, το υπάρχον σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ονομάζεται Οικονομική Βοήθεια Πρόνοιας και συνοδεύεται από συμπληρωματικές παροχές.

Οικονομική βοήθεια πρόνοιας

➤ **Τι καλύπτεται;**

α. Οικονομική βοήθεια πρόνοιας

Δεν προβλέπεται σταθερό ποσό όσον αφορά το ελάχιστο ύψος της παροχής. Η παροχή πρέπει ωστόσο να ορίζεται σε ύψος το οποίο να διασφαλίζει στον δικαιούχο μια «αξιοπρεπή ζωή» ή μια «ελάχιστη αξιοπρεπή διαβίωση».

Κυβερνητικές οδηγίες προσδιορίζουν τις δαπάνες για τις οποίες πρέπει να παρέχεται βοήθεια και καθορίζουν εύλογα ποσά για το επίδομα διαβίωσης. Λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι πιο συνήθεις δαπάνες της καθημερινής ζωής: τρόφιμα και ποτά, ένδυση και υπόδηση, είδη προσωπικής υγιεινής, άδειες χρήσης τηλεοπτικού δέκτη, ημερήσιες εφημερίδες, δαπάνες τηλεφώνου και διαδικτύου, δαπάνες από συμμετοχή σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες και έξοδα μετακίνησης. Οι δαπάνες στέγασης, θέρμανσης/ηλεκτρισμού και επίπλωσης δεν συμπεριλαμβάνονται αλλά εξετάζονται κατά περίπτωση.

Το πραγματικό ύψος της παροχής ποικίλει ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας, το οικογενειακό εισόδημα και τη διακριτική ευχέρεια στον βαθμό που συντρέπει σε κάθε περίπτωση.

Η οικονομική βοήθεια πρόνοιας παρέχεται για απεριόριστο χρονικό διάστημα, εφόσον εξακολουθούν να πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης (E.C. Your social security rights in Norway 2012, σ. 29).

β. Συμπληρωματικό επίδομα

Το μέγιστο ποσό του επιδόματος αντιστοιχεί στο ελάχιστο ποσοστό της σύνταξης κοινωνικής ασφάλισης (E.C. Your social security rights in Norway 2012, σ. 29).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

α. Οικονομική βοήθεια πρόνοιας

Η οικονομική βοήθεια πρόνοιας αποσκοπεί στη διασφάλιση της διαβίωσης ατόμων που δεν διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους ώστε να καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες μέσω εργασίας ή αιτήσεων για οικονομική υποστήριξη.

Δεν υπάρχουν απαιτήσεις ως προς την υπηκοότητα αλλά απαιτείται νόμιμη διαμονή στη Νορβηγία, ενώ δεν υπάρχουν επίσης προϋποθέσεις ως προς την ηλικία. Στην πράξη, πάντως, η βοήθεια αυτή σπάνια χορηγείται προσωπικά σε παιδιά ηλικίας κάτω των 18 ετών, καθώς υπεύθυνοι για αυτά θεωρούνται οι γονείς τους.

Η οικονομική βοήθεια πρόνοιας υπόκειται σε έλεγχο εισοδηματικών πόρων και το ποσό της μειώνεται ανάλογα με κάθε είδους εισόδημα από εργασία ή εισοδηματική υποστήριξη που ενδέχεται να λαμβάνετε. Ενδέχεται να σας ζητηθεί να εκποιήσετε στοιχεία κινητής ή ακίνητης περιουσίας, τα

οποία δεν είναι απαραίτητα για τη διαβίωσή σας ή για τη διαβίωση της οικογένειάς σας. Εάν οι δαπάνες στέγασής σας είναι δυσανάλογα υψηλές ή υψηλότερες απ' ό,τι σας επιτρέπουν οι οικονομικές σας δυνατότητες μακροπρόθεσμα, ενδέχεται να σας ζητηθεί να περιορίσετε τις δαπάνες στέγασής σας μετακομίζοντας σε φθηνότερο διαμέρισμα/οικία.

Επιπλέον, οφείλετε να αναζητάτε εργασία ή να συμμετέχετε σε δραστηριότητες που αποσκοπούν στην εύρεση εργασίας (π.χ. προγράμματα κατάρτισης) και είναι κατάλληλες για την περίπτωσή σας (E.C. Your social security rights in Norway 2012, σ. 28).

β. Συμπληρωματικό επίδομα

Επιλέξιμοι για το εν λόγω συμπληρωματικό επίδομα είναι όσοι έχουν συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησης και είναι μόνιμοι κάτοικοι Νορβηγίας. Στόχος του εν λόγω συστήματος είναι η παροχή οικονομικής βοήθειας στους ηλικιωμένους που έχουν λίγες μόνο περιόδους ασφάλισης στο πλαίσιο του συστήματος εθνικής ασφάλισης.

Κατά κανόνα, το γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης καλύπτει όλους όσοι κατοικούν στη Νορβηγία. Παρόλα αυτά, δεδομένου ότι η χορήγηση ακέρατης σύνταξης βάσει του τόπου κατοικίας προϋποθέτει διαμονή σαράντα ετών στη χώρα πριν από την ηλικία των 67 ετών, όσοι έζησαν στη Νορβηγία για μικρότερο χρονικό διάστημα δεν λαμβάνουν ενδεχομένως σύνταξη γήρατος επαρκή για την κάλυψη των αναγκών τους. Στόχος του νέου συστήματος είναι να εξασφαλίσει ελάχιστο εισόδημα (παρέχοντας τα απαραίτητα μέσα διαβίωσης) σε όσους έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 67 ετών, δεν έχουν άλλους οικονομικούς πόρους και λαμβάνουν ανεπαρκή σύνταξη διότι έχουν διαμείνει στη Νορβηγία για λιγότερο από 40 χρόνια.

Για τη χορήγηση του επιδόματος γίνεται αυστηρός έλεγχος των εισοδημάτων και το επίδομα μειώνεται εάν ο δικαιούχος ή ο σύζυγος ή ο συμβίος του διαθέτουν άλλα εισοδήματα από εργασία, εισοδήματα από κεφάλαια ή λαμβάνουν άλλες συντάξεις από τη Νορβηγία ή από άλλη χώρα. Επίσης, είναι δυνατόν καταρχήν να ληφθούν υπόψη τα περιουσιακά τους στοιχεία και άλλα αποκτηθέντα αγαθά (E.C. Your social security rights in Norway 2012, σ. 28).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Η οικονομική βοήθεια πρόνοιας χορηγείται από το γραφείο NAV (οργανισμός απασχόλησης), όπου πρέπει να υποβάλλεται η σχετική αίτηση. Κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά. Το δικαίωμα χορήγησης στοιχειοθετείται βάσει γραπτής αίτησης συνοδευόμενης από τα σχετικά έγγραφα. Οι δικαιούχοι επιδόματος οφείλουν να παρουσιάζονται αυτοπροσώπως κάθε χρόνο στο γραφείο NAV για να υποβάλλουν σχετική αίτηση (E.C. Your social security rights in Norway 2012, σ. 29).

2.23 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ουγγαρία

Στην Ουγγαρία, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ονομάζεται επίδομα για άτομα που βρίσκονται σε οικονομικά ενεργό ηλικία (aktív korúak ellátása). Ωστόσο, συχνά αγνοείται η υπαρξή του ή αμφισβητείται ο χαρακτήρας του συγκεκριμένου επιδόματος, ακριβώς λόγω του συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου και της χαμηλής του αποδοτικότητας (Fruzsina 2009, σ. 3-4).

Επίδομα για άτομα που βρίσκονται σε οικονομικά ενεργό ηλικία (aktív korúak ellátása)

➤ Τι καλύπτεται;

Δύο τύποι παροχών σε χρήμα καταβάλλονται στο πλαίσιο του επιδόματος για άτομα που βρίσκονται σε οικονομικά ενεργό ηλικία: το τακτικό κοινωνικό επίδομα και το επίδομα υποκατάστασης της απασχόλησης. Το ύψος του τακτικού κοινωνικού επιδόματος εξαρτάται από το μέγεθος, τη σύνθεση και το εισόδημα της οικογένειας ενώ το ύψος του επιδόματος υποκατάστασης της απασχόλησης είναι σταθερό (E.C. Your social security rights in Hungary 2012, σ. 34).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Το επίδομα για άτομα που βρίσκονται σε οικονομικά ενεργό ηλικία χορηγείται προκειμένου να διασφαλίσει ένα ελάχιστο βιοτικό επίπεδο για τα άτομα που βρίσκονται σε οικονομικά ενεργό ηλικία (ηλικίας από 18 ετών έως την ηλικία συνταξιοδότησης) τα οποία δεν απασχολούνται, δεν σπουδάζουν και δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους διαβίωσης (E.C. Your social security rights in Hungary 2012, σ. 33-34).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;**

Το καθεστώς κοινωνικής πρόνοιας τελεί υπό τη διαχείριση των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες χορηγούν τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας. Η αξιολόγηση της επιλεξιμότητας πραγματοποιείται από τις τοπικές αρχές. Ο αιτών καλείται να συμπληρώσει το σχετικό έντυπο και να επισυνάψει έγγραφα που πιστοποιούν το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος. Στην περίπτωση του επιδόματος για άτομα που βρίσκονται σε οικονομικά ενεργό ηλικία (aktív korúak ellátása) απαιτούνται επίσης έγγραφα που πιστοποιούν την κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων της οικογένειας. Σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτείται η προσκόμιση και άλλων εγγράφων, όπως του πιστοποιητικού αναπηρίας ή της λήξης του επιδόματος αιτούντος εργασία (Álláskeresési járadék) από τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης. Η τοπική αρχή λαμβάνει τη σχετική απόφαση χορήγησης επιδόματος εντός διαστήματος 22 εργάσιμων ημερών, το οποίο μπορεί να παραταθεί κατά 22 εργάσιμες ημέρες (E.C. Your social security rights in Hungary 2012, σ. 34-35).

2.24 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Πολωνία

Στην Πολωνία, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος συνίσταται από μια σειρά μη ανταποδοτικών παροχών κοινωνικής πρόνοιας. Σημαντικές μεταρρυθμίσεις έχουν συντελεστεί από το 2004 για τη βελτίωση των προγραμμάτων. Παρόλα αυτά τα προγράμματα χαρακτηρίζονται από ανεπάρκεια και χαμηλή ανταποδοτικότητα όσον αφορά την αποτροπή φτωχοποίησης και περιθωριοποίησης μεγάλων κομματιών της πολωνικής κοινωνίας (Wóycicka 2009, σ. 3).

Παροχές κοινωνικής πρόνοιας

➤ **Τι καλύπτεται;**

Ο νόμος περί κοινωνικής πρόνοιας προβλέπει, μεταξύ άλλων, παροχές σε χρήμα, παροχές σε είδος, κοινωνική εργασία. Οι βασικές παροχές της κοινωνικής πρόνοιας είναι οι ακόλουθες:

- το μόνιμο επίδομα (zasiłek stały) για όσους είναι ολικώς ανίκανοι προς εργασία λόγω της ηλικίας τους ή κάποιας αναπηρίας, το οποίο λειτουργεί ως συμπλήρωμα του εισοδήματός τους
- το έκτακτο επίδομα (zasiłek okresowy) για τους ιδιώτες και τα νοικοκυριά χωρίς εισόδημα ή με εισόδημα μικρότερο από το νόμιμο κριτήριο, των οποίων τα χρηματικά μέσα δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ζωτικές τους ανάγκες. Επισημαίνεται πάντως ότι στους ιδιώτες και στα νοικοκυριά παρέχεται η δυνατότητα, σε περίπτωση χρόνιας ασθένειας, αναπηρίας ή ανεργίας, να διατηρήσουν ή να αποκτήσουν δικαίωμα σε παροχές άλλων καθεστώτων κοινωνικής ασφάλισης
- το εξατομικευμένο επίδομα (zasiłek celowy) και το ειδικό εξατομικευμένο επίδομα είναι κατ' αποκοπή παροχές που καταβάλλονται στους ιδιώτες και στα νοικοκυριά προκειμένου να καλύψουν συγκεκριμένες ζωτικές ανάγκες
- επίδομα και δάνειο για την απόκτηση οικονομικής ανεξαρτησίας
- επίδομα για ανάδοχες οικογένειες
- επίδομα για την απόκτηση αυτάρκειας και τη συνέχιση της εκπαίδευσης
- παροχή σε χρήμα σε πρόσφυγες για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης και των εξόδων εκμάθησης της πολωνικής γλώσσας.

Στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας παρέχεται επίσης στήριξη σε είδος, όπως πιστωτικά κουπόνια, εισφορές ασφάλισης υγείας, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, διεξαγωγή κηδείας και καθοδήγηση από ειδικούς (E.C. Your social security rights in Poland 2012, σ. 30).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Ο νόμος περί κοινωνικής πρόνοιας προβλέπει τις παραπάνω μη ανταποδοτικές παροχές προς ιδιώτες και νοικοκυριά των οποίων το εισόδημα δεν υπερβαίνει ένα ελάχιστο εισόδημα (E.C. Your social security rights in Poland 2012, σ. 30).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στις παροχές;**

Η χορήγηση των παροχών σε είδος γίνεται από μονάδες της κεντρικής διοίκησης και των τοπικών αρχών σε συνεργασία με διάφορους φορείς όπως ιδρύματα, ενώσεις, την Καθολική Εκκλησία, άλλες εκκλησίες και θρησκευτικές ομάδες, συνδικάτα, εργοδότες, φυσικά και νομικά πρόσωπα. Οι παροχές σε χρήμα χορηγούνται από τα κατά τόπους κέντρα κοινωνικής πρόνοιας, όπου υποβάλλονται και οι σχετικές αιτήσεις (E.C. Your social security rights in Poland 2012, σ. 30).

2.25 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Πορτογαλία

Στην Πορτογαλία, το πρώτο σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος θεσπίστηκε το 1996, σε εναρμόνιση με την οδηγία του 1992 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ονομασία του είναι εισόδημα κοινωνικής ένταξης (*rendimento social de inserção*) (Baptista & Cabrita 2009, σ.3-4).

Εισόδημα κοινωνικής ένταξης (*rendimento social de inserção*)

➤ **Τι καλύπτεται;**

α. Γενικό σύστημα

Το εισόδημα κοινωνικής ένταξης είναι μια παροχή σε χρήμα η οποία χορηγείται στο πλαίσιο μιας σύμβασης ένταξης. Στόχος του είναι να διασφαλίσει επαρκείς πόρους για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών των ατόμων και των οικογενειών τους, προάγοντας ταυτόχρονα τη σταδιακή κοινωνική και επαγγελματική ένταξή τους (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 34).

Ο δικαιούχος πρέπει να είναι διατεθειμένος να ζητήσει άλλες παροχές τις οποίες μπορεί να δικαιούται για την ανάκτηση εκκρεμών οφειλών και τη θεμελίωση δικαιώματος διατροφής.

Το εισόδημα κοινωνικής ένταξης αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ του θεωρητικού ποσού του εισοδήματος κοινωνικής ένταξης ανάλογα με τον αριθμό των μελών της οικογένειας και του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος. Επομένως, το ύψος του μπορεί να διαφέρει (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 33).

Το θεωρητικό ποσό καταχωρείται στην ευρετηριασμένη αναφορά της κοινωνικής υποστήριξης (*indexante dos apoios sociais, IAS*). Υπολογίζεται ως το 100 % του IAS για τον δικαιούχο, το 50 % για κάθε ενήλικο και το 30 % για κάθε ανήλικο μέλος της οικογένειας.

Το εισόδημα κοινωνικής ένταξης μπορεί να συνδυαστεί με άλλες παροχές κοινωνικής ασφάλισης, όπως το επίδομα μακροχρόνιας φροντίδας (*complemento por dependência*), το συμπλήρωμα αλληλεγγύης για ηλικιωμένους και το επίδομα βοήθειας από τρίτο πρόσωπο (*subsídio por assistência de terceira pessoa*).

Το εισόδημα κοινωνικής ένταξης καταβάλλεται για μέγιστο διάστημα έως 12 μήνες. Για την ανανέωσή του απαιτείται αίτηση του δικαιούχου και η προσκόμιση των απαιτούμενων δικαιολογητικών (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 34).

β. Ειδικές μη ανταποδοτικές παροχές

Οι κοινωνικές συντάξεις αναπηρίας και γήρατος μη ανταποδοτικού χαρακτήρα καθορίζονται με εφαρμογή κατ'αποκοπή ποσοστού και επικαιροποιούνται κατά κανόνα κάθε χρόνο με βάση τον δείκτη κοινωνικής στήριξης (*indexante dos apoios sociais, IAS*). Η σύνταξη αναπηρίας καταβάλλεται για όσο διάστημα διαρκεί η αναπηρία (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 34).

Ενδεχόμενες συμπληρωματικές παροχές περιλαμβάνουν το επίδομα μακροχρόνιας φροντίδας και το έκτακτο επίδομα αλληλεγγύης. Το ύψος του τελευταίου εξαρτάται από το εάν ο δικαιούχος είναι άνω ή κάτω των 70 ετών.

Το ποσό της σύνταξης ορφανού τέκνου είναι επίσης σταθερό αλλά εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών. Η παροχή αυτή αντιστοιχεί στο 20, 30 ή 40% της κοινωνικής σύνταξης. Η σύνταξη χηρείας αντιστοιχεί στο 60% της κοινωνικής σύνταξης (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 35).

Το ύψος των κοινωνικών επιδομάτων μητρότητας, πατρότητας και υιοθεσίας διαμορφώνεται σύμφωνα με τον IAS. Πρόκειται για επιδόματα που χορηγούνται με κριτήρια εισοδήματος και τα οποία υπάγονται στους όρους των επιδομάτων του γενικού συστήματος. Οι ίδιες παράμετροι ισχύουν και για τη διάρκειά τους.

Το ποσό του βοηθήματος ανεργίας ισούται με το 100 % του IAS για τους ανέργους που έχουν οικογένεια (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 35).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Κατά κανόνα, οι παροχές κοινωνικής βοήθειας μπορούν να χορηγούνται μόνο σε όσους δεν καλύπτονται από τα καθεστώτα ασφάλισης ανταποδοτικού χαρακτήρα ή σε εκείνους που καλύπτονται από αυτά αλλά όχι για τον συγκεκριμένο κίνδυνο. Επιπλέον, οι παροχές χορηγούνται μόνο σε όσους διαμένουν στην Πορτογαλία και αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, δηλαδή τα εισοδήματά τους είναι κάτω από ένα συγκεκριμένο όριο (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 33).

α. Γενικό σύστημα

Προβλέπεται η χορήγηση εισοδήματος κοινωνικής ένταξης (rendimento social de inserção) σε νόμιμους κατοίκους της χώρας (που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον τρία έτη διαμονής σε ορισμένες περιπτώσεις) άνω των 18 ετών (τα άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών θεμελιώνουν δικαίωμα εάν έχουν εξαρτώμενα τέκνα στην εστία, είναι έγγαμοι ή συμβιούντες ή έγκυες γυναίκες) που βρίσκονται σε δεινή κοινωνική και οικονομική κατάσταση (δεν διαθέτουν κινητή ή άλλη περιουσία η αξία της οποίας υπερβαίνει ένα ορισμένο ποσό σύμφωνα με τον δείκτη κοινωνικής στήριξης (indexante dos apoios sociais, IAS) (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 33).

β. Ειδικές μη ανταποδοτικές παροχές

Σε ορισμένες περιπτώσεις, προβλέπεται η χορήγηση σύνταξης μη ανταποδοτικού χαρακτήρα σε άτομα τα οποία δεν δικαιούνται ανταποδοτικές παροχές. Η εν λόγω σύνταξη παρέχεται με τη μορφή κοινωνικής σύνταξης αναπηρίας, γήρατος, χηρείας ή ορφανού τέκνου (pensão social de invalidez e de velhice, pensão de viuvez, e pensão de orfandade).

Κοινωνική σύνταξη χορηγείται σε άτομα ηλικίας τουλάχιστον 65 ετών, καθώς και σε άτομα ηλικίας άνω των 18 ετών με μόνιμη αναπηρία, ανεξάρτητα από το επάγγελμά τους. Οι δικαιούχοι σύνταξης αναπηρίας ή γήρατος δικαιούνται επίσης το έκτακτο συμπλήρωμα αλληλεγγύης (complemento extraordinário de solidariedade), το οποίο χορηγείται επιπλέον των αντίστοιχων συντάξεων ενώ το ύψος του εξαρτάται από το εάν ο δικαιούχος έχει συμπληρώσει ή όχι το 70ο έτος της ηλικίας του (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 33).

Η σύνταξη χηρείας χορηγείται στον/στη σύζυγο συνταξιούχου ο οποίος λάμβανε πριν από τον θάνατό του σύνταξη μη ανταποδοτικού χαρακτήρα, υπό την προϋπόθεση ότι ο χήρος ή η χήρα δεν δικαιούται δική του σύνταξη. Η σύνταξη ορφανού τέκνου χορηγείται στα ανήλικα τέκνα.

Οι κάτοικοι που δεν υπάγονται σε υποχρεωτικό σύστημα κοινωνικής προστασίας ή που υπάγονται σε σύστημα το οποίο δεν καλύπτει τις παροχές μητρότητας, πατρότητας και υιοθεσίας, μπορούν να δικαιούνται κοινωνικές παροχές στο πλαίσιο της προστασίας της μητρότητας, της πατρότητας και της υιοθεσίας (subsídios sociais de protecção na parentalidade).

Οι άνεργοι οι οποίοι δεν δικαιούνται επίδομα ανεργίας δικαιούνται αποζημίωση υποστήριξης ανέργου (subsídio social de desemprego) εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις εισοδήματος και κινητής περιουσίας (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 33).

Οι δικαιούχοι σύνταξης που έχουν συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας τους λαμβάνουν ένα συμπλήρωμα αλληλεγγύης για ηλικιωμένους (complemento solidário para idosos). Οι δικαιούχοι θα πρέπει να έχουν συμπληρώσει εξαετή περίοδο διαμονής στην Πορτογαλία πριν από τη θεμελίωση του σχετικού δικαιώματος και το ετήσιο εισόδημά τους δεν θα πρέπει να υπερβαίνει ένα ορισμένο ποσό (5.022 ευρώ για τους άγαμους και 8.788,50 για τους έγγαμους). Αυτό το μη ανταποδοτικό βοήθημα που χορηγείται με κριτήρια εισοδήματος αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ του ίδιου εισοδήματος του δικαιούχου σύνταξης και του προαναφερόμενου ποσού (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 34).

Οι δικαιούχοι σύνταξης με εισόδημα χαμηλότερο από το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα (Retribuição Mínima Mensal Garantida) για το προηγούμενο έτος, ή χαμηλότερο από τον δείκτη κοινωνικής στήριξης (indexante dos apoios sociais, IAS), όταν ο τελευταίος είναι υψηλότερος από το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, απαλλάσσονται από την καταβολή συμμετοχής για τις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και επωφελούνται από προσαυξημένη κρατική συμμετοχή για τα φάρμακα (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 34).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;**

Για τη λήψη του εισοδήματος κοινωνικής ένταξης (rendimento social de inserção), ο αιτών πρέπει να αποδεχτεί τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση ένταξης, όπως καθορίζονται από τις αρμόδιες τοπικές υπηρεσίες σε συνεργασία με τον αιτούντα.

Η εγγραφή στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης είναι υποχρεωτική. Ορισμένες κατηγορίες απαλλάσσονται από την υποχρέωση συμμετοχής σε σύμβαση ένταξης και εγγραφής στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 35).

Η απόφαση σχετικά με τη θεμελίωση δικαιώματος και τη χορήγηση της παροχής εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφάλισης (Instituto da Segurança Social) μέσω του αρμόδιου ιδρύματος κοινωνικής ασφάλισης του τόπου διαμονής του αιτούντος. Η αναγνώριση του δικαιώματος σε κοινωνική σύνταξη αναπηρίας εξαρτάται από την πιστοποίηση της κατάστασης αναπηρίας από την υπηρεσία εξακρίβωσης αναπηριών.

Η αίτηση υποβάλλεται με τη συμπλήρωση του σχετικού εντύπου και συνοδεύεται από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, όπως φωτοαντίγραφα του δελτίου ταυτότητας και της σχετικής δήλωσης εισοδήματος, καθώς και, όπου απαιτείται, από ιατρική βεβαίωση ή λοιπά συναφή έγγραφα για τον προσδιορισμό του βαθμού ανάγκης του αιτούντος από τις αρμόδιες υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης.

Για ορισμένες παροχές ενδέχεται να απαιτείται η προσκόμιση ειδικών εγγράφων. Συγκεκριμένα, για το εισόδημα κοινωνικής ένταξης και για την κοινωνική σύνταξη απαιτείται μια έκθεση εξακρίβωσης της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης του ενδιαφερομένου από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Για τη χορήγηση του συμπληρώματος αλληλεγγύης για ηλικιωμένους απαιτείται η εξακρίβωση της κατάστασης εισοδήματος των κατιόντων με υποχρέωση διατροφής, σύμφωνα με τον αστικό κώδικα (E.C. Your social security rights in Portugal 2012, σ. 35).

2.26 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Ρουμανία

Στη Ρουμανία, το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα ονομάζεται Κοινωνικό Βοήθημα (ajutor social). Παρά την αύξηση του παρεχόμενου ποσού, σημειώνονται πολλές παθογένειες τόσο στην αποδοτικότητα του όσο και στον τρόπο χορηγίας του (Radu 2009, σ. 3-4).

Κοινωνικό βοήθημα (ajutor social)

➤ Τι καλύπτεται;

Το κοινωνικό βοήθημα υπολογίζεται και καταβάλλεται σε μηνιαία βάση ως η διαφορά μεταξύ του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και του μηνιαίου καθαρού εισοδήματος. Το ποσό του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος διαφέρει ανάλογα με τον αριθμό των μελών της οικογένειας και τον κοινωνικό δείκτη αναφοράς (E.C. Your social security rights in Romania 2012, σ. 29).

Για να λαμβάνεται υπόψη για τους σκοπούς του υπολογισμού του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, το μεμονωμένο άτομο ή μέλος οικογένειας πρέπει να πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις: να είναι ηλικίας μεταξύ 16 ετών και κανονικής ηλικίας συνταξιοδότησης, να μη φοιτά σε πλήρες πρόγραμμα σπουδών, να μην εργάζεται αλλά να είναι ικανό προς εργασία, και πρέπει επίσης να εγγραφεί στο γραφείο του οργανισμού απασχόλησης εργατικού δυναμικού της κομητείας και να μην αρνείται τυχόν προτάσεις για συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή για κάλυψη θέσης εργασίας.

Το ποσό του κοινωνικού δείκτη αναφοράς αναπροσαρμόζεται με κυβερνητική απόφαση. Το κοινωνικό βοήθημα δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος (E.C. Your social security rights in Romania 2012, σ. 29).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Ένα άτομο ή μια οικογένεια που διαμένει στη Ρουμανία δικαιούται κοινωνικό βοήθημα (ajutor social) εάν:

- το μηνιαίο καθαρό εισόδημά τους είναι χαμηλότερο από το εγγυημένο ελάχιστο εισόδημα (venit minim garantat) και
- η κινητή και ακίνητη περιουσία τους εξαιρείται από τον κατάλογο των αγαθών που ικανοποιούν μη βασικές ανάγκες και, αντίστοιχα, περιλαμβάνεται στον κατάλογο των αγαθών που ικανοποιούν βασικές ανάγκες.

Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι ηλικίας τουλάχιστον 18 ετών. Το κοινωνικό βοήθημα συνεχίζει να καταβάλλεται έως ότου ο δικαιούχος να μην πληροί πλέον τις προϋποθέσεις χορήγησης ή τις επακόλουθες υποχρεώσεις (E.C. Your social security rights in Romania 2012, σ. 29).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο Ε.Ε.Ε.;

Ο ενδιαφερόμενος –ενεργώντας για λογαριασμό του ή για λογαριασμό της οικογένειάς του– πρέπει να ζητά το κοινωνικό βοήθημα από τις κατά τόπους δημοτικές αρχές. Το κοινωνικό επίδομα καταβάλλεται τοις μετρητοίς, από τα ταχυδρομεία ή τις τράπεζες (E.C. Your social security rights in Romania 2012, σ. 29).

2.27 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Σλοβακία

Στη Σλοβακία, τα σχήματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος εναλλάσσονται και αναθεωρούνται με μεγάλη συχνότητα από το 1991. Οι αλλαγές στην πλειοψηφία τους αφορούν στην αυστηροποίηση των κριτηρίων χορήγησης, των παρεχόμενων ποσών καθώς και τη σύνδεση του Ε.Ε.Ε. με άλλα προγράμματα κοινωνικής προστασίας και την αγορά εργασίας. Τα υπάρχοντα σχήματα Ε.Ε.Ε. ονομάζονται Βοήθεια και παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης (Pomoc v hmotnej núdzi/ Dávka v hmotnej núdzi) (Kusa & Gerbery 2009, σ.3-4).

Βοήθεια και παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης (Pomoc v hmotnej núdzi/ Dávka v hmotnej núdzi) και άλλες παροχές μη ανταποδοτικού χαρακτήρα

➤ Τι καλύπτεται;

Το ύψος της παροχής σε περίπτωση υλικής ανάγκης κυμαίνεται ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας. Υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του εισοδήματος του ατόμου ή του νοικοκυριού και του θεωρητικού ύψους της παροχής σε περίπτωση υλικής ανάγκης. Το ύψος της παροχής ανέρχεται σε:

- 60,50 ευρώ για άγαμους,
- 115,10 ευρώ για μονογονεϊκές οικογένειες με ένα έως τέσσερα τέκνα,
- 105,20 ευρώ για άτεκνα ζευγάρια,
- 157,60 ευρώ για ζευγάρια με ένα έως τέσσερα τέκνα,
- 168,20 ευρώ για μονογονεϊκές οικογένειες με πέντε ή περισσότερα τέκνα,
- 212,30 ευρώ για ζευγάρια με πέντε ή περισσότερα τέκνα.

Η παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης καταβάλλεται για όσο διάστημα διαρκεί η κατάσταση υλικής ανάγκης (E.C. Your social security rights in Slovakia 2012, σ. 40).

Άλλες παροχές συνυφασμένες με την παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης:

- επίδομα για εγκύους από τον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης,
- επίδομα προς άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση υλικής ανάγκης με τέκνο ηλικίας έως ενός έτους,
- επίδομα υγειονομικής περίθαλψης (Príspevok na zdravotnú starostlivosť),
- επίδομα προστασίας (Ochranný príspevok) για όσους έχουν συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησης, ή για τους ανάπηρους (που έχουν χάσει άνω του 70% της ικανότητάς τους προς εργασία), ή για όσους φροντίζουν άτομο με σοβαρή αναπηρία, ή για όσους είναι ασθενείς για διάστημα μεγαλύτερο των 30 ημερών, ή για μονογονεϊκές οικογένειες που φροντίζουν τέκνο ηλικίας έως 31 εβδομάδων,
- στεγαστικό επίδομα (Príspevok na bývanie) για όσους πληρώνουν για κατάλληλη στέγαση (εξαιρούνται οι συνταξιούχοι και τα άτομα σε περίπτωση υλικής ανάγκης που ζουν σε εγκαταστάσεις κοινωνικών υπηρεσιών),
- επίδομα ενεργοποίησης (Aktivačný príspevok) για όσους παρακολουθούν πρόγραμμα επανένταξης στην αγορά εργασίας (επιμόρφωση ή εργασία κοινωφελούς σκοπού για τουλάχιστον δέκα ώρες την εβδομάδα),

- επίδομα για τέκνο κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (από 6 έως 16 ετών) (Dávka pre dieťa) (E.C. Your social security rights in Slovakia 2012, σ. 40).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

α. Βοήθεια σε περίπτωση υλικής ανάγκης (Pomoc v hmotnej núdzi)

Η βοήθεια σε περίπτωση υλικής ανάγκης είναι ένα καθολικό, μη ανταποδοτικού τύπου καθεστώς που χρηματοδοτείται από φόρους και αποσκοπεί στη διασφάλιση ελάχιστου εισοδήματος σε όσους αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους. Το ύψος των παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο του εν λόγω καθεστώτος κυμαίνεται ανάλογα με τον αριθμό των μελών κάθε νοικοκυριού. Η βοήθεια σε περίπτωση υλικής ανάγκης χορηγείται βάσει υποκειμενικού δικαιώματος (χωρίς διάκριση) (E.C. Your social security rights in Slovakia 2012, σ. 39).

β. Παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης (Dávka v hmotnej núdzi)

Η παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης εξαρτάται από τα εισοδήματα. Χορηγείται σε άτομα που κατοικούν ή διαμένουν στη Σλοβακική Δημοκρατία τα οποία βρίσκονται σε κατάσταση υλικής ανάγκης, δηλαδή όταν το εισόδημά τους είναι χαμηλότερο από το κατώτατο ποσό διαβίωσης (Životné minimum) και δεν μπορούν να εξασφαλίσουν μόνα τους εισοδήματα. Το κατώτατο ποσό διαβίωσης είναι το ελάχιστο επίπεδο εισοδήματος, κάτω από το οποίο θεωρείται ότι κάποιος βρίσκεται σε κατάσταση υλικής ανάγκης. Το κατώτατο ποσό διαβίωσης καλύπτει βασικά ένα ζεύγος την ημέρα, τον αναγκαίο ρουχισμό και στέγη (E.C. Your social security rights in Slovakia 2012, σ. 39).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στις παροχές;**

Η αίτηση χορήγησης για την παροχή σε περίπτωση υλικής ανάγκης πρέπει να υποβάλλεται στο τοπικό γραφείο εργασίας, κοινωνικών υποθέσεων και οικογένειας του τόπου μόνιμης κατοικίας του αιτούντος. Αρμόδια για τη χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής είναι τα εν λόγω γραφεία. Το δικαίωμα στις εν λόγω παροχές συνδέεται με την πραγματική κατάσταση του παιδιού, την οποία το γραφείο αξιολογεί κατά τη διακριτική του ευχέρεια. Η σχετική απόφαση λαμβάνεται εντός διαστήματος 30 ημερών (ή 60 ημερών εάν αφορά ιδιαίτερα πολύπλοκη υπόθεση) (E.C. Your social security rights in Slovakia 2012, σ. 41).

2.28 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Σλοβενία

Στη Σλοβενία, το σχήμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ονομάζεται οικονομικό βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας (denarna socialna pomoč). Ελάχιστες έρευνες και πολιτικές πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί για την αξιολόγηση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος παρά τις σημαντικές δυσλειτουργίες και ελλείψεις που παρουσιάζονται (Leskosek & Trbanc 2009, σ. 4).

Οικονομικό βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας (denarna socialna pomoč)

➤ **Τι καλύπτεται;**

Το οικονομικό βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας καθορίζεται βάσει του επιπέδου διαβίωσης, και συνδέεται με το ελάχιστο εισόδημα (minimalni dohodek) (το βασικό κατώτατο εισόδημα έχει επί του παρόντος οριστεί στα 260 ευρώ). Το ελάχιστο οικογενειακό εισόδημα καθορίζεται βάσει της δομής της οικογένειας.

Το ύψος του οικονομικού βοηθήματος κοινωνικής πρόνοιας είναι ουσιαστικά η διαφορά μεταξύ του ελάχιστου εισοδήματος (του ατόμου ή της οικογένειας) και του πραγματικού εισοδήματος (του ατόμου ή της οικογένειας). Η διάρκεια χορήγησης του εν λόγω βοηθήματος δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις μήνες όταν καταβάλλεται για πρώτη φορά, στη συνέχεια όμως μπορεί να παραταθεί για έξι μήνες, εφόσον δεν έχουν αλλάξει οι περιστάσεις. Σε ειδικές περιπτώσεις (άτομα άνω των 63 ετών για τις γυναίκες ή 65 ετών για τους άνδρες ή άλλες παρόμοιες περιστάσεις), είναι δυνατή η χορήγηση του βοηθήματος για μέγιστο διάστημα δώδεκα μηνών. Μόνιμο οικονομικό βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας χορηγείται σε άτομα που πληρούν τις προϋποθέσεις για συμπληρωματικό επίδομα (E.C. Your social security rights in Slovenia 2012, σ. 29).

α. Συμπληρωματικό επίδομα

Το συμπληρωματικό επίδομα καθορίζεται βάσει της διαφοράς μεταξύ του οικονομικού βοηθήματος κοινωνικής πρόνοιας (ή του πραγματικού εισοδήματος) και του κατώτατου ορίου. Το κατώτατο όριο υπολογίζεται προσθέτοντας κάποιο συγκεκριμένο ποσοστό (73% για τον πρώτο ενήλικα και 36% για τον δεύτερο) στο ποσοστό του οικονομικού βοηθήματος κοινωνικής πρόνοιας (E.C. Your social security rights in Slovenia 2012, σ. 29-30).

β. Επίδομα συντήρησης

Το επίδομα συντήρησης ισούται με τη σύνταξη χηρείας την οποία θα λάμβανε ο δικαιούχος εάν τη δικαιούταν. Δεν μπορεί να υπερβεί ένα ορισμένο επίπεδο ή μια ορισμένη διάρκεια (24 μήνες) (E.C. Your social security rights in Slovenia 2012, σ. 30).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Όλοι οι μόνιμοι κάτοικοι που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους (των οποίων τα περιουσιακά στοιχεία και το εισόδημα δεν υπερβαίνουν ένα συγκεκριμένο όριο) εξαιτίας αντικειμενικών λόγων δικαιούνται το οικονομικό βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας (denarna socialna pomoč).

α. Συμπληρωματικό επίδομα

Το συμπληρωματικό επίδομα (varstveni dodatek) είναι μια μηνιαία παροχή σε χρήμα υπό το καθεστώς κοινωνικής πρόνοιας. Χορηγείται σε προσωρινά άνεργους (trajno nezaposljive osebe), άτομα με προσωρινή ανικανότητα για εργασία (osebe, trajno nezmožne za delo) ή άτομα μεγαλύτερα από τα 63 έτη για τις γυναίκες και τα 65 έτη για τους άνδρες (E.C. Your social security rights in Slovenia 2012, σ. 29).

β. Επίδομα συντήρησης

Αίτηση για χορήγηση επιδόματος συντήρησης (oskrbnina) μπορεί να υποβληθεί αφού λήξει το δικαίωμα στην αποζημίωση. Ο χήρος/η χήρα πρέπει να εγγραφεί στο γραφείο απασχόλησης εντός 30 ημερών από την ημερομηνία λήξης του δικαιώματος στην αποζημίωση και να πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης του συμπληρωματικού επιδόματος. Συνεπώς, το επίδομα συντήρησης εξαρτάται επίσης από τους πόρους του δικαιούχου (E.C. Your social security rights in Slovenia 2012, σ. 29).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;**

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να υποβάλλουν αιτήσεις για το οικονομικό βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας και το συμπληρωματικό επίδομα στο κέντρο κοινωνικής εργασίας συμπληρώνοντας ειδικό έντυπο. Τα κέντρα συλλέγουν τα στοιχεία, ακόμη και τα στοιχεία που θεωρούνται εμπιστευτικά, απευθείας από το άτομο και αυτεπάγγελα από βάσεις δεδομένων που διατηρούνται από τους αρμόδιους φορείς και οργανισμούς.

Αιτήσεις για το επίδομα συντήρησης μπορούν να υποβάλλονται στις κατά τόπους υπηρεσίες του Ιδρύματος συνταξιοδοτικής και αναπηρικής ασφάλισης της Σλοβενίας. Το επίδομα συντήρησης καταχωρείται και καταβάλλεται κατά τρόπο ίδιο με αυτό των συντάξεων (E.C. Your social security rights in Slovenia 2012, σ. 30).

2.29 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Σουηδία

Το σουηδικό κράτος πρόνοιας ασκεί κατ'αρχήν προνοιακή πολιτική μάλλον με βάση το άτομο παρά το νοικοκυριό, υπό την έννοια ότι σχεδόν όλες οι συναλλαγές, οι φόροι και οι παροχές αναφέρονται σε άτομα και όχι σε νοικοκυριά. Οι περισσότερες συναλλαγές και παροχές θεσμοθετούνται και διαχειρίζονται σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης και τα κριτήρια επιλογής βασίζονται σε καθολικούς κανόνες (Björn Halleröd 2009, σ. 3).

Η κοινωνική πρόνοια (**socialbidrag / ekonomiskt bistånd**), το μόνο επίδομα στη Σουηδία που προσδιάζει σε σχήμα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, είναι μία από τις λίγες, και πάντως η πιο σημαντική, εξαίρεση αυτού του κανόνα. Η κοινωνική πρόνοια καθορίζεται από το Νομοσχέδιο Κοινωνικών Υπηρεσιών (Social Service Act) και εφαρμόζεται σε τοπικό/δημοτικό επίπεδο. Το νομοσχέδιο διατυπώνει την παραδοχή πως πρέπει να διασφαλιστεί ένα επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης (**ελάχιστο όριο συντήρησης**) μέσω της παροχής ενός επαρκούς κατώτατου εισοδήματος. Επομένως,

κάθε νοικοκυριό, του οποίου το εισόδημα υπολείπεται του προβλεπόμενου ορίου και πληροί τα ισχύοντα κριτήρια, δύναται να του χορηγηθεί η κοινωνική πρόνοια. Το ποσό της κοινωνικής πρόνοιας υπολογίζεται περίπου στο 60% του διάμεσου εισοδήματος και θεσμοθετείται κάθε χρόνο σε κεντρικό επίπεδο από τη Βουλή (Björn Halleröd 2009, σ. 3).

Από την πρώτη ψήφιση του Νομοσχεδίου Κοινωνικών Υπηρεσιών το 1982, πολλές προσθήκες έχουν γίνει όσον αφορά τα κριτήρια χορήγησης. Ειδικότερα το 1998 υιοθετήθηκαν αυστηρά κριτήρια χορήγησης ιδιαίτερα σε νέους κάτω των 25. Οι άνεργοι παραλήπτες του εισοδήματος οφείλουν πλέον να ψάχνουν για δουλειά ενεργά ή/και να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα συνδεδεμένα με την αγορά εργασίας, αν επιθυμούν να συνεχιστεί η χορήγηση.

Κομβικό σημείο εφαρμογής του προγράμματος αποτέλεσε η δεκαετία του 90 εξαιτίας της βαθιάς οικονομικής κρίσης στη Σουηδία και της δραματικής αύξησης των αιτήσεων χορήγησης. Η εξέλιξη αυτή ανέδειξε της ανεπάρκειες του προϋπάρχοντος συστήματος καθώς μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού που είχαν ανάγκη έμειναν εκτός των μοντέλων παροχής ενός ελάχιστου εισοδήματος. Παρόμοιο ρίσκο όμως καλείται να αντιμετωπίσει το Σουηδικό κράτος εξαιτίας της τρέχουσας κρίσης και της έντονης αusterοποίησης των κριτηρίων χορήγησης σε ομάδες όπως ασθενείς, άνεργοι και ατόμων που έχουν βγει πρόωρα σε σύνταξη.

Η πλειονότητα των παραληπτών της κοινωνικής πρόνοιας είναι είτε νέοι είτε μετανάστες. Συγκεκριμένα το 2009 περίπου το 50% των παραληπτών του επιδόματος είχαν γεννηθεί εκτός της Σουηδίας. Το νούμερο αυτό εν πολλοίς αποτυπώνει και τα αδύναμα σημεία της αγοράς εργασίας με το δυσανάλογα υψηλό ποσοστό ανεργίας στους νέους και τους μετανάστες. Επιπροσθέτως, σημαντικό ποσοστό (περίπου το 33%) των ληπτών της κοινωνικής πρόνοιας αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, συχνά νοητικά ή ψυχικά (Björn Halleröd 2009, σ. 3).

Κοινωνική Πρόνοια (socialbidrag / ekonomiskt bistånd)

➤ Τι καλύπτεται;

Το ύψος του βοηθήματος κοινωνικής πρόνοιας εξαρτάται από τις ανάγκες του ενδιαφερόμενου και από τη σύνθεση της οικογένειάς του. Για το οικονομικό έτος 2012, το μέγιστο μηνιαίο ποσό (εξαιρουμένων άλλων παροχών όπως τα οικογενειακά επιδόματα) που καλύπτει διάφορες δαπάνες (τρόφιμα, ένδυση και υπόδηση, παιχνίδι και ελεύθερος χρόνος, αναλώσιμα είδη, υγεία και υγιεινή, ημερήσια εφημερίδα, τηλέφωνο και συνδρομή τηλεόρασης) ανέρχεται στα 2.920 SEK (335 ευρώ) για τους άγαμους και στα 5.270 SEK (605 ευρώ) για τα ζευγάρια. Επιπρόσθετα ποσά προβλέπονται όταν υπάρχουν παιδιά.

Περαιτέρω οικονομική ενίσχυση διατίθεται με ειδικά πόσα που χορηγούνται για συνήθεις δαπάνες κάθε νοικοκυριού ανάλογα με το μέγεθος του. Ακόμη, ξεχωριστά επικουρικά επιδόματα προβλέπονται με στόχο την κάλυψη εύλογων δαπανών που αφορούν στη στέγαση, στην οικιακή κατανάλωση ρεύματος, στις μετακινήσεις προς και από την εργασία, στην ασφάλιση του νοικοκυριού και τη συμμετοχή σε συνδικάτο και ταμείο ασφάλισης ανεργίας. Τέλος, συνηθίζεται επίσης να καλύπτονται, για τους λαμβάνοντες του βοηθήματος κοινωνικής πρόνοιας, οι δαπάνες υγειονομικής, οδοντιατρικής και οφθαλμολογικής μέριμνας (E.C. Your social security rights in Sweden 2012, σ. 34).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Για την χορήγηση του επιδόματος της κοινωνικής πρόνοιας εξετάζεται η συνολική κατάσταση του νοικοκυριού (έγγαμο ή άγαμο ζευγάρια με ανήλικα τέκνα). Παρέχεται βοήθεια στην οικογένεια σε περίπτωση που οι γονείς υποχρεούνται να φροντίζουν τα παιδιά τους. Λοιπές προϋποθέσεις σχετικές με την ηλικία δεν ορίζονται. Επίσης δεν υπάρχουν προϋποθέσεις ιθαγένειας. Αντιθέτως δικαίωμα στην κοινωνική πρόνοια έχουν όσοι δικαιούνται να διαμένουν στην χώρα, χωρίς απαραίτητα η διαμονή να είναι μόνιμη (E.C. Your social security rights in Sweden 2012, σ. 34).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Οι αιτήσεις για το βοήθημα κοινωνικής πρόνοιας υποβάλλονται στον αρμόδιο υπάλληλο του εκάστοτε δήμου, ο οποίος εξετάζει τις αιτήσεις και προβαίνει σε διερεύνηση του θέματος. Η αξιολόγηση βασίζεται στην οικονομική διερεύνηση των περιουσιακών στοιχείων του αιτούντος. Ο αρμόδιος για θέματα κοινωνικής πρόνοιας εξετάζει επίσης τρόπους με τους οποίους ο αιτών μπορεί να βοηθηθεί στη διαδικασία κοινωνικής επανένταξης και επανενεργοποίησης στο πλαίσιο της αγοράς εργασίας. Η απόφαση οφείλει να ληφθεί σύμφωνα με το νόμο «σε εύλογο χρονικό διάστημα» (E.C. Your social security rights in Sweden 2012, σ. 35).

2.30 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Τσεχική Δημοκρατία

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι πολιτικοί παράγοντες της Τσεχίας επεδίωξαν συστηματικά τη δημιουργία σχημάτων ελάχιστου εισοδήματος σε μια προσπάθεια εξασφάλισης της κοινωνικής αποδοχής των δραστικών κοινωνικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων που προωθούνταν. Το 1991, τέθηκε σε εφαρμογή το κοινωνικό βοήθημα κατόπιν σχετικής ενδελεχούς μελέτης αναφορικά με την επάρκειά του και διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους (Sirovátka 2009, σ. 3).

Ωστόσο, ενώ άλλα επιδόματα (όπως αυτό της ανεργίας) συνέχισαν να βελτιώνονται, τα προνοιακά επιδόματα και βοηθήματα ακολούθησαν τροχιά υποβάθμισης. Οργανωτικά παρατηρείται χαμηλή συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών αρμόδιων φορέων της κεντρικής κυβέρνησης (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων) και της αποκεντρωμένης διοίκησης σε επίπεδο δήμων. Επιπροσθέτως, αν και το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας δεν αποκλείει τυπικά καμία πληθυσμιακή ομάδα, ο αριθμός των ληπτών μέχρι το 2007 δεν ξεπερνούσε το 3% του πληθυσμού (Sirovátka 2009, σ. 3). Από το 2007, το ποσοστό αυτό μειώθηκε περαιτέρω καθώς τα ενήλικα προστατευόμενα τέκνα λογίζονται ως μέλη του νοικοκυριού. Κλείνοντας, ένας σημαντικός λόγος της χαμηλής ένταξης στο σύστημα κοινωνικής βοήθειας είναι η αδυναμία από πλευράς ενδιαφερόμενων ανάκτησης σχετικών πληροφοριών και ενημέρωσης (Sirovátka 2009, σ. 3).

Καθεστώς πρόνοιας σε περίπτωση υλικής ανάγκης (SAMN, Systém pomoci v hmotné nouzi)

➤ Τι καλύπτεται;

Στο πλαίσιο του καθεστώτος πρόνοιας σε περίπτωση υλικής ανάγκης (SAMN, Systém pomoci v hmotné nouzi), χορηγούνται τρεις παροχές:

- το επίδομα διαβίωσης (Příspěvek na živobytí) είναι παροχή η οποία χορηγείται σε άτομα ή σε οικογένειες που έχουν ανεπαρκή εισοδήματα και αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες (πέραν των αναγκών στέγασης). Το επίδομα αυτό είναι ουσιαστικά η διαφορά που προκύπτει από το «αναγκαίο ποσό διαβίωσης» ενός ατόμου ή μιας οικογένειας και το εισόδημα του εν λόγω ατόμου ή της οικογένειας μείον τις εύλογες δαπάνες στέγασης (εύλογες δαπάνες στέγασης είναι εκείνες που αντιστοιχούν κατά το μέγιστο στο 30%, ή στο 35% για την Πράγα, του ατομικού ή οικογενειακού εισοδήματος). Το αναγκαίο ποσό διαβίωσης καθορίζεται κατά περίπτωση, βάσει αξιολόγησης των εισοδημάτων και των προσπαθειών του ατόμου ή της οικογένειας και των ευκαιριών που τους παρουσιάζονται,
- το συμπληρωματικό επίδομα στέγασης (Doplatek na bydlení) είναι παροχή η οποία χορηγείται σε άτομα ή σε οικογένειες που έχουν ανεπαρκή εισοδήματα και αδυνατούν να καλύψουν εύλογες δαπάνες στέγασης. Υπολογίζεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε να καλύπτει τη διαφορά μεταξύ της καταβολής των εύλογων δαπανών στέγασης και του αναγκαίου ποσού διαβίωσης. Στις εύλογες δαπάνες στέγασης περιλαμβάνονται το ενοίκιο, οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τη στέγαση και το ενεργειακό κόστος,
- το έκτακτο άμεσο βοήθημα (Mimořádná okamžitá pomoc) είναι εφάπαξ παροχή η οποία χορηγείται σε άτομα που βρίσκονται σε επισφαλή κατάσταση όπως αυτή ορίζεται από το νόμο. Το ύψος της εν λόγω παροχής διαφέρει αναλόγως της κατάστασης για την οποία χορηγείται (E.C. Your social security rights in Czech Republic 2012, σ. 29).

➤ Κριτήρια χορήγησης

Οι παροχές ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος καταβάλλονται από το καθεστώς πρόνοιας σε περίπτωση υλικής ανάγκης (SAMN, Systém pomoci v hmotné nouzi). Το SAMN απευθύνεται σε ανθρώπους με ανεπαρκές εισόδημα αποσκοπώντας στην κάλυψη των βασικών αναγκών τους σε επίπεδο διαβίωσης και στέγασης. Βασική προϋπόθεση για την υπαγωγή στο εν λόγω καθεστώς είναι να έχει ο δικαιούχος χαμηλό εισόδημα και ελάχιστες πιθανότητες να το βελτιώσει με τις δικές του προσπάθειες (εργασία, αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων, κ.λπ.). Οι παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο του SAMN χορηγούνται με κριτήρια εισοδήματος (E.C. Your social security rights in Czech Republic 2012, σ. 29).

Βασική προϋπόθεση για να θεωρηθεί κάποιος σε κατάσταση υλικής ανάγκης είναι να επιθυμεί να εργαστεί. Με εξαίρεση την περίπτωση που εργάζονται ή απασχολούνται καθ' οιονδήποτε τρόπο, οι δικαιούχοι οφείλουν:

- να είναι εγγεγραμμένοι στην υπηρεσία απασχόλησης ως αιτούντες εργασία,
- να αναζητούν ενεργά εργασία,

- να είναι διαθέσιμοι για οποιαδήποτε εργασία (ακόμη και βραχυπρόθεσμη ή αμειβόμενη με λιγότερα χρήματα),
- να συμμετέχουν σε προγράμματα για την ενεργό απασχόληση, δημόσια έργα, δημόσιες υπηρεσίες, κ.λπ.

Κάποια άτομα αποκλείονται από επαγγελματικές δραστηριότητες λόγω ηλικίας, υγείας ή οικογενειακής κατάστασης (π.χ. άτομα άνω των 68 ετών, συνταξιούχοι, άτομα με αναπηρίες, γονείς που φροντίζουν μικρά παιδιά, φροντιστές ατόμων που χρήζουν βοήθειας, συντηρούμενα τέκνα και οι προσωρινώς ασθενείς) . (E.C. Your social security rights in Czech Republic 2012, σ. 30).

➤ **Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;**

Η κοινωνική πρόνοια είναι οργανωμένη κεντρικά, όμως οι παροχές καταβάλλονται από τις περιφερειακές υπηρεσίες απασχόλησης και τα γραφεία διασύνδεσής τους βάσει συγκεκριμένων προϋποθέσεων που ισχύουν για ολόκληρη τη χώρα. Τα γραφεία διασύνδεσης της περιφερειακής υπηρεσίας αξιολογούν την κατάσταση των ατόμων που βρίσκονται σε δεινή οικονομική κατάσταση μόλις υποβληθεί η σχετική αίτηση. Απόφαση για τη χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής λαμβάνεται αφού ο ενδιαφερόμενος υποβάλει σχετική αίτηση συμπληρώνοντας το προβλεπόμενο έντυπο.

Οι παροχές χορηγούνται αφότου πραγματοποιηθούν ορισμένες διαδικασίες εκ μέρους των αρμόδιων αρχών κοινωνικής πρόνοιας σχετικά με τους δικαιούχους (άτομα ή οικογένειες). Η εξέταση των συνθηκών διαβίωσης και οι κατ' οίκον επισκέψεις αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της αξιολόγησης που διενεργείται στο πλαίσιο του καθεστώτος πρόνοιας σε περίπτωση υλικής ανάγκης (E.C. Your social security rights in Czech Republic 2012, σ. 30).

2.31 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Φινλανδία

Στη Φινλανδία, το επίδομα της κοινωνικής βοήθειας αποτελεί το τελευταίο καταφύγιο διασφάλισης ενός κατώτατου εισοδήματος επιβίωσης. Οι δήμοι χορηγούν το επίδομα με βάση εισοδηματικά κριτήρια. Όταν κάποιο άτομο ή οικογένεια δε διαθέτει επαρκείς πόρους για να καλύψει τις καθημερινές ανάγκες δικαιούται τη χορήγηση της κοινωνικής βοήθειας. Δήμοι και κεντρική κυβέρνηση μοιράζονται το κόστος του επιδόματος, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει την εξυπηρέτηση των ενδιαφερόμενων. Σημαντικό εύρημα αποτελεί ότι από το τέλος της δεκαετίας του 1990 ο αριθμός αιτήσεων για το επίδομα της κοινωνικής βοήθειας βαίνει διαρκώς μειούμενος (Ruoppila & Lamminmäki 2009, σ. 3).

Γενική κοινωνική βοήθεια (toimeentulotuki)

➤ **Τι καλύπτεται;**

Η γενική κοινωνική βοήθεια (toimeentulotuki) αποτελείται από ένα σταθερό βασικό ποσό και ένα πρόσθετο βοήθημα το ύψος του οποίου κυμαίνεται αναλόγως των αναγκών. Το ύψος της παροχής εξαρτάται από τη σύνθεση της οικογένειας, ως ακολούθως:

- άγαμοι και μονογονεϊκές οικογένειες: βασικό ποσό ανά μήνα
- άλλα άτομα ηλικίας τουλάχιστον 18 ετών: 85% του βασικού ποσού,
- τέκνα 18 ετών και άνω που ζουν μαζί με τους γονείς τους: 73% του βασικού ποσού,
- τέκνα ηλικίας από 10 έως 17 ετών: 70% του βασικού ποσού,
- τέκνα κάτω των 10 ετών: 63% του βασικού ποσού,
- οικογένειες με παιδιά ηλικίας κάτω των 17 ετών: το βασικό ποσό μειώνεται κατά 5% από το δεύτερο τέκνο και κατά 10% για κάθε τέκνο μετά το τρίτο.

Κατά τον καθορισμό του ύψους της κοινωνικής βοήθειας λαμβάνονται υπόψη οι σημαντικές ιατρικές δαπάνες στις οποίες έχουν προβεί ενδεχομένως οι δικαιούχοι.

Άλλες δαπάνες για τις οποίες είναι δυνατή η χορήγηση πρόσθετης κοινωνικής βοήθειας είναι η κάλυψη σε ποσοστό 100% των εύλογων δαπανών στέγασης, οι δαπάνες παιδικής μέριμνας και άλλες δαπάνες που θεωρούνται βασικές (E.C. Your social security rights in Finland 2012, σ. 32).

➤ **Κριτήρια χορήγησης**

Η κοινωνική βοήθεια είναι ένα είδος βοηθήματος έσχατης ανάγκης που στόχο έχει την εξασφάλιση των ελάχιστων μέσων διαβίωσης στο άτομο (οικογένεια). Το βοήθημα αυτό παρέχεται

όταν ένα άτομο (οικογένεια) δεν διαθέτει προσωρινά, για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, επαρκείς πόρους για να καλύψει τις αναγκαίες δαπάνες διαβίωσης. Η παροχή αυτή χορηγείται από τις δημοτικές αρχές της περιοχής στην οποία κατοικεί το άτομο (οικογένεια). Δικαίωμα σε κοινωνική βοήθεια έχουν όλοι οι μόνιμο κάτοικοι. Η χορήγησή της συγκεκριμένης παροχής δεν εξαρτάται από την ηλικία ή την εθνικότητα (E.C. Your social security rights in Finland 2012, σ. 32).

➤ Πώς αποκτάται πρόσβαση στο E.E.E.;

Η κοινωνική βοήθεια χορηγείται από τις δημοτικές αρχές για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, συνήθως για έναν μήνα κάθε φορά. Η διαδικασία διέπεται από θεσμοθετημένες προϋποθέσεις που ορίζουν οι δημοτικές αρχές και ακολουθεί τους συνήθεις διοικητικούς κανόνες.

Ο δικαιούχος οφείλει να ενημερώνει την αρμόδια αρχή για τυχόν αλλαγές των περιστάσεων στις οποίες βασίζεται η απόφαση χορήγησης της παροχής. Σε αυτήν την περίπτωση αξιολογείται εκ νέου η ανάγκη χορήγησης βοήθηματος (E.C. Your social security rights in Finland 2012, σ. 32).

3. Προς μία πιλοτική εφαρμογή του E.E.E. στην Ελλάδα. Προκλήσεις και καλές πρακτικές

Από την ανάλυση των σχημάτων E.E.E. στην E.E.-28 και την ΕΖΕΣ καθίσταται εναργής η ποικιλομορφία που διέπει τόσο την χάραξη όσο και την εφαρμογή των συγκεκριμένων πολιτικών. Οι καταφανείς διαφοροποιήσεις που προκύπτουν, ανάγονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε χώρας στην άσκηση πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας (Δημητριάδου 2007, σ. 20-37, Busilacchi 2008, σ. 2-22, Casas, σ. 21-46). Οι σημαντικότερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο κρατικός μηχανισμός για τη δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου κοινωνικής ασφάλειας στα πρότυπα του E.E.E. αφορούν στις υπάρχουσες διοικητικές δομές, τη δημοσιονομική κατάσταση και την πολιτική διαχείριση.

Η πλήρωση των αρχών και σκοπών των προγραμμάτων E.E.E. συναντά συχνά σημαντικά εμπόδια. Στην Ελλάδα, οι διοικητικές ανεπάρκειες, η δυσχερής δημοσιονομική κατάσταση αλλά και οι υφιστάμενοι πολιτικοί περιορισμοί ενδέχεται να αποτελέσουν σημαντική τροχοπέδη στην επικείμενη πιλοτική εφαρμογή του E.E.E. (Ματσαγγάνης 2012, σ. 118, Καμινιώτη 2013, σ. 105-137).

Η εφαρμογή και η χορήγηση του E.E.E. από τις υπάρχουσες κατακεραματισμένες διοικητικές δομές του συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας θα ήταν μάλλον προβληματικές. Το μεγάλο διοικητικό κόστος και η αναποτελεσματικότητα της διοίκησης θα καθιστούσαν ασύμφορη και ελλειμματική τη δημιουργία ενός ύστατου δικτύου κοινωνικής ασφάλειας. Επομένως, επιτακτική ανάγκη για την χορήγηση του E.E.E. είναι η διαμόρφωση ενός λιτού, ευέλικτου και αποτελεσματικού μοντέλου κοινωνικής διοίκησης (Ματσαγγάνης 2012, σ. 118).

Η διοικητικές δυστοκίες επιτείνονται από τα δημοσιονομικά εμπόδια που έχει να αντιμετωπίσει η Ελλάδα. Αν και το κόστος του προγράμματος δεν θεωρείται ιδιαίτερα υψηλό, δεν παύει να είναι αμελητέο. Οι δεσμεύσεις της χώρας για δημοσιονομική πειθαρχία και εξυγίανση, όπως αυτές προκύπτουν από τα Μνημόνια, συρρικνώνουν τις δυνατότητες άσκησης συστηματικής και συνεπούς κοινωνικής πολιτικής (ο.π.).

Οι πολιτικοί περιορισμοί συνιστούν μάλλον το πιο ακανθώδες ζήτημα για την εφαρμογή του E.E.E., για το οποίο αρμόζει προσεκτικός χειρισμός. Η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της φτώχειας συχνά προσκρούει στις κυρίαρχες απόψεις για τη μετανάστευση. Αυτό συμβαίνει επειδή συχνά μεγάλο ποσοστό των δικαιούχων του E.E.E. ανήκουν σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή άλλες μειονότητες εξαιτίας του κοινωνικού και οικονομικού τους αποκλεισμού. Σε χώρες, όπως η Ελλάδα, με μεγάλες μεταναστευτικές ροές και χαμηλά ποσοστά ενσωμάτωσης, η πληθυσμιακή ετερογένεια τείνει να υποσκάπτει το αίσθημα της αλληλεγγύης. Αυτό με τη σειρά του ενδέχεται να δημιουργήσει σοβαρές αντιδράσεις ενάντια στη θέσπιση και εφαρμογή του E.E.E. (ο.π.). Στοίχημα, λοιπόν, για την Πολιτεία αποτελεί η υπερκέρση τέτοιου είδους εμποδίων σε μια τόσο οξυμένη και κρίσιμη συγκυρία.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω συνισταμένες και για να καταστεί η εφαρμογή του E.E.E. επωφελής για ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, οφείλουν να ληφθούν δράσεις για τα εξής ζητήματα:

- i. Έλεγχος και εξακρίβωση των οικονομικών πόρων των αιτούντων,
- ii. Επαρκής και έγκαιρη πληροφόρηση των δικαιούχων για το πρόγραμμα,
- iii. Σύνδεση της εισοδηματικής ενίσχυσης με ενεργητικές πολιτικές κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης
- iv. Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης πληροφοριών για τη σωστή παρακολούθηση της προόδου των κοινωνικών πολιτικών,
- v. Αναμόρφωση του ευρύτερου διοικητικού μηχανισμού του κράτους με γνώμονα την αύξηση της αποδοτικότητάς του (Σπυροπούλου 2007, σ. 204).

Παρότι τα εμπόδια εφαρμογής του Ε.Ε.Ε έχουν ρίζες στις διαχρονικές παθογένειες του ελληνικού κράτους, είναι επιτακτική ανάγκη η υπερκέρραση τους εξαιτίας της κρίσιμης καμπής στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική κοινωνία και οικονομία. Το πλαίσιο υπέρβασης της ευρωπαϊκής και ελληνικής κρίσης έχει καθοριστεί με την κατάρτιση της «Ευρώπης 2020». Τρεις από τους πέντε στόχους της δεκαετούς αναπτυξιακής στρατηγικής της Ε.Ε. συνδέονται με την ανάληψη δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί είναι η αύξηση της απασχόλησης της ηλικιακής ομάδας 20-64 ετών στο 75%, η μείωση του ποσοστού που εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο κάτω από 10% και η αντίστοιχη αύξηση της ολοκλήρωσης των τριτοβάθμιων σπουδών για τις ηλικίες 30-34 στο 40% καθώς επίσης και η μείωση κατά 20 εκ. των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να περιέλθουν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, κατόπιν πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 2010 συστάθηκε η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και Κοινωνικού Αποκλεισμού.

Οι στόχοι αυτοί εκτός από ευρωπαϊκοί είναι και εθνικοί για τα κράτη μέλη της Ε.Ε.. Η πιλοτική εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. συνιστά σημαντικό εργαλείο για την επιβράδυνση και αντιστροφή του διαρκώς εντεινόμενου χάσματος ανάμεσα στη ευρωπαϊκή περιφέρεια, και ειδικά στην Ελλάδα, και το ευρωπαϊκό κέντρο. Έχοντας υπόψη τις προτάσεις των Ματσαγγάνη (2012), Αμίτση (2012) και της επιστημονικής ομάδας των Σακέλλη, Ζιώμα κ.α. (2007) θεωρήσαμε πως θα ήταν συμπληρωματικές οι εξής τέσσερις συμβολές:

- i. Η εξακρίβωση των περιουσιακών στοιχείων των αιτούντων να γίνεται μέσω διασταύρωσης των δεδομένων που προσφέρει το Taxisnet και του επερχόμενου περιουσιολογίου. Με αυτόν τον τρόπο η διαδικασία της επαλήθευσης εισοδημάτων και άλλων περιουσιακών στοιχείων θα μπορεί να είναι ταχύτερη και αξιόπιστη,
- ii. Να δημιουργηθεί καινούρια διαδικτυακή πλατφόρμα, η οποία θα αφορά στην πολιτική του Ε.Ε.Ε.. Η πλατφόρμα θα προσφέρει ενημερωτικό υλικό σχετικό με το νομικό καθεστώς του Ε.Ε.Ε. και τις δράσεις που υλοποιούνται, προσομοιωτή υπολογισμού του προσφερόμενου εισοδήματος στους αιτούντες και πλατφόρμα επικοινωνίας με τις κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες χορήγησης του Ε.Ε.Ε. και τον ΟΑΕΔ για την τόνωση των ενεργητικών πολιτικών επαγγελματικής επανένταξης των δικαιούχων. Η πλατφόρμα αυτή θα μπορούσε να γίνει σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας ώστε να υπάρχει διαρκής ενημέρωση των δικαιούχων για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τα προγράμματα δια βίου μάθησης.
- iii. Καθιέρωση ενός ανταποδοτικού point system στο οποίο θα προσμετρούνται οι συμμετοχές σε προγράμματα απασχόλησης, επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης. Το σύστημα αυτό θα συμβάλλει στην κοινωνική και επαγγελματική ενεργοποίηση των δικαιούχων, καθώς με την συμπλήρωση ενός δεδομένου αριθμού πόντων, οι δικαιούχοι θα ανταμείβονται με δωρεάν υπηρεσίες ή πρόσθετο εισόδημα.
- iv. Οι διαδικασίες απόκτησης δικαιώματος για το πρόγραμμα Ε.Ε.Ε. να γίνονται μέσω των ΚΕΠ. Μέχρι στιγμής, ο θεσμός των ΚΕΠ έχει φανεί ιδιαίτερα αποδοτικός και επικουρικός στη διαδικασία διοικητικής αποκέντρωσης των δημόσιων υπηρεσιών. Η πρόσφατη αναβάθμιση τους αποδεικνύει πως είναι χρήσιμα στην απλοποίηση των γραφειοκρατίας και τη μείωση των χρονοβόρων διαδικασιών που απαιτούνται.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η Ελλάδα παραμένει το μόνο κράτος μέλος Ε.Ε. που δεν έχει υιοθετήσει μέχρι στιγμής την πολιτική του Ε.Ε.Ε.. Η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος από τις αρχές του 2014 μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο για την ανοικοδόμηση του υπό κατάρρευση κράτους πρόνοιας με όρους βιωσιμότητας, αποδοτικότητας και κοινωνικής αλληλεγγύης.

Επί μακρόν, κυρίαρχο επιχείρημα για τη μη ανάληψη δράσης για την εφαρμογή της πολιτικής του Ε.Ε.Ε. αποτέλεσε η οικονομική αδυναμία της χώρας. Σήμερα, η κοινωνική ανισότητα οξύνεται σύμφωνα με το δείκτη κατανομής εισοδήματος S80/S20 και το δείκτη άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής GINI) που χρησιμοποιήθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ (Δεκέμβριος 2013, επίσης Μπαλούρδος 2013, σ. 10-12, Ματσαγγάνης 2011, σ. 8-29 και Goedeme 2009, σ. 33-43), εμφανίζοντας στον πρώτο αύξηση 1,4 μονάδες σε σχέση με το 2010 αγγίζοντας το 34,3% και στο δεύτερο αύξηση μιας μονάδας από 5,6 σε 6,6. Το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς και η εν δυνάμει απρόβλεπτες επιπτώσεις του υπογραμμίζουν την ανάγκη υιοθέτησης αναδιανεμητικών πρακτικών μέσω του κράτους πρόνοιας.

Τα χρόνια πολιτικά, δημοσιονομικά και διοικητικά προβλήματα που ταλανίζουν την χώρα, επιδεινώθηκαν περαιτέρω εν μέσω κρίσης. Η υιοθέτηση του Ε.Ε.Ε. δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να δοθούν αποφασιστικές και βιώσιμες λύσεις στα γενικότερα προβλήματα που ενυπάρχουν στον κρατικό μηχανισμό. Αναλυτικότερα, η αναμόρφωση του δημόσιου τομέα και ειδικά των κοινωνικών υπηρεσιών, η υποστήριξη του εγχειρήματος αυτού με οικονομικά βιώσιμο σχεδιασμό και η πολιτική βούληση με στόχο να υπερκεραστεί η εντεινόμενη εθνικιστική ρητορεία είναι εκ των ων ουκ άνευ για να στεφθεί με επιτυχία και να επεκταθεί η πιλοτική εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. στην Ελλάδα.

Ένα δεύτερο σημείο που αξίζει αναφοράς είναι το γεγονός ότι οποιαδήποτε προσπάθεια εισαγωγής ενός ήδη υπάρχοντος –έστω και επιτυχημένου– μοντέλου Ε.Ε.Ε. από άλλο κράτος μέλος της Ε.Ε., πιθανότατα θα γνώριζε την ίδια αποτυχία που γνώρισαν προηγούμενες πολιτικές οι οποίες κατά τη μεταφορά τους στην Ελλάδα δεν γειώθηκαν με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής πραγματικότητας. Χρόνιες παθήσεις, όπως η αυξημένη φοροδιαφυγή, η αδυναμία των μηχανισμών οικονομικού ελέγχου, η παραοικονομία, είναι πιθανό να αποτελέσουν τροχοπέδη. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να υπάρξει ουσιαστική και σε βάθος μελέτη των υπάρχουσών συνθηκών στο πεδίο της οικονομίας και της κοινωνικής πολιτικής.

Καταλήγοντας, θεωρούμε σημαντικό η πολιτική του Ε.Ε.Ε. να μη αποτελέσει πάτημα για περαιτέρω μείωση των βασικών μισθών στην αγορά εργασίας αλλά να αντιμετωπιστεί ως μία δίκαιη, αναδιανεμητική πολιτική, η οποία θα εξασφαλίζει στους δικαιούχους το δικαίωμα στην αξιοπρεπή διαβίωση.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

1. Anker Jørgen, Lindén Jonas, Wegner Marie Hauge, Holch Jacob Andreas, Denmark: Overview and analysis minimum income schemes in Denmark. A Study of National Policies, 2009
2. Baptista Isabel, Cabrita Jorge, Portugal: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
3. Blommesteijn Marieke, Mallee Luuk, The Netherlands: Minimum income scheme: Work and Social Assistance Act, 2009
4. Balourdos Dionyssis, The Demographics of Poverty in selected Mediterranean countries in Disaster, Conflict and Social Crisis Research Network Newsletter vol. 14 no. 51, 2013
5. Bogdanov George, Zahariev Boyan, Bulgaria, Analysis of the Situation in Relation to Minimum Income Schemes in Bulgaria: A Study of National Policies, 2009
6. Bradshaw Jonathan and Bennett Fran, United Kingdom: Minimum Income Schemes in the United Kingdom. A Study of National Policies, 2009
7. Busilacchi Gianluca, The different regimes of minimum income policies in the enlarged Europe, 2008
8. Casas Ramón Peña, Minimum income standards in enlarged EU: Guaranteed Minimum Income Schemes, 2005
9. Chiara Crepaldi (coordinator), Claudio Castegnaro, Sandra Naaf with the contribution of Daniela Mesini, The role of minimum income for social inclusion in the European Union 2007-201, 2011
10. Cincinnato Sebastiano & Nicaise Ides, Belgium: Minimum Income Schemes: panorama and assessment. A Study of National Policies, 2009
11. Daly Mary, Ireland: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
12. European Union, Your social security rights in Croatia, 2013
13. European Union, Your social security rights in Greece, 2013
14. Fink Marcel, Austria: Minimum Income Schemes: A Study of National Policies, 2009
15. Fruzsina Albert, Hungary: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
16. Goedeme Tim, Minimum income protection for Europe's elderly. What and how much has beenguaranteed during the 2000s? in Marx and Nelson (eds.), 2012
17. Cabrero Gregorio Rodríguez, Spain: Assesment of Minimum Income Schemes in Spain, 2009

18. Halleröd Björn, Sweden: Minimum income Schemes, 2009
19. Huster Ernst-Ulrich, Boeckh Jürgen, Bourcarde Kay, Schütte Johannes Daniel, Germany: Analysis of the situation in relation to minimum income schemes in Germany. A Study of National Policies, 2009
20. Kusá Zuzana, Gerbery Danie, Slovakia: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
21. Lace Tana, Latvia: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies
22. Lazutka Romas, Poviliunas Arunas, Lithuania: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
23. Legros Michel, France: Minimum Income Schemes: From crisis to another. The French experience of meanstested benefits, 2009
24. Leskošek Vesna, Trbanc Martina, Slovenia: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
25. Matsaganis Manos, Effects of the economic crisis on inequality and poverty, 2011
26. Radu Marieta, Romania: Analysis of the situation in relation to minimum income schemes in Romania. A Study of National Policies, 2009
27. Ruoppila Sampo, Lamminmäki Sara, Finland: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
28. Tentschert Ursula, Till Matthias, Redl Johannes, Income poverty and minimum income requirements in the EU-14, 2000
29. Sirovátka Tomáš, Czech Republic: Assessment of the situation in relation to minimum income schemes. A Study of National Policies, 2009
30. Strati Filippo, Italy: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
31. Vassallo Mario, Malta: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
32. Viies Mare, Estonia: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
33. Wóycicka Irena, Poland: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009
34. Ziomas D., Bouzas N. & Spyropoulou N., Greece: Minimum Income Schemes. A Study of National Policies, 2009

Ελληνική

1. Αμίτσης Γαβριήλ, Το διακύβευμα της κοινωνικής αλληλεγγύης στην Ελλάδα της ύφεσης – Η θέσπιση ενός γενικού συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος ως βασική πρόκληση μεταρρύθμισης στο Νέα Φτώχεια & Κοινωνικός Αποκλεισμός: Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, Αθήνα 2012
2. Αμίτσης Γαβριήλ (β), Η ανάπτυξη ενός νέου θεσμικού υποδείγματος κοινωνικής αλληλεγγύης ως μηχανισμός ενδυνάμωσης του Κοινωνικού Κράτους στην περίοδο της ύφεσης, Νομικό Βήμα τόμος 60, Αθήνα, 2012
3. Αμίτσης Γαβριήλ, Μιχαρικόπουλος Δημήτρης, Μαρίνη Φωτεινή, Βουλγαράκη Αλεξάνδρα, Οι νέες πολιτικές εισοδηματικής ενίσχυσης του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της φτώχειας, Μελέτη Τεχνικής Βοήθειας: «Οι νέες προνοιακές πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας», Αθήνα, 2007
4. Δημητριάδου Δήμητρα, Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Μελέτη περίπτωσης: Νομαρχία Πειραιά και Δήμου Αγ. Βαρβάρας), Αθήνα, 2007
5. Καμινιώτη Ολυμπία (επιμ.), Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του μέτρου, 2013Ματσαγγάνης Μάνος & Λεβέντη Χρύσα, Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: δημοσιονομικές και διανεμητικές επιδράσεις, Αθήνα, 2012
6. Λουκάς Γεώργιος, Τοπική Ανάπτυξη: Διαδικασία για τη δημιουργία απασχόλησης και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, Αθήνα, 2005

7. Μανταλαγάνης Μάνος, Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στο Νέα Φτώχεια & Κοινωνικός Αποκλεισμός: Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, Αθήνα 2012
8. Ομάδα Εργασίας, Μία πρόταση για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου Προγράμματος Κοινωνικής Υποστήριξης & Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στο Κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2006, Αθήνα, 2007
9. Πασιαρδής Πάνος, Κύπρος: Προγράμματα ελάχιστου εισοδήματος: Μια μελέτη εθνικών πολιτικών, 2009
10. Σπυροπούλου Ναταλία, Η πολιτική του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στο ελληνικό κράτος πρόνοιας στο Κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2006, Αθήνα, 2007
11. Χλέτσος Μιχάλης, Φτώχεια – Κοινωνική προστασία και Εργασία: Η περίπτωση τεσσάρων ευρωπαϊκών κρατών, 2003
12. European Union, Your social security rights in Austria, 2012
13. European Union, Your social security rights in Belgium, 2012
14. European Union, Your social security rights in Bulgaria, 2012
15. European Union, Your social security rights in Cyprus, 2012
16. European Union, Your social security rights in Czech Republic, 2012
17. European Union, Your social security rights in Denmark, 2012
18. European Union, Your social security rights in Estonia, 2012
19. European Union, Your social security rights in Finland, 2012
20. European Union, Your social security rights in France, 2012
21. European Union, Your social security rights in Germany, 2012
22. European Union, Your social security rights in Hungary, 2012
23. European Union, Your social security rights in Iceland, 2012
24. European Union, Your social security rights in Ireland, 2012
25. European Union, Your social security rights in Italy, 2012
26. European Union, Your social security rights in Latvia, 2012
27. European Union, Your social security rights in Lithuania, 2012
28. European Union, Your social security rights in Luxembourg, 2012
29. European Union, Your social security rights in Malta, 2012
30. European Union, Your social security rights in Netherlands, 2012
31. European Union, Your social security rights in Norway, 2012
32. European Union, Your social security rights in Poland, 2012
33. European Union, Your social security rights in Portugal, 2012
34. European Union, Your social security rights in Romania, 2012
35. European Union, Your social security rights in Slovakia, 2012
36. European Union, Your social security rights in Slovenia, 2012
37. European Union, Your social security rights in Spain, 2012
38. European Union, Your social security rights in Sweden, 2012
39. European Union, Your social security rights in Switzerland, 2012
40. European Union, Your social security rights in United Kingdom, 2012